

Iida Putkuri

TASA-ARVOTYÖ VELVOITTA NAISTA

Naisten politiikka poliittisten naisjärjestöjen diskursiivisesti
rakentamana 2020-luvun Suomessa

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

1/2021

TIIVISTELMÄ

Iida Putkuri: Tasa-arvotyö velvoittaa naista – Naisten politiikka poliittisten naisjärjestöjen diskursiivisesti rakentamana 2020-luvun Suomessa
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma
Tammikuu 2021

Tutkielman tarkoitus on tutkia poliittisia naisjärjestöjä 2020-luvun Suomessa. Tutkielma osallistuu keskusteluun politiikan tasa-arvosta Suomessa ja tarkastelee poliittisten naisjärjestöjen roolia politiikan sukupuolittuneisuuden tuottajana. Tutkimuksen lähtökohtana on sukupuolierityisen poliittisen toiminnan paradoksaalisuus suhteessa intersektionaalisen tasa-arvopolitiikan vaatimuksiin.

Tarkastelen poliittisia naisjärjestöjä historiallisesti rakentuneina toimijoina, joiden rooli poliittisella kentällä on viime vuosina muuttunut. Tutkielmalla osallistun parhaillaan käynnissä olevaan keskusteluun sukupuolierityisten toimijoiden työn oikeutuksesta ja sen ulottuvuuksista. Poliittisten naisjärjestöjen toimintaa tarkasteltaessa on tärkeää pohtia, mitä merkityksiä poliittiset naisjärjestöt tuottavat maailmaan ajassa, jossa niiden toiminta ja vaikuttamistyö voidaan kyseenalaistaa vetoamalla sukupuolierityisyyden ulossulkevuuteen.

Tarkasteluni teoreettinen lähtökohta on konstruktionistinen. Teoreettisesti tutkielmani nojaa feministiseen poststrukturalistiseen teoriaan ja lähtökohtanani toimii Judith Butlerin muotoilema käsitteellistys sukupuolesta performanssina sekä dikotomisena valtajärjestelmänä, joka muodostuu heteroseksuaalisen normin perusteella. Käytän tarkasteluni metodologisena lähtökohtana diskurssianalyttistä ymmärrystä. Diskurssianalyttinen lähestymistapa ymmärtää kielenkäytön todellisuuden kuvaamisen sijaan ensisijaisesti todellisuutta rakentavana ja todellisuutta tuottavana välineenä. Diskurssianalyysi välineenä ymmärretään kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Minulla on kaksi tutkimuskysymystä. Ensimmäiseksi kysyn, minkälaiseksi ”naisten politiikka” diskursiivisesti rakentuu poliittisten naisjärjestöjen verkkoviestinnässä. Toiseksi kysyn, minkälainen on poliittinen naissubjekti poliittisten naisjärjestöjen verkkoviestinnässä.

Aineistoni on keväällä 2020 keräämäni verkkoaineisto. Aineistoon kuuluu jokaisen eduskuntapuolueen naisjärjestöjen verkkosivuilla tuolloin ollut sisältö. Järjestöt, joita tarkastelen, ovat Kokoomusnaiset, Keskustanaiset, Sosialidemokraattiset Naiset, Vasemmistonaiset, KD Naiset, Vihreät Naiset, Perussuomalaiset Naiset sekä Svenska Kvinnorsförbundet.

Analyttinen tarkasteluni rakentuu tutkielmassa kahdella tasolla. Ensimmäisellä tasolla tarkastelen kolmea tulkintani mukaan järjestöjä velvoittavaa ideaa. Nämä ideat ovat feminismin idea, tasa-arvon idea ja sukupuolikysymys tai idea sukupuolesta. Analyysin perusteella väitän, että sukupuolierityinen järjestäytymisen lähtökohta velvoittaa järjestöjä ottamaan kantaa tasa-arvo- ja sukupuolikysymyksiin. Analyysin toisella tasolla tarkastelen tarkemmin kysymystä siitä, millaiseksi naisten politiikka rakentuu. Analyysissäni nimeän kuusi toisistaan erotettavaa merkitysvyyhtiä, jotka moninaisin tavoin kuitenkin liittyvät toisiinsa ja velvoittavat toisiaan. Toisella tasolla erittelen naisten politiikan rakentuvan kansallisuuden diskurssiksi, hoivan ja maternalistisen politiikan diskurssiksi, arjen, ruumiillisuuden ja affektiivisuuden diskurssiksi, ideologisuuden ja puolueen naisten diskurssiksi, vahvan, rohkean ja menestyneen naisen diskurssiksi sekä moninaisuuden vastadiskurssiksi.

Tutkielman keskeinen johtopäätös on, että sukupuolierityinen politiikan järjestämisen tapa tuottaa uudelleen käsitystä naisesta politiikan ”toisena”. Naisjärjestöt vaikuttavat politiikan formaalina ja institutionalisoituna rakenteena tuottavan uudelleen käsitystä yhdestä yhteisestä naisyhteisöstä ja naiskokemuksesta. Naisten politiikaksi poliittisten naisjärjestöjen viestinnässä erityisesti rakentuvat sosiaalipoliittiset kysymykset, ja viestinnässä laajemmin syntyy käsitys naisjärjestöistä politiikan alueen tasa-arvopolitiikan ja sosiaalipoliitiikan erityisasiantuntijoina. Asetelma tuottaa uudelleen naisen poliittisena subjektina niin, että ensisijaiseksi nousee

naisinen arjen kokemus, sosiaalipoliittinen asiantuntijuus, naisen rooli perheessä äitinä sekä yhteiskunnassa laajemmin äitikansalaisena.

Avainsanat: sukupuoli, poliittinen subjekti, naisliike, nais erityisyys, feminisimi, valtion feminisimi, tasa-arvo, intersektionaalinen feminisimi, naisjärjestö, poliittinen naisjärjestö

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

ABSTRACT

Iida Putkuri: EQUALITY WORK OBLIGES A WOMAN - Women's politics discursively built by political women's organizations in Finland in the 2020s

Master's thesis

Tampere University

Social Sciences, Sociology

1/2021

The purpose of the thesis is to study political women's organizations in 2020s Finland. The thesis participates in the debate of equality in politics in Finland and examines the role of political women's organizations as a producer of gender in politics. The study is based on the paradoxality of gender-specific political participation in relation to the demands of intersectionality in politics.

I look at political women's organizations as historically built actors whose role on the political sphere has changed in recent years. With this thesis, I will participate in the ongoing debate on the legitimacy of the work of gender-specific actors and its dimensions. When examining the activities of political women's organizations, it is important to consider the meanings that political women's organizations produce to the world in a time where their way of organizing can be challenged by invoking the foreclosure of gender specificity.

The theoretical premise of my review is constructionist. Theoretically, my thesis leans on feminist post-structuralist theory and my premise serves as a conceptualization of gender as performance formulated by Judith Butler as well as a dichotomic power system formed on the basis of a heterosexual norm. I use this theory also as a methodological starting point for discourse analytic understanding of the world. Discourse analysis is a tool to understand usage of language and other meaning-mediated activities, with detailed analysis of how social reality is produced in a variety of social practices. My research questions are how "women's politics" are discursively constructed in the online communications of political women's organizations, and secondly, how the political female subject is formed in the online communications of political women's organizations.

My research material is online material I collected in the spring of 2020. The material includes content on the websites of women's organizations of every parliamentary party at the time. The organizations I am looking at are Kokoomusnaiset, Keskustanaiset, Sosialidemokraattiset Naiset, Vasemmistonaiset, KD Naiset, Vihreät Naiset, Perussuomalaiset Naiset sekä Svenska Kvinnförbundet.

My analytical examination in my thesis is structured on two levels. At the first level, I look at three ideas that oblige organizations, according to my interpretation. These ideas are the idea of feminism, the idea of equality, and the gender issue or the idea of gender. Based on the analysis, I argue that the gender-specific premise of organization obliges organizations to take a position on equality and gender issues. On the second level of analysis, I will look more closely at the question of what women's politics are built into. In my analysis, I name six separable signifier companies, which, in a variety of ways, relate to and oblige each other.

The main conclusions of the thesis are that the gender-specific method of organizing politics reproduces the perception of a woman as the "other" in politics where the party appears as neutral (male) and the political women's organization as the other (female). Women's organizations, as a formal way to form political participation and institutionalized structure, seem to be reproducing the perception of a single shared community of women and women's experience.

Keywords: gender, political subject, women's movement, women's speciality, feminism, state feminism, equality, intersectional feminism, women's organization, political women's organization

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

Sisällys

1.	Johdanto	1
2.	Naisliikkeen historiaa ja aikaisempaa tutkimusta	4
2.1.	Naisjärjestöjen historia	8
2.2.	Poliittiset naisjärjestöt Suomessa	13
2.3	Valtion feminismi	18
2.4	”Naisen” institutionaaliset ja yhteiskunnalliset kontekstit	19
	”Naisen” poliittinen toimijuus	19
	”Naisen” kansalaisuus.....	21
	”Nainen” ja perhe.....	23
	”Naisen” luokka	24
3.	Tutkimuksen teoreettinen tausta ja menetelmä	25
3.1	Konstruktionismi ja feministinen tutkimus	26
	Performatiivinen sukupuoli.....	28
	Dikotominen sukupuoli.....	30
3.2	Menetelmä.....	31
	Diskursiivinen ymmärrys menetelmänä.....	31
4.	Tutkimuksen toteutus.....	34
4.1.	Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset.....	34
4.2.	Tutkimusaineisto	35
	Aineiston keruu	35
	Verkkoaineisto	36

4.3. Tutkimusetiikka.....	38
5. Analyysi	39
5.1 Feminismin, tasa-arvon ja sukupuolen ideat – analyysin ensimmäinen taso.....	40
Feminismin idea.....	42
Tasa-arvon idea	45
Sukupuolikysymys, idea sukupuolesta	49
5.2 Analyysin toinen taso – Diskursiivisesti rakentuva poliittinen naissubjekti.....	54
Kansallisuuden diskurssi – Erityislaatuisia saavutuksia	55
Hoivan, äitipolitiikan ja yhteisöjen diskurssi – Heteroperheiden yhteiskunta.....	60
Arjen, ruumiin ja affektin diskurssi – Arjen asiantuntijoiden arkiset unelmat	64
Ideologisuuden ja puolueen naisten diskurssi – Vastarannan kiiski vai seinäruusu?	69
Vahva, rohkea ja verkostoitunut järjestönainen.....	72
Moninaisuuden vastadiskurssi – Vastaukset intersektionaalisiin vaatimuksiin.....	76
6. Tulokset.....	80
7. Johtopäätökset ja pohdinta	84
7. Lähteet.....	87

1. Johdanto

”Politiikka on Suomessa monen muun maan tapaan ollut miesvoittoista aina viime vuosien vahvaan rynnistykseen asti. On siirrytty härkälaumasta huulipunahallitukseen, mutta onko sekään se paras vaihtoehto?” (Pohjanmaan Kokoomusnaiset, piirihallitus 10.12.2019)

Vuonna 2019 Antti Rinteen muodostama hallitus koostui yhdeksästätoista ministeristä, joista yksitoista oli naisia ja kahdeksan miehiä. Rinteen hallituksen kaaduttua syksyllä 2019 saman hallitusohjelman ympärille muodostettiin uusi Sanna Marinin hallitus. Hallituksen ministereistä kaksitoista oli naisia ja seitsemän miehiä. Kontrasti aikaisempaan vuosina 2015–2019 toimineeseen Juha Sipilän hallitukseen, jossa hallituskauden aikana ministereistä jatkuvasti yli 60% oli miehiä, on selvä. Vaikutelmaa korostaa se, että Sanna Marinin hallituksessa hallitusvastuussa olevien puolueiden (SDP, Keskusta, Vihreät, Vasemmistoliitto, RKP) puheenjohtajat, SDP poissulkien, ovat naisia. Pääministeriksi noustessaan Sanna Marin oli myös maailman nuorin pääministeri.

Sukupuoli politiikassa on noussut jälleen laajalti julkiseen keskusteluun nuorten naisten johtaessa hallituspuolueita ja nuoren naisen johtaessa hallitusta pääministerin ominaisuudessa. Median representaatiot osaltaan kertovat, ettei naisen poliittinen valta tai osallisuus ole vielä aivan yksiselitteinen asia. Sisäministerinä toimivaa Vihreiden puheenjohtaja Maria Ohisaloa kutsuttiin mediassa jääprinsessaksi (IS, 8.6.2019), Pohjanmaan Kokoomusnaisten piirihallitus nimitti Marinin hallitusta huulipunahallitukseksi (em.), Kristillisdemokraattien puoluesihteerin spekuloi ennen Marinin hallituksen muodostamista ”Spice Girls” -hallituksella (Talouselämä, 3.12.2019). Lokakuussa 2020 Sanna Marin esiintyi Trendi-lehdessä mustassa jakussa ilman aluspaitaa – kuvasta nousi kohu, joka ruoti sitä, onko pääministerin sopivaa esiintyä vähäpukeisena muotikuvassa.

Sanna Marinin hallitus on alusta saakka joutunut voimakkaan sukupuolittamisen kohteeksi, ja poliittisten kysymysten edelle ovat helposti nousseet kysymykset yksilöllisistä ja sukupuoleen kietoutuvista ominaisuuksista. Tyypillistä näille kuvauksille on ulkonäköön ja ikään kiinnittyvä pinnallinen kommentointi. Tästä poliittisen todellisuuden lähtökohdasta olenkin kiinnostunut tarkastelemaan, mitä tarkoittaa sukupuoli politiikassa 2020-luvun Suomessa. Tarkemmin tarkasteluni kohdistuu poliittisten naisjärjestöjen toimintaan.

Tutkielmani liittyy kysymyksiin yhteiskunnallisesta osallistumisesta sekä poliittisesta osallisuudesta. Suomen poliittisen toiminnan kulttuuria on pidetty erityisen järjestöorientoituneena (Luhtakallio 2012, 130–148), ja myös perinteiseen politiikkaan osallistuminen tapahtuu usein järjestöjen kautta.

Suomessa on yhdistysrekisterin mukaan n. 100 000 yhdistystä (ks. kansalaisyhteiskunta.fi). Kolmannen sektorin roolia Suomessa ei voida vähätellä millään yhteiskunnallisen toiminnan alueella. Järjestöt ovat läsnä harrastamisessa, sosiaalipalveluissa, urheilussa, aktivismissa ja puoluepolitiikassa.

Poliittiset naisjärjestöt ovat vakiintunut tapa järjestää poliittista toimintaa puolueissa. Ensimmäiset poliittiset naisjärjestöt on perustettu 30–40-lukujen vaihteessa. Vakiintuneisuudesta todisteena voidaan pitää sitä, että Liike Nyt:iä lukuun ottamatta jokaisella eduskuntapuolueella on naisjärjestö. Järjestöt ovat puolueista muuten irrallisia, mutta niiden rahoitus kulkee pääasiassa puolueen kautta. Monilla poliittisilla naisjärjestöillä on pitkä historia. Ne ovat olleet mukana taisteluissa päivähoidosta, lisääntymisterveyteen liittyvissä kamppailuissa ja muissa erityisesti naisten elämää koskettavissa poliittisissa kysymyksissä. Poliittisten naisjärjestöjen ansiosta suomalainen nainen on päässyt osallistumaan politiikkaan jo kauan. Naisten osuus esimerkiksi eduskunnassa on ollut pitkään verrattain korkea muihin maihin verrattuna (Kuusipalo 2011, 31–33).

Jo 1980 -luvulla Dahlerup ja Gulli (1985) kysyivät artikkelissaan *Women's organizations in the Nordic countries: lack of force or counterforce?*, miksi naiset tarvitsevat erillisiä järjestöjä ja auttavatko nämä järjestöt naisten asiaa, vai sementoivatko ne sen sijaan naisten erillisyyden muusta poliittisesta vaikuttamisesta. Nais-etuliitettä voidaan myös pitää merkinä normista poikkeamisesta. (Kantola, Koskinen-Sandberg ja Ylöstalo 2020, 7.) Nämä kysymykset eivät ole kadottaneet relevanssiaan tässäkään ajassa. Moniulotteisuutta kysymysten ympärille on kuitenkin viime vuosina kasaantunut. Poliittisista naisjärjestöistä puhuttaessa joudutaan puhumaan paljon muustakin kuin naisten osuuksista poliittisissa elimissä tai naisten mahdollisuudesta osallistua politiikkaan. Keskustelussa on aina ollut mukana myös ääniä, jotka esittävät naisjärjestöt vanhentuneina ja ulossulkevinä, toimijoina, jotka progressiivisuuden sijaan ovat jarruttamassa naisten irrottautumista sukupuoleensa kietoutuvista vaatimuksista ja ennakoluuloista. (Kantola 2019.)

Tutkimuksellinen kiinnostukseni liittyy tähän nais erityiseen, sukupuolen mukaan rajattuun poliittisen toiminnan tilaan. Sukupuolierityisellä toiminnalla on pitkä historia Suomessa, aina naisten raittiusliikkeistä, Lotta Svärdistä ja Martoista Naisasialiitto Unioniin ja Tyttöjen taloihin. Jo sata vuotta sitten kansalaisen yhteiskunnalliset roolit ja tehtävät ovat olleet voimakkaasti sukupuolittuneita ja ovat sitä yhä (Kuusipalo 2011, 17). Myös koulujärjestelmä on tukenut ja tuottanut erilaisia mies- ja naiskansalaisen ihanteita ja ylläpitänyt käsityksiä sukupuolirooleista yhteiskunnallisesti ja luonnollisesti toisistaan poikkeavina (Tuomaala 2008, 150).

Naisjärjestöjen juuret ovat sukupuolierityisissä kamppailuissa siitä, onko naiselle edes sopivaa osallistua poliittiseen toimintaan. Ajatus naisen sopimattomuudesta politiikkaan juontaa juurensa niinkin pitkälle kuin antiikin Ateenaan, jota pidetään demokratian syntypaikkana. Tuolloin suoran demokratian ihanteiden mukaan vapaasyntyiset täysi-ikäiset miehet kokoontuivat polisten aukioille keskustelemaan ja päättämään yhteisistä asioista. Naisten osallistuminen politiikkaan oli täysin poissuljettua.

Tämän hetken Suomessa, Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa yleisemmin käyty keskustelu edustuksellisen demokratian kriisistä asettaa poliittisen järjestelmän tilanteeseen, jossa se joutuu uudella tavalla perustelemaan ja oikeuttamaan toimintaansa ja olemassaoloaan. Äänestysaktiivisuus on laskenut ja ihmisten kiinnostus perinteiseen puoluepolitiikkaan on vähentynyt. Populististen liikkeiden noususta on puhuttu viimeisimpänä piirteenä demokratian muutoksessa kansanvallasta harvainvaltaan. Suomen monipuoluejärjestelmässä eroja puolueiden välillä on toisinaan ollut vaikeaa löytää. Edelleen suomalaista järjestelmää voidaan pitää tietyin kriteerein ”samanmielisten” järjestelmänä ja esimerkiksi perinteinen jaottelu liberaaleihin ja konservatiiveihin sekä vasemmistoon ja oikeistoon ei aina onnistu erottamaan puolueita toisistaan selvärajaisesti.

Viime vuosina feministisessä keskustelussa kuumia poliittisia aiheita ovat olleet esimerkiksi translain uudistaminen ihmisoikeuksia ja itsemääräämisoikeutta kunnioittavaksi, muunsukupuolisten oikeus dysforiahoitoihin, nimilaki, sosiaaliturvatunnuksen binäärisyyden purkaminen sekä kielen sukupuolittuneisuuteen liittyvät kamppailut. Lisäksi feministisen liikkeen keskiöön ovat nousseet intersektionaaliset periaatteet. Intersektionaalisuudella tarkoitetaan yhteiskunnallista analyysia, jossa sukupuoli ei ole ainoa ero, joka tuottaa marginalisoituja asemia, vaan tarkastelussa ja toiminnassa on otettava huomioon erilaisten erojen ja asemien kasautuminen (Crenshaw 1991). Tällaisia eroja ovat esimerkiksi yhteiskuntaluokka, fyysinen toimintakyky, etnisyys, seksuaalinen suuntautuminen ja perhetilanne. Keskiössä on paitsi sukupuolen myös muiden kategorioiden uudelleenjärjestämiseen liittyvä analyysi.

Nämä tausta-aspektit mielessä pitäen, tullaan minua kiinnostaviin kysymyksiin nais erityisistä poliittisista toimijoista sekä toiminnan ja tavoitteiden mahdollistajina että binääristä sukupuolijärjestelmää ylläpitävinä ja ”ei naisia” ulossulkevinä toimijoina. 1700–1800-luvulla feminismi syntyi kritisoimaan naisten eristämistä kansalaisoikeuksista ja siten myös politiikasta. Naisliike synnytti oman poliittisen subjektinsa, ”naisen”. (Kuusipalo 2011, 14.) Tämän ”naisen” poliittisen subjektin rakentuneisuutta tarkastelen tutkielmassani 2020-luvun Suomen ja poliittisten naisjärjestöjen kontekstissa.

Tutkielmalla osallistun parhaillaan käynnissä olevaan keskusteluun sukupuolierityisten toimijoiden työn oikeutuksesta ja sen ulottuvuuksista. Poliittisten naisjärjestöjen toimintaa tarkasteltaessa on tärkeää pohtia, mitä merkityksiä poliittiset naisjärjestöt tuottavat maailmaan ajassa, jossa niiden toiminta ja vaikuttamistyö voidaan kyseenalaistaa vetoamalla sukupuolierityisyyden ulossulkevuuteen.

Kun katse kohdistetaan nais erityisiin poliittisiin toimijoihin, voidaan ajatella, että näiden toimijoiden itsestään tuottama tieto ja viestintä kertovat siitä, millaiseksi ajatus naisten politiikasta muodostuu. Jos toimijat rajaavat toimintaansa nais erityiseksi, kuten voidaan olettaa järjestöjen nimetessä itsensä naisjärjestöiksi, näiden järjestöjen toteuttama poliittinen vaikuttamistyö ymmärretään ”naisten tekemäksi politiikaksi” tai ”naisten politiikaksi”. Näistä lähtökohdista tutkimuskysymykseni ovat:

- Millaiseksi ”naisten politiikka” rakentuu diskursiivisesti poliittisten naisjärjestöjen verkkoviestinnässä?
- Millainen on poliittinen naissubjekti poliittisten naisjärjestöjen verkkoviestinnässä?

Kysymyksenasetteluni lähtökohtana toimii ristiveto, jonka Jaana Kuusipalo muotoili väitöskirjansa johdannossa vuonna 2011: ”Tutkimukseni nostaa esiin feministisen toiminnan, naisliikkeiden ja järjestöjen keskeisen roolin naisten poliittisen edustuksen vaatijana ja jatkuvuuden turvaajana, mutta, paradoksaalista kyllä, myös sukupuolittuneen poliittisen edustuksen rakentajana.” (2011, 9.)

2. Naisliikkeen historiaa ja aikaisempaa tutkimusta

Tässä luvussa esittelen naisliikkeen ja feminismin historiallista kehitystä ja mahdollisia kysymyksiä ja ongelmakohtia, joita tähän kehitykseen liittyy. Naisliike on ollut ja on edelleen yhtäaikaaisesti kansainvälinen ja lokaali, maailmanlaajuinen ja pienyhteisöistä käsin operoiva. Naisliikkeen kehityksen eri vaiheisiin ovat liittyneet erilaiset poliittiset kysymykset ja sukupuolen ymmärtämisen tavat. Pyrin tässä luvussa avaamaan myös niitä. En syvenny tässä katsauksessa tarkastelemaan yksityiskohtaisesti ”kaikkia feminismejä” vaan pyrin yleisluontoisesti nostamaan esiin muutamia pääpiirteitä naisliikkeen historiasta ja feminismin eri ”aalloista”.

Myöhemmin tässä luvussa syvenny kysymyksiin, jotka ovat olleet naisliikkeen ytimessä yksityiskohtaisemmin, ja esitän neljä kirjallisuudessa toistuvaa institutionaalista kontekstia, joiden kautta ja avulla ”nainen” yhteiskunnissa on toteutunut ja toteutuu edelleen. Tällä historiallisella katsauksella rakennan tietopohjaa ja ymmärrystä tutkimusaiheestani.

Feminismin ja naisliikkeen historiaa on totuttu jäsentämään aaltoina. Aalloista puhuessa tai niitä tarkasteltaessa on tärkeää pitää mielessä, että aallot ovat osittain limittäisiä, yhtäaikaista ja prosessuaalisia. Lisäksi aallot ovat saaneet maantieteellisesti erilaisia ilmentymiä ja tahteja. Kaikille aalloille on myös mielletty toisistaan poikkeavia sukupuolen käsitteellistämisen tapoja ja erilaisia keskeisiä poliittisia kysymyksiä. (Julkunen 2019.)

Feminismin ensimmäinen aalto on ajallisesti sijoitettu 1800-luvulle, toinen aalto sijoittuu ajallisesti n. 1960–1970-luvuille ja kolmas aalto sijoittuu n. 1990- sekä 2000-luvuille (Julkunen 2010, 13). Feminismin suuret virtaukset ovat tulleet anglosaksisista maista tai Ranskasta ja levinneet näistä paikoista akateemisiin keskusteluihin kaikkialla maailmassa. Feminismistä kirjoitetut tekstit, oppikirjat ja muut kuvaukset liittyvät usein näihin virtauksiin. (Emt. 25–26.) On hyvä pitää mielessä, että nämä kuvaukset eivät ole spesifejä, eivätkä sovi kuvaamaan jokaista paikkaa ja aikaa. Kuvaukset myös jättävät ulkopuolelleen ääniä, jotka eivät ole aikanaan olleet legitiimejä.

Aaltojen sisällöllisiin jakoihin liittyvät voimakkaasti tasa-arvofeminismin ja erofeminismin käsitteet. Tasa-arvofeminismin korostetaan sukupuolten samankaltaisuutta ja naisten kykyä tulla tai olla miesten kaltainen asemaltaan, kyvyiltään ja ominaisuuksiltaan. Erofeminismi (naiskeskeinen feminismi) taas korostaa sukupuolten välistä eroa ja sukupuoleen kytkeytyvien identiteettien ainutlaatuisuutta. Ensimmäistä aaltoa on perinteisesti hahmotettu tasa-arvofeminismin näkökulmasta ja toista aaltoa erofeminismin lähtökohdasta, jossa nainen nähdään erityislaatuisena toimijana, jolla on sekä miehistä eroavia yhteiskunnallisia asemia että persoonallisia ominaisuuksia. (Julkunen 2019; Koivunen 1996.)

Kolmannen aallon feminismi korostaa myös sukupuolen käsitteen moninaisuutta sekä muidenkin erojen kuin sukupuolen huomioon ottamista (Julkunen 2010, 17.) Ehkä kolmannen aallon feminismin avainkäsite olisikin ensisijaisesti intersektionaalisuus, tai laajemmin sitä voi kutsua jälkistrukturalistiseksi feminismitiksi, jossa myös itse sukupuolen käsitettä pyritään purkamaan ja uudelleenrakentamaan (Kuusipalo 2011, 21).

Aallot tarkoittavat sekä materiaalisia liikkeitä, aktivismia ja konkreettista poliittista työtä että teoreettisia ja akateemisia keskusteluja. Aaltojen sisällä on toisiaan kritisovia ääniä ja ajatuksia eivätkä ne ole suinkaan olleet aatteellisesti koherentteja. Pro gradu -tutkielmassa koko naisliikkeen historian sekä ideologisten sitoumusten avaaminen on mahdotonta, joten siksi pitäydyn ylätasolla enkä erittele tässä kaikkia kriitikoita, ristiriitoja tai maantieteellisiä erityispiirteitä.

Ensimmäisen aallon feminismi on tavanomaisesti hahmotettu niin sanottuna liberaalifeminisminä, jonka synty sijoitetaan Yhdysvaltojen 1800-luvun lopun porvarilliseen ja valkoiseen naisliikkeeseen.

Liberaali-etuliitteellä korostetaan sitä, kuinka feminismi halusi modernin yhteiskunnan autonomisen yksilöyden ja täyden kansalaisen ideaalin koskemaan myös naisia. (Julkunen 2019, 28, Kuusipalo 2011, 21.) Jo naisliikkeen syntyessä siihen ovat sukupuolen lisäksi kietoutuneet kysymykset kansalaisuudesta ja luokasta.

Naisliikkeen synnyn taustalla on ainakin Yhdysvaltain porvarisnaisten aseman heikentyminen miesten saadessa täydet kansalaisoikeudet. Ajalle tyypillisesti mies hahmotettiin luonnollisemmin rationaalisenä ja yhteiskunnalliseen ajatteluun kykenevänä toimijana. Kun nämä ominaisuudet sidottiin kansalaisoikeuksiin ja oikeuteen osallistua yhteiskunnan julkiseen elämään, jäivät porvarisnaiset entistä ahtaammalle ilman kansalaisoikeuksia tai oikeutta osallistua yhteiskuntaan. (Julkunen 2019, 29.) Edelleen on hyvä pitää mielessä, että tarkastelussa on sama aika, jolloin Yhdysvalloissa harjoitettiin rotuerottelua ja orjuutettiin ihmisiä. Tällöin kansalaisoikeuksia vaadittiin valkoisille porvarisnaisille, ei suinkaan kaikille naisille. (Ks. Kuusipalo 2011, 21.) Itseasiassa naisliikkeen syntyessä monet kirjoittajat ja keskustelijat saattoivat pitää rotusortoa täysin hyväksyttävänä ja luonnollisena järjestyksenä. (ks. Sojourner Truth, Ain't I a woman)

Myös työläisnaiset olivat naisliikkeen syntyvaiheessa hyvin eri asemassa kuin porvarisnaiset. Työväenliikkeen analyysi naisten sorrosta perustui sosialistiseen analyysiin kapitalistisen tuotannon logiikasta, jossa naisen triviaali työ sijoittui kodin piiriin. Avaimena naisen vapautumiseen pidettiin porvariperhemallin kumoamista ja uudelleenmäärittelyä sekä naisen siirtämistä yhteiskunnallisen tuotannon piiriin. (Julkunen 2019, 30–32.)

Ensimmäisen aallon feminismin kuvaukset naisen sorrosta liittivät syrjinnän sekä sulkemisen yksilöllisen toimijuuden, julkisten instituutioiden ja kansalaisoikeuksien ulkopuolelle. Yhdysvalloissa vallitsi selvä työnjako, jossa nainen kuului yksityiseen sfääriin ja mies kansalaisena julkiseen sfääriin. Vuosisadan vaihteessa, siirryttäessä 1800-luvulta 1900-luvulle, taisteltiin siis kansalaisoikeuksista, äänioikeudesta, naisen holhouksenalaisuuden poistamisesta, omistamiseen liittyvistä kysymyksistä ja naisten ammatillisista mahdollisuuksista. Perustavanlaatuinen ajatus sukupuolten tasa-arvosta ja siitä, että nainenkin on ihminen, esitettiin. (Julkunen 2010, 28–29.)

Toisen aallon feminismin tehtävänä on pidetty naisten sorron vakavuuden osoittamista sekä sortoa selittävän teorian kehittämistä. 1960-luvulla feminismi alkoi vakiintua myös akateemiseksi tieteenalaksi, ”naistutkimukseksi”. Naistutkimuksesta on sittemmin haarautunut sukupuolentutkimus, mies- ja maskuliinisuustutkimus sekä queertutkimus. (Emt. 10.) Toisen aallon feminismin erityiskysymyksiä ovat olleet naisen ruumiillisuuteen, seksuaalisuuteen ja reproduktiivisiin oikeuksiin liittyvät asiat.

1960-luvulla feminismi sai gynosentrisiä piirteitä, joissa naisen ja miehen samuuden sijaan ryhdyttiin korostamaan naiseuden ja naisellisuuden luontaisia erityispiirteitä. Naisen sorron analyysi kietoutui argumentaatioon, jonka mukaan patriarkaalinen valta esti naisen toteutumista luonnollisena olentonaan. Tällaista ajattelua esiintyi erityisesti radikaalifeministisissä ja kulttuurifeministisissä liikkeissä. (Emt. 36–37.) Naiskeskeinen ja nais erityinen feminismi korosti (fysiologista/biologista) sukupuolieroa. Eroa pidettiin ylpeyden aiheena, jota ei tulisi pyrkiä muuttamaan vaan hyväksymään ja korostamaan. (Ks. Koivunen 1996.)

Jos ensimmäisen aallon feminismiä hahmotetaan perheen, äitiyden ja kansalaisuuden kautta, on toisen aallon feminismiä kuvattu ”tyttären” feminismiksi, liikkeeksi, jossa toimivat nuoret naiset, jotka taistelivat esimerkiksi oikeudesta olla tulematta äideiksi. Tällöin liikkeen keskiöön nousivat kysymykset hoivasta laajemminkin (Julkunen 2010, 37–38).

Kolmannen aallon feminismi yhdisti ja nosti jo pitkään naisliikkeen historiassakin esiin tulleita ajatuksia moninaisuudesta ja monikerroksisesta sorrosta, joka kietoutuu luokkaan, ”rotuun” ja sukupuoleen. Nämä ajatukset ovat olleet ajankohtaisia jo ensimmäisen aallon feminismin aikaan Yhdysvalloissa, kun rodullistetut naiset ovat kritisoineet suffragettiliikkeen ulossulkevuutta. Viimeistään tässä vaiheessa feministiseen analyysiin ja liikkeeseen juurtuvat kolonialismin, rasismin, ja luokan käsitteistöt. Moniperustaista sortoa on jäsennetty intersektionaalisuuden käsitteen kautta (Crenshaw 1991, ks. Laukkanen, Miettinen, Elonheimo, Ojala & Saresma 2018, 26–34). Käsitteellä tarkoitetaan sortoa, joka asettaa yksilön marginaaliseen asemaan tai ”toisen” asemaan esimerkiksi sekä sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen, luokan että etnisyyden kautta. Tällöin yksilön asema poikkeaa sellaisen yksilön asemasta, joka asettuu marginaaliin esimerkiksi sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen kautta. (Julkunen 2010, 44–47.)

Intersektionaalisen analyysin ja käsitteistön lisäksi kolmannen aallon feminismeihin voidaan liittää kaikenlainen post-alkuinen. Postmodernilla feminismillä viitataan kielelliseen käänteeseen feministisessä tutkimuksessa, jolloin teoreettinen kiinnostus siirtyi kielen todellisuutta tuottavaan luonteeseen. Jälkistukturalistisille feministeille sukupuoli on moninaista, hetkellistä, kontekstissa uudelleen syntyvää ja poliittinen subjekti pirstaleinen ja prosessinomainen. Kaikenlainen sukupuolen tai muun identiteetin osan essentialisointi tai luonnolliseksi tekeminen torjutaan. (Julkunen 2010, 48.) Tarkastelu keskittyy kysymyksiin siitä, kuinka käsityksiä pysyvistä identiteeteistä tai luonnollisuuksista rakennetaan. Myös tämän tutkielman lähtökohtia voidaan pitää näiden periaatteiden mukaisina. Tämä kartoittava kuvaus naisliikkeen historiasta 1800-luvulta tähän päivään toimii alustana, jonka päälle on mahdollista kiinnittää yksityiskohtaisempia analyysejä ja kontekstien kuvauksia.

Seuraavaksi käsittelen feministisen liikkeen ja analyysin ytimessä olevia institutionaalisia kysymyksiä. Käsittelen kysymystä naisesta kansakunnan tuottajana sekä reproduktion, äitiyden ja nationalismin yhteyksiä ja naista poliittisena identiteettinä, roolina sekä yhteiskunnallisena sijaintina.

2.1.Naisjärjestöjen historia

Naisliikkeen oikeutusta ja perustelua on tehty erilaisista lähtökohdista sekä eroa (miesten ja naisten välillä) ja naisten erityisasemaa ja erityisyyttä korostaen. Nämä lähtökohdat näkyvät myös naisjärjestöjen historiassa. Aikaisemmassa luvussa esittelin feminismin historiaa yleisellä tasolla. Tässä alaluvussa syvennyn yksityiskohtaisemmin naisjärjestöjen ja naisliikkeen syntyyn pohjoismaisessa ja Suomen kontekstissa.

Naisliikkeen formaalilla järjestäytymisellä yhdistyksiin on verrattain pitkä historia. Suomessa Naisyhdistys perustettiin vuonna 1884, Naisasialiitto Unioni perustettiin 1892 ja Naisjärjestöjen keskusliitto vuonna 1911 (Dahlerup, Gulli 1985, 14; Jalovaara 2019 14–15.) Näistä Naisasialiitto Unioni ja Naisjärjestöjen keskusliitto toimivat edelleen aktiivisesti. Pohjoismaissa naiset järjestäytyivät naisjärjestöihin ensimmäistä kertaa Tanskassa vuonna 1871, kun Dansk Kvindesamfund perustettiin (Jalovaara 2019, 13).

Naisjärjestöjen tutkimuksen alkuun Pohjoismaissa sijoittuu Dahlerupin ja Gullin artikkeli *Women's organizations in Nordic countries* teoksessa *Unfinished Democracy Women in Nordic Politics* (1985). Artikkelin julkaisusta on jo aikaa, mutta sen esiin nostamat kysymykset ovat edelleen ajankohtaisia. Artikkelissa huomautetaan, että lähtökohtaisesti naisten järjestäytyminen yhteiskunnassa poikkeaa miesten järjestäytymisestä. Patriarkaalisessa yhteiskunnassa, jossa työ, valta ja arvostus on epätasaisesti jaettu sukupuolten kesken, naisten järjestäytyminen tapahtuu aina suhteessa patriarkaattiin. (1985, 6.) Järjestäytymisen edellytykset ja kontekstit syntyvät siis suhteessa patriarkaaliseen yhteiskuntaan ja järjestykseen.

Naisjärjestöjen määrittely voi tuntua turhalta, sillä nimi ikään kuin selittää itsensä. Naisjärjestöllä tarkoitetaan järjestöä, jonka jäsenistä kaikki tai suurin osa ovat naisia (sex). Se, mikä ei ole itsestään selvää, on järjestön toiminnan tavoite tai muoto. Naisjärjestöt voivat olla suhteessa toisiinsa erilaisia tavoitteiltaan, jäsenmääriltään ja ideologisilta orientaatioiltaan. (Emt. 6–7.)

Pohjoismaiseen naisliikkeeseen on vahvasti vaikuttanut valtioiden omaksuma valtiomalli. Pohjoismainen hyvinvointivaltio on naisliikkeen näkökulmasta hämärtänyt julkisen, yksityisen ja henkilökohtaisen rajoja niin, että naisliikkeiden tavoitteet ovat tulleet muotoilluksi suhteessa hyvinvointivaltioon ja sen periaatteisiin. Hyvinvointivaltion merkitys naisliikkeille ja niiden tavoitteiden muodostumiselle on avainasemassa, kun yritämme ymmärtää naisten poliittista valtaa.

(Dahlerup, Gulli et al. 1985.) 1970-lukua on pidetty eräänlaisena uuden sukupuolisopimuksen ja pohjoismaisen hyvinvointivaltion läpimurron aikana. Sukupuolten tasa-arvon idea löi läpi yhteiskunnassa siinä mielessä, että arvot tuotiin yhteiskunnan ja instituutioiden tasolle sosiaalipolitiikkaan, tasa-arvohallinnoksi ja tasa-arvopolitiikaksi. (Julkunen 2010, 14.) Suomen varhaisen hyvinvointivaltiokehityksen myötä myös naisliikkeet ovat joutuneet muodostamaan suhteensa valtioon jo varhaisessa vaiheessa (Elomäki, Kantola, Koivunen & Ylöstalo 2020, 129–149).

Suomalaisten osallistumista kansalaisyhteiskuntaan on pidetty hyvin järjestöorientoituneena (Luhtakallio 2012). Järjestöorientoituneella järjestäytymisellä on myös pitkä historia. Esimerkiksi kahdeksankymmentäluvun alussa naisjärjestöjä tarkasteltaessa suomalaisista naisista 16,2 prosenttia on kuulunut johonkin naisjärjestöön. Tästä osuudesta on jo jätetty pois poliittiset naisjärjestöt ja ammattiliittojen naisjärjestöt. (Dahlerup, Gulli 1985, 7.)

Yhdistysten toimintaa määritetään ja ohjataan yhdistyslilla. Laki vaatii rekisteröidyiltä yhdistyksiltä tiettyjä asioita. Yhdistyksellä tulee esimerkiksi olla perustamiskokous, jossa laaditaan perustamiskirja, jonka kolme luonnollista henkilöä allekirjoittavat. Yhdistyksen perustajan tulee olla yli viisitoistavuotias. (Yhdistyslaki 1989/503, 7§.) Nämä formaalit säännöt velvoittavat myös poliittisia naisjärjestöjä ja siten muovaavat niiden toimintaa.

Kansalaisyhteiskunnan järjestäytyessä ja naisjärjestöjen syntyessä liikkeen ytimessä olivat naisten oikeudet ja taistelu patriarkaatin vaatimuksia ja annettuja rooleja vastaan. Myös traditiota ja perhettä korostaneiden järjestöjen voidaan ajatella pyrkineen uudistamaan naisen toimintamahdollisuuksia ennalta määrättyssä kotiäidin roolissaan (Dahlerup, Gulli 1985, 7). Naisjärjestöistä puhuttaessa puhutaan siis myös historiallisesti hyvin moninaisesta joukosta tavoitteita, ideologioita ja yksilöllisiä tilanteita.

Suomalaiseen järjestöhistoriaan ja eritoten naisjärjestöjen historiaan kuuluvat erottamattomasti sodan tarpeisiin 1900-luvun alussa syntynyt Lotta Svärd ja suojeluskuntiin järjestäytyminen. Lotta-toiminnan aloittamisen aikaan yhteiskunnassa keskusteltiin laajemminkin perheistä ja perhekeskeisyys nivoutui tiukasti kiinni kansallisvaltion rakentamisen aikaan. Lottien arvoissa ja ideologiassa on siis vahvasti esillä kotien ja perheiden yhteiskunnallinen ensisijaisuus. Perhe tuossa kontekstissa tarkoitti vanhempien ja lasten muodostamaa yksikköä, joka toimi symbolisesti myös ”isänmaan” pienoismallina. Perheiden tärkein tehtävä oli kasvattaa lapset siveellisiksi kansalaisiksi. (Nevala 2002, 93.) Tämä siveellisen kansalaisen ideaali vaihteli sen mukaan, oliko kasvatuksen kohteena oleva lapsi tyttö vai poika.

1900-luvun alussa näistä pienistä kristillissiveellisistä naisasiajärjestöistä muodostui Suomeen porvarillinen naisliike (Nevala 2002, 95). Kuten aikaisemmin esitin, tämä oli naisliikkeiden synnylle hyvin tyypillinen kehityskulku. Naisiasialiikkeet olivat usein ensin yhteiskuntien etuoikeutettujen naisten liikkeitä, ja vasta myöhemmin ne avautuivat muille yhteiskuntaluokille.

Vuosisadan alussa yhteiskunnan eliitin piirissä keskustelu naisen asemasta kävi kuumana. Naisten yhteiskunnallisia vaikutusmahdollisuuksia haluttiin laajentaa ja keskustelu tasa-arvosta rantautui Suomeen (Nevala 2002, 96). Tasa-arvolla näissä yhteyksissä tarkoitettiin ennemminkin naisen oikeutta jonkinlaiseen yhteiskunnalliseen toimijuuteen, ei niinkään naisen ja miehen kaikkien oikeuksien ja roolien tasa-arvoistamista. Nämä eliitin vaatimukset varmistivat sen, että nainen sidottiin ”feminiiniseen” elämänpiiriin, joka samalla muuttui poliittisesti epälegitiimiksi. (Emt.) Naisille siis ikään kuin annettiin oma politiikan alueensa, jossa heitä pidettiin asiantuntijoina, mutta samalla, kun näin tehtiin, tämän politiikan alueen merkitys pienentyi. Tämä (porvari)naisille luovutettu alue oli tietenkin perheen ja kodin alue.

Lotta-järjestöjen perustamista edeltänyt keskustelu naisen ja perheen asemasta johti laajemman kansalaisyhteiskunnan muodostumiseen. Kansalaiset järjestäytyivät puolueisiin ja muihin massajärjestöihin. Lottien perustaminen oli osa laajempaa suojeluskuntiin järjestäytymistä. Lottatyö aloitti myös tyttötyön Suomessa vuonna 1930. Yhteiskunnallinen järjestäytyminen tapahtui sukupuolieroa korostaen. Miehet järjestäytyivät omiin ja naiset omiin järjestöihinsä. Ensimmäisiä massajärjestöjä keskiluokkaisille naisille olivat raittiusliikkeet. Näiden liikkeiden naisideaali oli hyvin aikansa mukainen ja äitiyttä sekä vaimona olemista korostettiin. Nainen ominaisuuksineen nähtiin syntyvän luonnollisessa työssään, jonka päämääränä oli valmistaa koti mieluisaksi miehelle. (Nevala 2002, 94.)

Sota-aikana lottien toiminta ja äitiys nousivat uudenlaiseen asemaan yhteiskunnassa. Äitien rooli yhteiskunnan suojelijoina, uudelleentuottajina ja ylläpitäjinä korostui. Tutkimuksessa on tunnistettu sota-ajalta kolme erilaista naistyyppiä: rohkea maanpuolustukselle omistautunut taistelija, fyysisesti vahva työläinen ja kotirintamalla hoivaava äiti. (Nevala 2002, 100–101.)

Konkreettista toimintaa tarkasteltaessa Lotta Svärd oli ennen kaikkea nuorten naisten järjestö, jotka avioiduttuaan ja siirryttyään perheellisiksi eivät löytäneet yhtä lailla aikaa lottatyölle. Tätä pidettiin järjestön piirissä huolestuttavana ja siksi äitiyden roolia yhteiskunnallisena työnä korostettiin. Yhteiskunnallista aktiivisuutta, tietojen keräämistä ja järjestöihin liittymistä pidettiin siveellisen isänmaallisen äidin velvollisuutena. (Nevala 2002, 199–101.) Järjestön toiminnassa naiseus ja naisen

yhteiskunnallinen toimijuus sekä osallisuus julkisesta sfääristä määräytyivät suhteessa perheeseen, mieheen sekä äitiyteen. Nainen oli ensisijaisesti äiti, ei nainen.

Toinen edelleen merkittävä nais erityisenä järjestönä aloittanut järjestö on Martat. Marttoihin kuuluvia yhdistyksiä on eri puolilla Suomea edelleen yli tuhat (Martat 2020). Marttaliitto on ollut ja on edelleen jäsenmäärältään Suomen suurimpia järjestöjä. (Jalovaara 2019, 9.)

Lotta Svärdin syntymisen aikaan sijoittuu myös Marttajärjestön perustaminen. 1800- ja 1900-lukujen vaihteen yhteiskunnallinen herääminen vauhditti uusien naisjärjestöjen perustamista. Naisjärjestöihin tai Marttoihin liittyminen ei tuolloin ollut kaikille naisille suunnattua yhteiskunnallista toimintaa, vaan marttajärjestöjen juuret ovat sivistyneistön (porvariston) pyrkimyksissä rahvaan (työläisten) kysymyksen ratkaisemisessa.

Marttayhdistys aloitti toimintansa Helsingissä vuonna 1899 nimellä Sivistystä kodeille. Motiivi järjestön perustamiselle oli poliittinen ja liittyi ensimmäiseen Venäjän sortokauteen. Sortotoimia haluttiin vastustaa sotatoimien sijaan valistamalla kansaa. Naisten valistus oli yhdistyksen mielestä erityisen tärkeää, sillä naiset nähtiin avaimiksi kotien valjastamiseen venäläistoimia vastaan. Järjestöjen perustajat näkivät, että suomalaisäitien tehtävä oli opettaa lapsilleen lain ja oikeuden kunnioittamista, käytöstapoja ja isänmaallisia perinteitä. Toiminnan taustalla oli ihmiskuva, joka näki ideaaliyksilön kansalaisvelvollisuutensa täyttävänä, terveenä ja puhtaana kansalaisena. (Jalovaara 2019, 15–19.)

Marttojen perustaja Lucina Hagman kirjoitti Marttojen perustamisen kynnyksellä 1902 näin: ”On laajempi koti kuin perhekoti, ja sen laajemman, sen isomman kodin nimi on: kylä, pitäjä, kaupunki, yhteiskunta, isänmaa ja maailma. Ei riitä, että naiset ovat pelkästään perhekodin äitejä, heidän tulee myöskin olla näiden isompien kotien äitejä.” (emt. 8.) Marttaliiton historiaa voidaankin perustellusti pitää myös suomalaisen perheen, kodin ja naisliikkeen historiana.

Naisten asema oli 1900-luvun alun Suomessa muutoksessa muiden yhteiskunnallisten mullistusten rinnalla. Naisen yhteiskunnallinen asema määräytyi edelleen sen mukaan, oliko hän solminut avioliiton vai ei. Naisen tärkein tehtävä oli toimia vaimona suomalaiselle miehelle. Töitä sai tehdä ja koulua käydä ennen avioliiton solmimista. Häiden jälkeen naisen yhteiskunnallinen tehtävä vaihtui äidiksi sekä vaimoksi. (Emt. 26–28.) Marttaliiton toiminta perustui vahvasti tälle perhe- ja naiskäsitykselle. Hyvin hoidettu koti ja perhe olivat kuitenkin keskiluokkaisen naisen lippu yhteiskunnalliseksi vaikuttajaksi. Rahvaan sivistämiseen perustettu järjestö, jonka tavoitteena oli pureutua kotien käytännön elämään, muuttui historiallisesti myös yhteiskunnallisesti aktiiviseksi vaikuttajaksi.

Itsenäistymisen jälkeen 1920- ja 1930-luvuilla Marttayhdistyksestä tuli Suomen suurin kotitalousjärjestö. Valtion talouden kehittyessä Marttaliiton päätehtäväksi nousi perheen emäntien työn ammatillistaminen. Käytännöllinen kurssitoiminta lisääntyi ja jäsenmäärä kasvoi. (Emt. 56–57.) Jos Marttaliike haluttaisiin kytkeä tiettyyn poliittiseen liikkeeseen, voitaisiin sitä ajatella keskustalaisena liikkeenä. Sotien välisenä aikana järjestö oli osa talonpoikaisliikettä ja sen poliittinen vastine oli Maalaisliitto. (Emt. 59.)

Pitkään menestyvän suuren järjestön täytyy kuitenkin kyetä vastaamaan yhteiskunnalliseen muutokseen ja yhteiskunnan tarpeisiin kussakin ajassa. Marttaliittoa kuohuttaneita kysymyksiä ovat historiallisesti olleet esimerkiksi 1960-luvulla noussut vaatimus naisen oikeudesta ansiotyöhön, perheen tehtävää haastava varhaiskasvatus ja naistoimijoiden yleistyminen sekä moniäänistyminen. Marttaliiton voidaan ajatella onnistuneen muutoksissa mukana pysymisessä kuitenkin hyvin. (Emt. 150–170.) 2020-luvun Suomessa Martat tunnetaan erityisesti kotitaloustaitojen välittämisestä. Käsitys välttämättömistä kotitaloustaidoista on kuitenkin laajentunut ja ruoanlaiton sekä siivousvinkkien lisäksi Martat neuvovat taloudenpidossa, kierrättämisessä ja muissa välttämättömissä kotitaloustaidoissa (Martat 2020).

Lottien ja Marttojen toimintaa väritti yhteiskunnan poliittinen ilmapiiri laajemmin. Lottien toiminta sijoittui vahvasti jakautuneeseen yhteiskuntaan ja toiminta kiinnittyi oikeistolaiseen tai maalaisliittolaiseen liikkeeseen. Lotta-toiminta loi itseään suhteessa vasemmistoon, erottaen, etäännyttäen ja viholliskuvia vahvistaen. Toiminta hiipui itsenäistymisen jälkeen, kun akuuttia tarvetta sota-aikaan sitoutuneelle oikeistolaiselle naisliikkeelle ei enää ollut.

Nämä ovat vain kaksi kenties tunnetuinta esimerkkiä nais erityisestä järjestäytymisestä Suomen kontekstissa. Noiden järjestöjen perustamisen aikaan yhteiskunnassa syntyi lukemattomia erilaisia järjestöjä, joiden mukana olivat esimerkiksi työläisnaisten naisjärjestöt. Yhtäaikaisesti ja rinnakkain tämän järjestäytymisen kanssa suomalainen yhteiskunta on kokenut valtavia mullistuksia, murtumia ja murroksia. Poliittisten naisjärjestöjen tarkastelu ilman, että katse kohdistetaan myös historiallisesti merkittäviin naisjärjestöihin ja niiden perintöön, olisi yksiulotteista.

Edelliset esimerkit valottavat naistoiminnan laajempaa kontekstia niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Naisliikettä ja naisten aktivoitumista määrittävät tietyt ominaispiirteet historiallisissa tarkasteluissa. Kuten olen aikaisemminkin jo todennut, näissä tarkasteluissa on otettava huomioon se, kenen historiaa on kussakin ajassa pidetty riittävän merkittävänä kirjoittaa. Myös Suomen kontekstissa yhteiskunnallinen osallistuminen on varattu valkoisille, hyväosaisille ja

naisuuden normeihin sopiville yksilöille. Historiassa liikkeiden keskiössä ovat olleet mies tarpeineen ja toiveineen, varhainen ydinperhe sekä siveellinen ja puhdas kristillinen äitiys.

Naisliikkeet ovat siis olleet ideologisia ja syvästi sekä sukupuoleen, luokkaan että kansallisuuteen kietoutuneita. Historiallisessa tarkastelussa vaikuttaakin siltä, että sukupuolen kautta yhteiskuntaan osallistuminen näyttää velvoittavan sekä yhteiskuntaluokan että kansallisuuden rakentamisprojekteihin sitoutumiseen.

Kiinnostavaa tässä tarkastelussa onkin se, että eivät lotat eivätkä Martat ole olleet ensisijaisesti puolueiden poliittisia naisjärjestöjä, vaan ikään kuin naiselle ”luonnollisia” yhteiskuntaan osallistumisen paikkoja. Kun siirryn tarkastelemaan poliittisia naisjärjestöjä, on tärkeä huomata, kuinka nämä samat kansallisuuden ja yhteiskuntaluokan rakentamisprojektit säilyvät tai hajoavat. Tutkimukseni näkökulmasta ymmärränkin, että on ensiarvoisen tärkeää tiedostaa naisliikkeen historialliset konventiot kussakin kansallisessa kontekstissa, jotta luenta nykyhetkestä voisi olla mahdollisimman totuudenmukainen.

2.2. Poliittiset naisjärjestöt Suomessa

Kristillisdemokraatit
ARVOISTASI POLITIIKKAA.
KD Naiset

Keskustanaiset

Seuraavaksi syvennyn historialliseen ja tämän hetken ajalliseen kontekstiin poliittisissa naisjärjestöissä. Lisäksi tarkastelen suomalaisten poliittisten naisjärjestöjen erityispiirteitä sekä aiempaa tutkimusta poliittisista naisjärjestöistä. Tarkasteluuni kuuluvat puolueiden naisjärjestöt: Keskustanaiset, Kokoomusnaiset, Demarinaiset, Perussuomalaiset naiset, Vasemmistonaiset, Vihreät Naiset, KD Naiset ja Svenska Kvinnoförbundet. Kautta tutkielman käytän näistä järjestöistä termiä poliittiset naisjärjestöt tai puolueiden naisjärjestöt.

Poliittisten naisjärjestöjen syntyessä 1900-luvun alussa keskusteltiin siitä, onko naisilla oikeutta osallistua puoluepolitiikkaan ja jos on, niin millä tavalla heidän tulisi järjestäytyä (Dahlerup, Gulli 1985, 16.) Näissä keskusteluissa ja järjestämisen tavoissa onkin poliittisten naisjärjestöjen synnyn siemen. Puolueiden naisjärjestöt syntyivät tilanteeseen, jossa puolueiden jäseninä ja johtohahmoina oli ainoastaan miehiä. Naiset haluttiin ottaa mukaan politiikkaan, mutta heidän järjestäytymisestään käytiin keskustelua. Syntyivät poliittiset naisjärjestöt, jotka rajattiin naisten alueeksi puoluepolitiikassa. Lähtökohta järjestöjen synnylle ei ollut naisten omaehtoinen järjestäytyminen vaan kompromissi, jossa naisten pääsy puoluepolitiikkaan ei ollut itsestään selvä. (Emt. 18–19.)

Historiallisesti poliittisissa naisjärjestöissä tehty työ on kiistämättä ollut monipuolista ja tärkeää puolueelle, mutta sen tuloksellisuudesta poliittisilla standardeilla ei voida olla yksimielisiä. Puolueet ovat pitäneet naisjärjestöjä erityisasiantuntijoina tietyissä poliittisissa kysymyksissä, jotka ovat koskeneet lapsia, perhepolitiikkaa tai hoivapolitiikkaa. (Dahlerup, Gulli 1985, 20.) Naisjärjestöjen poliittinen osaaminen on siis ollut sidottuna näihin tiettyihin ”feminiinisinä” nähtyihin kysymyksiin. Naisjärjestöt ovat historiallisesti olleet vastuussa puolueiden ”yhteisöllisen” työn ulottuvuuksista ja tilaisuuksien järjestämisestä. Tästä konkreettisesta työstä puolueet ovat varmasti myös hyötäneet.

Viimeksi Suomen kontekstissa poliittisia naisjärjestöjä on tutkinut Johanna Kantola (2019). Puolueista ja niiden roolista tasa-arvotavoitteiden toteutumisesta on kirjoitettu verrattain paljon kansainvälisesti (ks. Evans & Kenny, 2019; Verge & De la Fuente, 2014; Osborn, 2012; Campbell & Lovenduski, 2005; Kunovich & Paxton, 2005; Skjeje & Teigen, 2005; Sainsbury, 2004; Caul, 1999; Lovenduski & Norris, 1993).

Puolueiden naisjärjestöt tai poliittiset naisjärjestöt sen sijaan eivät ole kiinnostaneet esimerkiksi sukupuolentutkijoita samassa määrin. Kantolan lisäksi viimeksi järjestöjä on tutkittu Suomessa 90-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa (emt. 5–6). Järjestöt itse ovat julkaisseet historiikkeja, mutta tutkimuksellinen kiinnostus on ollut vähäisempää. Kantola kirjoittaa artikkelissaan *Women's Organizations of Political Parties: Formal Possibilities, Informal Challenges and Discursive*

Controversies naisjärjestöistä poliittisten tavoitteiden ja saavutettujen tulosten lähtökohdista. Kantola linjaakin jo artikkelinsa aluksi, että poliittisten naisjärjestöjen rooli tasa-arvo- ja ”moninaisuus”-tavoitteiden saavuttamisessa kaipaa lisää tutkimusta.

Kantola pyrkii kuvaamaan naisjärjestöjen paradoksaalista ja ristiriitaista paikkaa poliittisella kentällä. Historiallisesti feministinen tutkimus osoittaa, että ennemminkin naisjärjestöt kuin poliittiset naisjärjestöt ovat olleet tärkeitä alustoja naisten poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja teemojen pitämiseksi keskustelussa (Dahlerup, Gulli 1985, 16). Naisjärjestöt ovat tosin historiallisesti Suomen kontekstissa olleet se kanava, jota pitkin naiset ovat voineet osallistua parlamentaariseen politiikkaan.

Poliittisilla naisjärjestöillä oli merkittävä rooli Suomessa naisministereitä nimitettäessä ja siten suuri vaikutus siihen kuinka paljon naisia istui hallituksessa. (Kuusipalo 2011, 25.) Nyt vaatimukset feministisille poliittisille toimijoille ovat muuttuneet ja feministiseen politiikkaan kohdistetaan uudenlaisia intersektionaalisia vaatimuksia. Kaiken feministisen politiikan tulisi olla useiden erojen kasautumisen huomioivaa ja moninaista. Poliittiset naisjärjestöt ovat jo lähtökohtaisesti vanhanaikainen paikka tällaisten tavoitteiden ajamiseksi. Järjestöjen politiikkaa ja toimintaperiaatetta on kritisoitu yhden kuvitteellisen ”naisyhteisön” etujen ajamisesta ja nojaamisesta vanhanaikaiseen ulossulkevaan järjestelmään, joka toiminnallaan lisää eriarvoisuutta eikä pura sitä. (Kantola 2019, 5.)

Suomen tilanne on Kantolan mukaan poikkeuksellinen, sillä jokaisella puolueella on naisjärjestö, toisin kuin esimerkiksi muissa Pohjoismaissa (emt. 5). Tilanteessa, jossa myös konservatiivisilla ja oikeistopuolueilla on naisjärjestö, ei voida puhua ainoastaan feministisen politiikan vaatimuksista, sillä kaikki puolueet eivät pidä feministisiä tavoitteita ominaan. Viimeaikainen tutkimus osoittaa, että puolueiden naisjärjestöt ovat ajautumassa etäämmälle toisistaan, kun esimerkiksi oikeistopuolueet eivät kannata naisjärjestöille puolueeseen katsomatta tyypillisiä tavoitteita, kuten esimerkiksi subjektiivista päivähoito-oikeutta. Perhepolitiikkaan ja hoivapolitiikkaan liittyvät poliittiset tavoitteet ovat olleet tyypillisesti sellaisia, joita naisjärjestöt ajavat puoluerajoihin katsomatta. (Elomäki, Kantola, Koivunen & Ylöstalo 2020, 130., Kantola 2019, 9.)

Poliittiset naisjärjestöt olivat yksi erityisen tärkeä kanava sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi 1900-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa. Järjestöt toimivat yhteistyössä valtionhallinnossa työskentelevien feministien sekä tasa-arvoasiantuntijoiden kanssa. Tällaista yhteistyötä pidetään suomalaisille poliittisille naisjärjestöille tyypillisenä (Elomäki et al. 2020, 131–137., Holli 2006, 2008). Poliittiset naisjärjestöt ovat olleet Suomessa myös verrattain hyvin resursoituja, joten toimintaa eivät ole rajoittaneet muille järjestöille tyypilliset resurssiongelmat.

Poliittisten naisjärjestöjen rahoitus tulee järjestöjen emopuolueiden kautta ja neljävuosittain sen osuudesta neuvotellaan. Rahoituksen osuus ”naiserityisiin” toimiin on vaihdellut kahdeksan ja kahdentoista prosentin välillä puolueen koko rahoituksesta vuosina 2015–2019. (Kantola 2019, 5–9.) Rahoitusta lukuun ottamatta suomalaiset poliittiset naisjärjestöt ovat puolueesta formaalisti erillisiä, itsenäisiä järjestöjä, joilla on oma jäsenistönsä, poliittinen ohjelmansa ja viestintäsisältönsä. Tämä järjestäytymisen tapa poikkeaa useista muista Pohjoismaista (Dahlerup, Gulli 1985, 16.) Suomalaisille naisjärjestöille tyypillinen rooli muihin pohjoismaisiin naisjärjestöihin verrattuna on ollut puolueiden sisäisen poliittisen paineen lisääminen tasa-arvo- ja naisasioissa (emt. 21). Puolueen naisjärjestö on toiminut ikään kuin kirittäjänä miesvaltaiselle puolueelle.

Poliittisten naisjärjestöjen tavoitteiksi 1990-luvun lopun tutkimuksessa tunnistettiin viisi erilaista tavoitetta. Järjestöt pyrkivät kannustamaan naisia äänestämään kyseistä puoluetta, rekrytoimaan uusia jäseniä, aktivoimaan naisia puolueen sisällä ja kouluttamaan heitä korkeisiin poliittisiin tehtäviin, edistämään naisten poliittisia tavoitteita puolueen sisällä ja ulkona ja osallistumaan yhteistyöhön muiden vastaavien järjestöjen kanssa kotimaassa ja ulkomailla. (Dahlerup, Gulli 1985, 19.)

Suomen poliittisten naisjärjestöjen synnyssä on tunnistettu kaksi eri aaltoa. Demarinaiset, Keskustanaiset ja Kokoomusnaiset syntyivät 1900-luvun alussa. Näistä vanhin järjestö on Demarinaiset. Myös RKP:n Kvinnoförbundet perustettiin ensimmäisessä aallossa. Toiseen aaltoon kuuluvat nuorempien puolueiden naisjärjestöt eli Vihreät Naiset ja Perusnaiset, jotka perustettiin juuri ennen vuosituhaten vaihdetta. Nämä viisi järjestöä toimivat virallisten järjestövaatimusten mukaan. Vasemmistoliiton naisjärjestö perustettiin myös 1900-luvun lopussa kuten Vihreät Naiset ja Perusnaiset, mutta toisin kuin muut järjestöt, se ei ole virallisesti rekisteröity järjestö, vaan se toimii ”verkostomaisemmin”. KD Naiset perustettiin vuonna 1973 ja siten sijoittuu näiden kahden aallon väliin. Kaikilla järjestöillä on myös paikallisia haaroja. Kansallisella tasolla järjestöt työllistävät yhdestä kahteen poliittista työtä koordinoivaa työntekijää. Puolueiden omissa järjestöissä tehdyn työn lisäksi poliittiset naisjärjestöt toimivat yhteisessä keskusliitossa, NYTKIS ry:ssä, joka kokoaa saman katon alle kaikki Suomen naiserityiset poliittiset toimijat. (Kantola 2019, 8–9.)

Eri puolueiden naisjärjestöillä on tässä ajassa myös sisäisesti toisistaan eroavat olemassaolonsa oikeuttamisen tavat. Esimerkiksi konservatiivisten puolueiden naisjärjestöt vaikuttavat edelleen kamppailevan aikaisemman ”kahvin keittäjä” -roolinsa kanssa. Vihreissä Naisissa tunnistettiin tarve naisjärjestön olemassaololle, turvallisemmalle tilalle, jossa ei tarvitse jatkuvasti todistella osaamistaan. (Kantola 2019, 11–12.) Nämäkin havainnot toimivat erinomaisina esimerkkeinä siitä, että puolueiden naisjärjestöt joutuvat sijoittamaan itseään ja neuvottelemaan paikastaan

sukupuolijärjestelmässä siitakin huolimatta, että järjestöjen poliittiset tavoitteet tai käsitykset sukupuolesta tai tasa-arvosta saattavat poiketa toisistaan huomattavasti.

Jäsenistön määrän suhteen poliittiset naisjärjestöt ovat hyvin erikokoisia toisiinsa verrattuna. Myös jäsenkäytännöt eroavat. Demarinaiset hyväksyvät hallituksen päätöksellä myös miehiä jäsenikseen, Perusnaiset periaatteessa hyväksyvät miehiä kannatusjäsenikseen, mutta kannatusjäseniä ei ole yhtäkään. Muut järjestöt pitäytyvät edelleen avoimina ”ainoastaan naisille”. (Kantola 2019, 9.)

Kun uudenlaiset maskuliiniset narratiivit vallankäytön ja talouden saralla ovat vallalla sekä toisaalta on kehittynyt uudenlaisia feministisiä toimijoita ja feminististä politiikkaa, asettaa se naisjärjestöt tilanteeseen, jossa ne joko uudelleensyntyvät tai katoavat (Emt. 5–6.) Tämä asetelma osoittaa paradoksaalisen ja ainoastaan poliittisia häviöitä mahdollistavan paikan poliittisille naisjärjestöille.

Sekä poliittisten naisjärjestöjen rahoitus että legitimizeetti syntyvät suhteessa emopuolueeseen. Naisjärjestöjä ei siis voida ymmärtää täysin itsenäisinä toimijoina. Järjestöt rakentavat itseään ja politiikkaansa suhteessa emopuolueeseen, ja tähän prosessiin vaikuttavat järjestöjen toisistaan eroavat suhteet ja asemat puolueessa yleisemmin (ks. Kantola 2019). Poliittiset naisjärjestöt ovat formaaleja poliittisia toimijoita, jotka nimensä mukaan ovat merkityksellisesti rakentamassa käsitystä siitä, millaista on ”naisten politiikka” Suomessa. Tutkimuksessa on kuitenkin otettava huomioon se, millaiset puheen tavat tai politiikat jäävät mahdollisesti piiloon järjestön tuottaessa tietoa itsestään tiukasti emopuolueeseen kiinnittyneenä.

Yleisesti voidaan todeta, että toimijat oikeistopuolueissa korostavat naisjärjestöjen merkitystä, kun taas vasemmistopuolueissa naisjärjestöjen rooli kyseenalaistetaan, eikä niiden merkitystä puolueen politiikalle nähdä itsestään selvästi. Osaltaan tämä on varmasti selittämässä sitä, mikseivät vasemmistopuolueet ole saaneet tasa-arvopoliittisia tavoitteitaan läpi tehokkaasti, vaikka paperilla tavoitteet vaikuttavat selkeiltä. (Kantola 2019, 14–15.) Tämäkin osaltaan ristiriitainen ja paradoksaalinen esimerkki osoittaa, että naisjärjestöjen toimintakenttä poliittisessa todellisuudessa on täynnä ristivetoa ja jatkuvaa neuvottelua toiminnan oikeutuksesta. Puolueet, jotka ottavat tasa-arvotavoitteet vakavasti, eivät näe naisjärjestöjä välttämättä tärkeinä alustoina tasa-arvotyölle, kun taas puolueet, joiden agendalta tasa-arvotavoitteet uupuvat, kehuvat ja ylistävät naisjärjestöjen merkitystä puolueelle.

Kantola (2019) kirjoittaa, että naisjärjestöjen toiminta tuotetaan samalla tapaa kuin naisten poliittinen toiminta yleisestikin. Naisten poliittista työtä kuvaillaan näpertelyksi, harrasteluksi, kaoottiseksi, tunteelliseksi ja irrationaaliseksi, kun taas miesten poliittista työtä kuvaillaan rationaaliseksi,

järjestelmälliseksi ja ammattimaiseksi. Toisaalta tasa-arvo on Suomessa rakentunut osaksi valtiollisia instituutioita.

2.3 Valtion feminismi

Raija Julkunen kirjoittaa kirjassaan *Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit* valtion feminismistä. Erityisen tärkeänä Suomen kontekstissa Julkunen pitää 1970-luvun tasa-arvo- ja hyvinvointivaltiokehitystä, jossa tasa-arvopoliittika tuotiin instituutioiden eli valtion tasolle. Tasa-arvo on siis kirjoitettu lakeihin, ja valtionhallintoon on luotu ”tasa-arvokoneisto”. Valtionfeminisillä voidaan tarkoittaa naisystävällistä valtiota, jossa naisilla on pääsy osaksi poliittista toimintaa. Naisten vallankäyttöä valtion tasolla tarkastellaan erityisesti edustuksellisten lukujen avulla.

Julkunen kuitenkin huomauttaa, että valtion käsitteellistämisen ja merkityksellistämisen tapoja on lukemattomia, ja on mahdotonta valita niistä ainoastaan yhtä tapaa ymmärtää valtiota feministisistä lähtökohdista. Erilaiset naisliikkeet eri puolilla maailmaa ja historiaa ovat suhtautuneet valtioon eri tavoin. Esimerkiksi sosialistiset ja radikaalit naisliikkeet ovat kritisoineet naisten menemistä ”sisälle” valtioihin, jotka konkreettisen toimintansa, parlamenttinsa, puolueidensa ja virkamiehistöidensä osalta ovat olleet miesten paikkoja. (Julkunen 2010, 23–24.)

Suomessa voidaan ajatella olevan erityisen vahva valtiollinen ”tasa-arvokoneisto” varhaisen hyvinvointivaltiokehityksen takia. Suomessa valtionhallinnon ”sisällä” toimii kolme tasa-arvoviranomaista (tasa-arvovaltuutettu, tasa-arvoyksikkö ja tasa-arvoasiain neuvottelukunta) joiden lisäksi valtiollisina tasa-arvotoimijoina voidaan pitää nais erityisten järjestöjen kattojärjestöjä Nytkis ry:tä sekä Naisjärjestöjen keskusliittoa, joiden rahoitus on pitkälti valtionapuun pohjaava. (Elomäki et al. 2020, 131–135.)

Kun vastuu feminististen tavoitteiden ja tasa-arvokysymysten edistämisestä on valtiollisilla toimijoilla, saattaa syntyä tilanteita, joissa institutionaaliset toimijat lamaantuvat, kun valtiovalta ei ole kiinnostunut tasa-arvon edistämisestä. Näin kävi Juha Sipilän hallituksen aikaan, kun tasa-arvo putosi pois strategisen hallitusohjelman kärkitavoitteista jo ensimetreillä eikä valtiollinen ”tasa-arvokoneisto” kyennyt vastaamaan tilanteeseen riittävällä tavalla (emt. 2020). Vahvaa valtiollista feminismiä tai tasa-arvokoneistoa voidaan siis pitää sekä syynä tasa-arvon varhaiselle edistymiselle että sen taantumiselle tilanteissa, joissa poliittista valtaa käyttävät oikeistokonservatiiviset puolueet.

Tutkittaessa selkeästi valtion hyväksyneitä ja valtioon ”sisään” menneitä toimijoita eli puolueiden naisjärjestöjä voidaan olettaa ja ottaa annettuna, että toimijat näissä järjestöissä ymmärtävät valtion myös naisliikkeelle tärkeäksi paikaksi. Jossakin mielessä voidaan todeta, että poliittiset naisjärjestöt tuottavat käsitystä valtiosta tasa-arvotoimijana tai (anti)feministisenä toimijana.

2.4 ”Naisen” institutionaaliset ja yhteiskunnalliset kontekstit

Seuraavaksi käsittelen naisen yhteiskunnallisen roolin tai aseman eri ulottuvuuksia. Esittämäni ja koostamani nelijako perustuu kontekstien tunnistamiseen ja toistumiseen tutkimuskirjallisuudessa, jota esittelin aikaisemmassa luvussa, sekä tutkimuskirjallisuuteen, jota esittelen työn edetessä (ks. Kuusipalo 2011, Julkunen 2010, Kantola, Haavisto-Mannila et al. 1985).

Puhuessani naisesta tarkoitan naisen kategoriaa, historiallisesti rakennettua roolia ja toiminnan paikkaa sekä poliittista subjektia. Pyrin käsittelemään tätä naisen kategoriaa tai roolia suhteessa muutamaan tälle roolille merkitykselliseen instituutioon. Ymmärtääkseni naisjärjestöjen toimintaa on syytä tarkastella myös naisen yhteiskunnallisen toteutumisen mahdollisuuksia ja representaatioita. Millaisissa yhteiskunnallisissa sijainneissa ”naisen” on mahdollista toteutua ja miten?

Käsittelen ”naista” kansalaisena, äitinä, poliittisena toimijana sekä yhteiskuntaluokkaan kytkeytyvänä. Nämä neljä ulottuvuutta ovat erotettavissa toisistaan, mutta myös kietoutuvat toisiinsa ja edellyttävät toisensa sellaisella tavalla suhteessa naisen rooliin tai kategoriaan, että rajojen vetäminen asioiden välille tätä kirjoittaessa on ollut haastavaa. Hyvä esimerkki tästä on Jaana Kuusipalon esiin nostama kaksoisdynamiikka, jossa feministisen liikkeen synnyttämä naisen poliittinen subjektiviteetti syntyi suhteessa nationalistiseen diskurssiin (2011, 15). Naisen mahdollisuus poliittiseen toimijuuteen siis ikään kuin edellyttää kansalaisuutta.

”Naisen” poliittinen toimijuus

Yhteiskunnan jakaminen miesten julkiseen ja naisten yksityiseen toimintapiiriin juontaa juurensa liberaalin valtion ja liberaalin poliittisen ajattelun syntyyn ja levittäytymiseen. Tämä jako syrjäytti naisen poliittisesta toiminnasta. Liberaalit yhteiskuntasopimusteoriat rakensivat liberaalin poliittisen ajattelun subjektin. Tämä yksilökansalaisen subjekti ei sisällyttänyt itseensä naisen mahdollisuutta toimia julkisessa sfäärissä. Tärkeimmät poliittisen kansalaisen kriteerit olivat autonomia ja kyky rationaaliseen ajatteluun. Näiden kriteerien oletettiin edellyttävän taloudellista riippumattomuutta ja koulutusta. Nainen oli holhouksen alainen ja koulutuksen piiristä ulossuljettu, ei siis poliittinen kansalainen tai poliittinen subjekti. (Kuusipalo 2011, 19.)

Naisille sallittiin toki jonkinlainen koulutus, mutta se oli vahvasti sidottu yksityisen toiminnan piiriin ja sillä pyrittiin kouluttamaan naisesta kuuliaista naiskansalaista. Naiset siis ikään kuin ehdollisesti

otettiin osallisiksi yhteiskunnallisesta toimijuudesta, mutta ainoastaan kapean kodin piirin kontekstissa. Poliittisena toimijana nainen siis määrittyi ensisijaisesti muiden velvoittavien rooliensa kautta. Yhteiskunnan alueiden, joilla naiset toimivat, voidaan siis ajatella muuttuneen naisten kodiksi (Lempiäinen 2002, 30).

Tässä määrittelyssä ”nainen” ymmärretään viitauksena luontoon, ruumiiseen ja seksuaalisuuteen ja siten määritellään ”länsimaisen” dikotomisen ajattelun kautta ”ei-mieheksi”. Tässä ymmärryksessä ei ”nainen” voi myöskään täyttää liberaalin yhteiskuntasopimuksen velvoitteita yksilösubjektina tai yksilökansalaisena. (Kuusipalo 2011, 50.)

Tämä julkisen ja yksityisen eronteko ja hierarkia on hyvä esimerkki myös siitä, kuinka naisten yhteiskunnallisen osallistumisen historia määräytyy. Naishistoria määräytyy dikotomisen ajattelun kautta niin, että naisten osallistuminen yhteiskuntaan kirjoitetaan suhteessa mieshistoriaan. (Markkola 2002, 76–77.) On siis haastavaa kirjoittaa tai keskustella naisesta itsenäisenä poliittisena subjektina, koska jo lähtökohtaisesti ”naisen” poliittinen subjektiviteetti on syntynyt suhteessa miehen poliittiseen subjektiviteettiin. Ensimmäinen kerta, kun nainen Suomessa sai astua yksityisestä kodin piiristä osaksi julkista elämää, tapahtui sosiaalityön kautta. Tämä yhteiskuntaan astuminen koski tiettyjä ompeluseuroissa ja muissa porvarillisissa naisyhteisöissä toimivia naisia. Sosiaalityö kohdistui erityisesti vähäosaisten kansankerroksen ja erityisesti naisten ja tyttöjen koulutuksen ja toimeentulon parantamiseen. (Jalovaara 2019, 12–13.)

Sen lisäksi, että yhteiskunnan toimintaympäristöä on rajannut ja määrittänyt patriarkaalinen järjestys, on myös feminismillä ollut historiallisesti merkittävä rooli poliittisen edustuksen sukupuolittamisessa. Feministisen liikkeen ytimessä käytävä keskustelu sukupuolesta vahvisti käsitystä siitä, että naiset edustavat toisenlaista poliittista subjektia kuin miehet. (Kuusipalo 2011, 15.)

Kysymys ”naisesta” suhteessa poliittiseen kietoutuu jälleen osaksi naisen pääsyä kansalaiseksi sekä kansalaisuuden velvoittamia vaimon ja äidin rooleja. Lisäksi on hyvä huomata, että käsittelemme ”naista”, vaikkakaan kategoriana ja yhteiskunnallisena roolina ei tätä ”naista” ole olemassa. Erilaisissa asemassa niin historiallisesti kuin nykyhetkessäkin tämä ”nainen” on monta. Naisliikkeen historiassa voidaan kuitenkin ajatella olleen halu löytää kollektiivinen ratkaisu, joka muuttaisi kaikenlaisten monien naisten asemaa. Ratkaisu, joka päättäisi rakenteellisen sarron, joka on helpommin jäljitettävissä naisten kuin miesten elämässä. Kollektiivisen ratkaisun esittäminen ei kuitenkaan ole itsestään selvää, sillä naisilla on ristiriitaisia tavoitteita, jotka kumpuavat heidän poikkeavista elinolosuhteistaan. (Dahlerup, Gulli 1985, 10.)

Suomea on monessa asiassa totuttu ajattelemaan jälkijunassa tulevana ”itää” lähellä olevana pohjoismaana, mutta naisten (poliittisen) aseman suhteen Suomi on ainakin osittain ollut edelläkävijä. Naisten äänioikeuden ja naisten parlamentaarisen aseman vuoksi Suomea pidettiin viime vuosisadan alussa ”pohjoismaisena mallimaana” (Julkunen 2010, 13). Suomalaiset naiset saivat yhtäläiset poliittiset oikeudet vuonna 1906, eli oikeudet äänestää ja asettua ehdolle vaaleissa.

Suomalaiselle poliittiselle järjestelmälle luonteenomaisena pidetään myös naisten osuuksien korkeaa tasoa sekä hallituksessa että eduskunnassa. Jo yhdeksänkymmentäluvun alussa naisten osuus eduskunnasta oli 38,5 prosenttia. Seuraavan kerran osuus kasvoi vuonna 2011, kun naisten osuus eduskunnasta oli 42,5 prosenttia. (Kantola 2019).

Jaana Kuusipalo esittää väitöskirjassaan *Sukupuolittunut poliittinen edustus Suomessa*, että poliittinen edustus, vaikkakin naisten osalta korkeaa moniin maihin verrattuna, on sukupuolittunut siten, että naisten toiminta on keskittynyt sosiaali- ja koulutuspolitiikkaan. Samalla miehet hoitavat poliittisen järjestelmän ylimpiä presidentin ja pääministerin virkoja (2011, 9). Kuusipalon väitöksestä on kulunut kymmenen vuotta, mutta pääasiassa tilanne on edelleen tällainen lukuun ottamatta yhtä naispresidenttiä (Halonen) ja kolmea pääministeriä (Jäätteenmäki, Urpilainen, Marin).

Naisten pääsy parlamentaariseen politiikkaan Suomessa ei johtunut yhtäläisistä kansalaisoikeuksista ja tasa-arvon periaatteista, vaan päinvastoin kansalaisuuden, poliittisen edustuksen ja toiminnan sukupuolittuminen antoivat naisille mahdollisuuden osallistua politiikkaan. Osallistuminen tapahtui esimerkiksi äidillisosiaalisen toiminnan kautta. (Kuusipalo 2011, 23–24.) Tämä kuvaus Suomen kontekstista ja naisten pääsystä mukaan politiikkaan kuvaa oivallisesti käsittelemäni kolmen instituution yhteenkietoutuneisuutta ja toistensa velvoittavuutta. Jotta nainen voi osallistua politiikkaan on hänen oltava kansalainen ja ollakseen kansalainen hänen on oltava kansalleen hyödyllinen. Ollakseen kansalleen hyödyllinen hänen on oltava äiti tai vaimo. Tässä päättelyketjussa jokainen alue on ”naisen” toiminnan näkökulmasta sukupuolittunut.

”Naisen” kansalaisuus

Seuraavat käsitteet tuntuvat hyödyllisiltä, kun tarkastellaan ”naista” suhteessa kansalaisuuteen. Kansalaisuuden ja kansallisuuden tutkimuksen kenttä on hyvin laaja, joten keskityn tässä esittelemään muutaman oleellisen käsitteen naisen ja kansalaisuuden välistä dynamiikkaa tarkastellessani. Nämä käsitteet ovat *kuvitteellisen yhteisön* sekä siihen liittyvän *kansallisuuden sukupuolen/sukupuolittuneen kansalaisuuden* käsitteet. Kuvitellulla yhteisöllä viitataan usein Benedict Andersonin käsitteeseen (2006), jolla hän tarkoittaa suvereenissa kansallisvaltiossa synnytettyä tunnetta tai kokemusta jaetusta yhteisestä identiteetistä. Anderson liittyy tämän

kokemuksen kansallisuuteen ja kokemukseen kansalaisuudesta (emt. 49). Käsitettä on kuitenkin kritisoitu sukupuolisokeudesta (Gordon 2002, 11). Yleisemminkin kansalaisuutta käsiteltäessä on helposti unohtunut sukupuolittuneen kansalaisuuden ulottuvuus ja kansallisuutta on pidetty suurimpana jaettuna yhteisenä, sen sijaan, että sen sisältä tunnistettaisiin muita eroja luovia kategorioita.

Valtioiden poliittisia järjestyksiä tai järjestelmiä voidaan hahmottaa ikään kuin yhteiskuntamme kuvina ja siten kuvitteellista kansallista yhteisöä, eli tässä kontekstissa suomalaisuutta, ylläpitävinä. Suomalaisuus taas rakentuu historiallisista sukupuolittuneista kansalaisuuksista käsin. Voidaan väittää, että osallistuminen poliittisen järjestelmään ja julkiseen elämään tapahtuu jossain määrin sekä rakennetusta kansallisuudesta että sukupuolesta käsin. Poliittiset naisjärjestöt voidaan nähdä osana poliittista järjestelmää, jossa rakennetaan käsitystä yhteisestä sukupuolesta ja kansallisesta yhteisöstä. Hahmotan tässä alaluvussa poliittisia naisjärjestöjä siis sekä kuvitteellisen yhteisön käsitteen avulla että kansallisen sukupuolen käsitteen avulla.

Latteassa ”yhteisessä” sukupuolijärjestelmässä naisen asema ja toiminta vertautuu aina miehiin eikä koskaan toisin päin. Tämä pysyvältä vaikuttava sukupuolijärjestelmä rakentuu ”kaikille” yhteiseksi merkitysjärjestelmäksi. Tämä yhteinen sukupuolijärjestelmä toteutuu suhteessa liberaaliin valtioon, jossa mies- ja naiskansalaisen odotetaan toimivan valtion/kansan hyväksi eri tavoin. Tätä järjestystä voidaan nimittää kansalliseksi sukupuoleksi tai sukupuolittuneeksi kansalaisuudeksi (Kuusipalo 2011, 22, Lempiäinen 2002, 33.)

Olemme tottuneet ongelmallistamaan sukupuolen ja yhteiskunnan suhteita, mutta millä tavoin sukupuoli jäsentää suomalaisuutta ja ”meitä” yhteisönä, kysyvät Tuula Gordon, Katri Komulainen ja Kirsti Lempiäinen kirjassaan *Suomineiton hei! Kansallisuuden sukupuoli* (2002, 11). Demokraattinen yhteiskunta ja poliittinen todellisuus osatoimijoinen ovat osaltaan rakentamassa kuviteltuja yhteisöjä, olivatpa nämä yhteisöt sitten kansallisuuksia tai sukupuoleen sidottuja, kuten poliittiset naisjärjestöt. Naisjärjestöt sijoittuvat osaksi formaalia poliittista järjestelmää, mutta koska ne eivät edellytä jäseniltään puoluekirjaa tai muunkaltaista osallistumista politiikkaan, voidaan ne asemoida myös osaksi kansalaisyhteiskuntaa.

Samassa teoksessa kirjoittajat myös kysyvät, onko suomalaisuuden ohella olemassa nais- ja miessuomalaisuutta ja jos on, niin miten sitä voitaisiin kuvata (emt. 11). Esimerkiksi opetusjärjestelmän historiallisessa tarkastelussa kansanopetuksen, eli kaikille kansalaisille pakollisen opetuksen ja kouluttautumisen rooli nähtiin sivistyksen, sukupuolten ja yhteiskuntaluokkien välille solmittavana liittona, jonka päämääränä oli kunnollisten mies- ja naiskansalaisten kasvat

(Tuomaala 2008, 150). Vuosituhannen vaihteessa liberaaleissa valtioissa keskusteltiin paljon kansalaisuudesta. Tuolloin keskustelusta kuitenkin puuttui sukupuoli. Kansalaisuus käsitettiin yksinkertaiseksi valtion ja yksilön väliseksi suhteeksi, jossa yksilöllä ei nähty sukupuolta. Kun naiset sitten saivat täydet kansalaisoikeudet, kysyttiin, miksi silti naiset vaikuttavat ”toisen luokan kansalaisilta” ja keskustelu siirtyi kysymään, miten miesnormin sisältävä kansalaisuuskäsitys voi sisällyttää itseensä naisen ja sukupuolieron. (Julkunen 2010, 55.)

Naiskansalaisuuden ja mieskansalaisuuden ideaalit olivat historiallisesti toisistaan etäällä. Nämä kerrostumat ja kertomukset ovat muokanneet sekä käsityksiämme että tapamme järjestäytyä yhteiskunnallisesti. Ajatus Suomesta ja suomalaisuudesta on siis tulosta pitkästä historiallisesta prosessista, jossa kansallisuus on vakiinnutettu ja rakennettu toistojen kautta. Gordon, Komulainen ja Lempiäinen avaavat teoksessaan sitä, miten tämä kansallisuus muotoutuu monella eri tapaa sukupuolitettuna (2002). Naistutkimuksessa (sukupuolentutkimuksessa) on myös huomautettu, että myös moderni kansalaisuus on sukupuolittunutta (Kuusipalo 2011, 10). Voidaan siis ajatella, että kansallisuus ja sukupuoli ikään kuin velvoittavat toisensa näiden molempien kuviteltujen yhteisöjen rakennusprosesseissa.

Nyt-hetken feministisenä tavoitteena voidaan kuitenkin pitää inklusiivista kansalaisuutta, joka sisältäisi ja tunnustaisi monet sukupuoliset ja seksuaaliset erot samoin kuin toimijuuden ja osallistumisen kaikilla moninaisilla poliittisilla alueilla. (Julkunen 2010, 56.)

”Nainen” ja perhe

Kuten aikaisemmin esitin, naisliikkeen historiassa naiselle on osoitettu erilaisia paikkoja, joista käsin naisen sortoa on käsitetty ja merkityksellistetty. Yksi tärkeä paikka, joka naiselle on osoitettu, on paikka perheessä ja sen yksityisyydessä, mutta myös perheessä laajemmin ymmärrettynä. Naisen paikka yhteiskunnassa on yhteiskunnan äitinä. Sukupuoli merkitsee erityistä paikkaa, jossa luodaan kansallista tilaa ja aikaa. Kansalaisuus paikkana tai tilana esitetään staattisena feminiinisiä symboleja käyttävänä siinä, missä miehet kansalaisina esitetään aktiivisina toimijoina (Gordon, 1999).

Symbolisella ulottuvuudella voidaan tarkoittaa kansan menneisyyttä ja sen ikaikaista olemusta, joka kuvataan feminiinisenä tai jopa naisena. Kansan historia merkitään naiseksi, kun kansan tulevaisuus ja kansallisuuden progressio on miesten omaa. Naisilla on myös symbolisen historiallisen ulottuvuuden lisäksi symbolinen asema kansan yhteisyyden ja sisäisten rajojen vetämisessä ja luomisessa. Kansallisuuden kautta luodaan sukupuolittuneita aikaa ja tiloihin sitoutuneita keskuksia, hierarkioita ja marginaaleja. (Gordon, Komulainen, Lempiäinen, 2002, 14.) Kansallisuuden ja ennen kaikkea kansakunnan historia nähdään siis feminiinisenä ja naisen hahmoon puettuna.

Tässä symbolisessa leikissä nainen on hoivaaja, yhteiskunnan ja koko kansakunnan äiti (Lempiäinen 2002, 33), joka ei niinkään ole itse toimija vaan peili, jota vasten kansallisuuden rakentamisprojekti voi heijastaa erilaisia ideaalejaan. Naisen äitiys, perhe ja kodin konteksti ovat hänen mukanaan, minne tahansa hän liikkuu, toisin kuin miehellä, jonka on mahdollisempaa itse määritellä oma kansallisuutensa tai kansalaisuutensa konteksti uudelleen (emt.).

Äitkansalaisuuden juuret ovat syvällä suomalaisen yhteiskunnan historiassa. 1800-luvulla perheideologia korosti naisen ja miehen välisiä eroja. Tuolloin nainen sidottiin kiinni kotiin ja perheeseen ja hänen kutsumuksensa velvoitti häntä sekä äitinä että vaimona ja perheen emäntänä. Sota-aika kuitenkin tarjosi suomalaiselle naiselle myös uudenlaisia rooleja irrallaan kodin piiristä. Aikakausi teki tilaa uudenlaiselle naiskansalaisuudelle, jossa yhdistyivät äitiys ja palkkatyöläisyys. (Nevala 2002, 93–97; Koivunen 1996, 90–93.)

Maternalistisella politiikalla tarkoitetaan sukupuolittuneesta kansalaisuudesta ammentavaa politiikkaa, jonka mukaan politiikan alue on jaettu eri sukupuolille niiden rooliodotusten mukaan. Suomen 1900-luvun alun naisliikkeiden toimintaa on pidetty maternalistisesti motivoituneena. Tällaisen politiikan sisällöt liittyvät esimerkiksi sosiaali-, terveys- ja koulutuspolitiikkaan. Maternalistinen politiikka kytkee naisen poliittisen subjektiviteetin sekä kansalaisuuden yksityiseen elämänpäiriin. Nämä naisille osoitetut politiikan alueet ovat samoja kuin heidän velvollisuutensa äitkansalaisina. (Kuusipalo 2011, 22–26.)

”Naisen” luokka

Poliittiset oikeudet ja kansalaisoikeudet sekä muut yhteiskunnissa arvostettavina nähdyt asiat eivät liity pelkästään sukupuoleen. Naisliikkeen historiassa on systemaattisesti suljettu joitakin naisia ulos niiden oikeuksien piiristä, joita on joillekin naisille vaadittu. (Julkunen 2010.) Eroa määrittäviä kategorioita on voinut olla useita, kuten esimerkiksi naisten etnisyyden, ja Suomen kontekstissa se toteutuu erityisesti kolonialistisen sarron kautta suhteessa saamelaisnaisiin. Toinen merkittävä kategoria, jonka kautta tietyistä naisista on tehty toiminnan objekteja subjektin sijaan, on luokka. Liberaalin feminismin naisliike Yhdysvalloissa ja Euroopassa alkoi, kun porvarisnaiset järjestäytyivät muiden porvarisnaisten kanssa (emt.). Erityisesti Suomessa naisten järjestäytyminen kohdistui myös muihin naisiin, erityisesti työläisnaisiin, joita yritettiin kouluttaa ja valistaa yhteiskuntakelpoisiksi (Jalovaara 2019, 15–19). Kysymys luokasta on siis erottamattomasti naisliikkeen sekä poliittisen naisen kategoriaan sitoutunut.

Beverly Skeggs kirjoittaa kirjassaan *Elävä luokka* (suom. 2014) (ks. myös *Formations of Class and Gender* 1997) siitä, kuinka sekä luokan, sukupuolen että ”rodun” kategoriat ikään kuin rajaavat tai

kehystävät maiseman, jossa ruumiit ja habitukset merkitään hyviksi tai huonoiksi, arvokkaiksi tai arvottomiksi, kunnollisiksi tai huonokuntoisiksi. Nämä arvottamisen prosessit kietoutuvat tiettyihin kenttiin, ja ne ovat taloudellisia ja moraalisia. Skeggs on tutkinut Iso-Britannian työväenluokkaisia yhteisöjä etnografisesti, ja tutkimuksensa kautta tehnyt erityisesti keskiluokkaisuutta näkyväksi. Hän on osoittanut, miten työväenluokkainen nainen jatkuvasti peilautuu tähän kunniallisempaan idealisoituun keskiluokkaiseen naiseuteen. (2004, 1–2.) Arvojärjestelmässä, jossa sukupuoli on yhteinen jaettu, mutta luokka erottaa kategoriat toisistaan, näyttäytyy työväenluokkainen naiseus moraalittomana syntyessään suhteessa kunnialliseen keskiluokkaiseen naiseuteen.

Skeggs tuo teoksessaan esiin sitä, kuinka monin eri tavoin luokka sosiaalisena toimintatapana tiikuu yksilöihin. Kunnioitettavan tai arvostettavan naiseuden esittäminen liittyy Skeggsin mukaan kaikkeen, vaatetuksesta puheentapaan, asuinpaikkaan, tapaan puhua perheestä tai työpaikasta. Luokka näyttäytyy sukupuolen yhteydessä moneen suuntaan kurkottavana ja pidäkkeettömänä määreenä. (1997, 9–22.)

Voidaankin ajatella, että stereotyyppiat tai normit hyvästä tai oikeasta sukupuolen tekemisestä eivät liity ainoastaan sukupuoli-ideaaleihin, vaan mukana on aina aimo annos myös luokkiin ja niiden tuottamiin arvostusjärjestelmiin kietoutuvaa porvarisnaisen moraalisesti puhdasta ideaalia. Luokka on vaikea kysymys Suomen poliittisessa kontekstissa, eikä sen analysoiminen ole suoraviivaista tai itsestään selvää. On kuitenkin tutkijana hyvä pitää mielessä, että erityisesti poliittisia liikkeitä ja niiden tuottamaa sukupuolta tutkittaessa mukana on aina myös luokan ja laajempien yhteiskunnallisten arvostuksien rakentamista ja ylläpitämistä.

3. Tutkimuksen teoreettinen tausta ja menetelmä

Sijoitan tutkimukseni ensisijaisesti feministisen tutkimuksen kentälle. Tutkielmani teoreettiset lähtökohdat ovat konstruktionistiset. Sukupuolen rinnalla tutkimukseni sivuaa suomalaista poliittista järjestelmää, tasa-arvopolitiikkaa, poliittista osallistumista ja naisjärjestöjen historiaa. Käytän viitekehyksessäni kirjallisuutta sukupuolentutkimuksen ja politiikantutkimuksen alueilta.

Tässä luvussa tarkoitukseni on paikantaa tutkimuksellinen kiinnostukseni suhteessa tutkimusteoreettiseen kirjallisuuteen ja avainkäsitteisiin sekä käsitellä menetelmällisiä ratkaisuja suhteessa valittuun teoriaan. Ymmärrän poliittisen todellisuuden historiallisesti rakentuneena, joten tutkimukselliset sitoumukseni ovat niin konstruktionistisessa teoriassa kuin niissä historiallisissa prosesseissa, joiden myötä naisjärjestöt ja yhteiskunnallinen järjestelmä laajemmin ovat syntyneet.

3.1 Konstruktionismi ja feministinen tutkimus

Sosiaalisessa konstruktionismissa ollaan kiinnostuneita tiedon tuotannon tavoista ja sosiaalisen todellisuuden rakentumisesta. Näkökulma on antiessentialistinen, eli kategorioilla tai luokituksilla ei nähdä olevan ontologista tai essentialistista ilmenemismuotoa, vaan erilaiset eronteot ja kategoriat nähdään sosiaalisesti tuotettuina. (Burr 2003, 5–6.) Kulttuurisesti ja historiallisesti rakentuvat kategoriat ja tulkinnat todellisuudesta nähdään valtasuhteisiin sidostuneina, eikä samanlaisten tulkintojen tai totuuksien tekemistä maailmasta nähdä yhtä lailla mahdollisena kaikille. Lisäksi tieto todellisuudesta nähdään sosiaalisissa prosesseissa ylläpidettynä. (Emt. 2–5.) Tutkielmani kontekstissa ymmärrän naisjärjestöt osaksi sosiaalista ja yhteiskunnallista todellisuutta, jossa erilaiset äänet käyvät jatkuvaa määrittelykamppailua. Tutkimusintressini sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta tarkentaa katsettani järjestöjen itsestään tuottamaan tietoon. Konstruktionistinen näkökulma tarjoaa mahdollisuuden tarkastella verkkotekstejä kanssatoimijoina, jotka tuottavat todellisuuteen sellaista kategoriaa kuin ”naisten politiikka”.

Feminismi ja feministinen tutkimus on sekä liike että virta teoreettista kamppailua ja todellisuuden jäsentelyä. Sen historia ulottuu ainakin kahdensadan vuoden taakse. Ymmärtääkseen feminististä tutkimusta on tunnettava sen peruskysymykset, joihin voidaan pitää kysymyksiä siitä, mikä on nainen ja miksi naisia alistetaan. Liikkeenä se on tähdännyt naisten alistamisen lopettamiseen kussakin ajassa ja yhteiskunnallisessa kontekstissa oikeana nähdyllä tavalla. (Julkunen 2010, 25.)

”Sukupuoli on ollut feministisen ajattelun suuri tuntematon. Sukupuoli on käsitetty biologiseksi, anatomiseksi, ruumiilliseksi, evolutionaariseksi, eroiksi, jaoksi, rooliksi, sosialisaatioksi, identiteetiksi, instituutioksi, sopimukseksi, neuvotteluksi, representaatioksi, tyyliksi, vallaksi, hierarkiaksi, toiseudeksi, tavaksi, habitukseksi, rutiiniksi, valinnaksi, suoritukseksi, toistoksi, tekemiseksi, tuotetuksi, konstruoiduksi ja diskurssiksi.” Rajja Julkunen 2010, 10.

Tämä lainaus Rajja Julkusen teoksen *Sukupuolen järjestykset ja paradoksit* esipuheesta on lähes täydellinen esitys siitä, millaisen käsittekimppun kanssa olemme tekemisissä, kun yritämme selittää ja ymmärtää sukupuolta. Esitys myös summaa kymmeniä ja satoja vuosia naisliikkeen sekä feministisen ajattelun historiaa tiiviiseen muotoon. Tässä tutkielmassa puhuessani sukupuolesta minun, ja jokaisen, joka sukupuolesta puhuu, täytyy selittää ja rakentaa oma ymmärryksensä meitä ennen tulleiden olkapäille. Alla avaan ja esitän, kuinka ymmärrän sukupuolen tutkielmani kontekstissa.

Feministisen teorian käsitykset siitä, mikä tekee naisen ja mikä tekee miehen, ovat vaihdelleet vuosien saatossa. Feministiset näkemykset naisen sorron alkuperästä, naisen hyvästä, sukupuolisen

oikeidenmukaisuuden ja tasa-arvon sisällöstä ovat vaihdelleet teoreettisesta suuntauksesta toiseen, vuosikymmenestä toiseen ja maantieteellisestä sijainnista toiseen. (Emt. 10.)

Osallistun tällä tutkielmalla omalta osaltani tähän feministisen tutkimuksen historialliseen jatkumoon. Tutkielmani tarkastelee politiikkaa, sukupuolta ja osallistumisen mahdollisuuksia feministisistä ja feministisen teorian lähtökohdista. Tutkielmani tarkastelee feminististä liikettä ja sen muodostamaa poliittista ”naisen” subjektia pyrkimällä dekonstruoimaan eli purkamaan niitä diskursseja, joilla nais erityisen politiikan naissubjektia luodaan ja ylläpidetään 2020-luvun Suomessa nais erityisten poliittisten toimijoiden viestinnässä. Lähtökohtani on siis näiltä osin jälkistrukturalistinen (ks. Kuusipalo 2011, 18). Tunnustan nais erityisen poliittisen subjektin olemassaolon, mutta hahmotan ”naisen” diskursiivisesti ja historiallisesti rakentuneena.

Konstruktionismia kritisoineet jälkistrukturalistit ovat kuitenkin huomauttaneet, että feministisessä tutkimuksessa on itse asiassa osallistuttu ”naisen” kategorian kiinnittämiseen latteaan dikotomiseen sukupuolijärjestelmään korostamalla binäärisiä vastakkainasetteluja. Näin tekemällä tullaan ottaneeksi annettuna luonnollistettu sukupuolijärjestelmä. He myös huomauttavat, että sukupuolijärjestelmän purkamisen kohteeksi tulisi asettaa myös ”naisten” kategoria ja naisidentiteetin rakentuneisuus. (Kuusipalo 2011, 53.) Vaikka otan lähtökohdakseni nimetyn poliittisen ”naisen” kategorian, ymmärrän tämän nimenomaan historiallisesti rakentuneena nimeämisen tapana ja asetan tarkasteluni alaiseksi sen, millaisia seurauksia tällaisella nimeämisen tavalla on todellisuudelle. En siis käsittele ”naisen” poliittista subjektia annettuna tai oletta, että poliittisten naisjärjestöjen toiminta olisi naisten (sex) toimintaa. Olen kiinnostunut sukupuolittuneen poliittisen järjestelmän osa-alueesta, jonka toiminnan nimeämisen lähtökohdat ovat binääriset ja dikotomisat.

Pyrin tutkielmassani siihen, että en tule toistaneeksi poliittisten naisjärjestöjen toimintaa kuvatessani ja tarkastellessani ajatusta siitä, että naisten poliittinen toimijuus on tietynlaista ja syntyy suhteessa miesten poliittiseen toimijuuteen. Estääkseni tämän tapahtumista avaan yksityiskohtaisesti sekä naisliikkeen historiallista kontekstia että suomalaisen naisliikkeen historiallisia toiminnan edellytyksiä ja nais erityisen poliittisen toiminnan paikkaa nyt-hetken Suomessa. Voidaan myös argumentoida, että jo käyttämällä kategoriaa ”nainen” tullaan toistoteoin vahvistaneeksi binääristä järjestelmää, sillä ”naisen” voidaan kategorisesti ajatella syntyneen suhteessa ”mieheen”.

Feminististä tutkimusta on joskus myös kritisoitu jumiutumuksesta kielen ja diskurssien alueelle ja syvällisempää materiaalista analyysia on peräänkuulutettu. Valtaa ei tule pitää ainoastaan kielellisenä rakenteena, vaan on syytä tarkastella myös materialisoituneita yhteiskunnallisia suhteita. (Gordon,

2008 18–24.) Poliittiseksi ymmärrettävällä alueella toimivat järjestöt kielellisellä toiminnallaan hyvin konkreettisesti luovat edellytyksiä materiaaliselle todellisuudelle. Ymmärrän poliittisten naisjärjestöjen toiminnan niin, että se itseymmärrys ja käsitys ”naisen” poliittisesta toiminnasta, jota ne tuottavat, on välittömässä suhteessa materiaaliseen maailmaan esimerkiksi rajaamalla poliittisen toiminnan ulkopuolelle tietynlaisia kehoja. Tällä taas voidaan ajatella olevan suora materiaallinen vaikutus poliittisessa järjestelmässämme aktiivisesti toimiviin yksilöihin. (Ks. Kantola, Lombardo 2017, 5.)

Tutkielmani kontekstissa ymmärrän poliittisen jälkistrukturalistien viitoittamaan tapaan foucault’laisittain jatkuvana suhteena, joka kietoutuu elimellisesti valtaan. Valta tuottaa erilaisia subjekteja diskursseissa, käytännöissä ja tavoissa. Poliittinen muodostuu alueeksi, jossa diskursiiviset määrittelykampailut käydään. Ymmärrän siis poliittisten naisjärjestöjen viestinnän osallistumisena poliittiseen määrittelykampailuun, jossa myös poliittisena nähdyt asiat rakentuvat (Kantola, Lombardo 2017, 12–13).

Performatiivinen sukupuoli

Tarkemmin tarkasteluni lähestymistapana toimii käsitys sukupuolesta, naiseudesta ja siten myös naisten politiikasta kulttuurisena kategoriana ja läpikotaisesti kulttuurisesti tuotettuna. Yksi keskeisimmistä tämän ajattelutavan teoreetikoista, Judith Butler (1999), esittää, että sukupuolta tuotetaan erilaisissa yksittäisissä teoissa, jotka saavat muotonsa tietovaltarakenteissa. Butler esittää, että sukupuoli on ensisijaisesti tekemistä eikä perustu bioessentialistiseen eli biologisesti määräytyvään ja määrittävään olemukseen. Sukupuolen performatiivisuuden teorian mukaan sukupuolen ei siis nähdä olevan ruumiin piirteissä, vaan kulttuurimme sukupuolittavassa prosessissa. (Butler 1999, 10, 33, 42–44, 171–190.) Tästä lähtökohdasta voidaan ymmärtää sukupuoli julkisessa keskustelussa jatkuvasti liikkeessä olevana historiallisena prosessina ja toisaalta kulttuurisena konstruktiona, jossa näyttäytyvät perinteiset odotukset ja institutionalisoituneet sukupuolen esittämisen tavat.

Butlerin mukaan sukupuoli ei siis ole essentialistinen vaan se syntyy performatiivisesti toistoteoissa. (ks. Ojajärvi 2004.) Tutkimusasetelmani kontekstissa voidaan ajatella, että osallistuminen kansalaisyhteiskuntaan ei lähtökohtaisesti ole sukupuolittunutta, mutta kun kansalaisyhteiskuntaan osallistutaan yhteisöjen kautta, jotka nimeävät itsensä naisjärjestöiksi, sukupuolittuvat myös näissä järjestöissä tehdyt asiat. Jo naisen kategorian olemassaolo suostuttelee yksilöitä tiettyihin identiteetteihin (Julkunen 2010, 50). Tällaisen kielellisen nimeämisen kautta tietyt osallistumisen aktit nimetään naisten akteiksi. Väitän, että seurattessamme performatiivisuuden logiikkaa, näissä

järjestöissä tehty politiikka on osana määrittämässä sitä, miten merkityksellistämme laajemmin ”naisten politiikkaa” ja mitkä poliittiset kysymykset näemme tietyille sukupuolelle kuuluvina.

Feministisen viestintätutkimuksen tarkoituksena on ollut tehdä näkyväksi median epätasa-arvoiset rakenteet tuotanto- sekä toistamiskäytännöissä. Butlerin teoriaa on luettu myös feminististä viestintätutkimusta kehitettäessä. Tutkimukseni voidaan ajatella laskeutuvan myös osin viestintätutkimuksen alueelle. Butlerin suhde kieleen ja kielellisiin käytäntöihin on tiivis, ja hän on uransa aikana toiminut esimerkiksi retoriikan professorina Berkeleyn yliopistossa. Sukupuolen kategorioiden itsestänselvyyksien kyseenalaistaminen voi tuoda uudenlaisen näkökulman viestinnän sukupuolijärjestelmien tutkimukseen. Butler kyseenalaistaa naisen kategorian oletetun yhtenäisyyden sekä heteroseksuaaliset odotukset, jotka tuota kategoriaa määrittävät, ja vaatii arvioimaan kriittisesti tuon kategorian rakentuneisuutta. (Ojajärvi 2004, 256–258.) Tuo Butlerin keskeinen kysymys naisen kategoriasta ja sen yhtenäisyydestä toimii myös oman tutkimukseni ydinkysymyksenä ja motivaattorina.

Sanna Ojajärvi käsittelee media- ja viestintätutkimuksen lähtökohdista Butlerin teoriaa artikkelissaan *Toistamisen politiikka: Judith Butler ja sukupuolen tekeminen* ansiokkaasti. Ojajärvi avaa feministiseen viestintätutkimukseen kohdistuvaa ongelmallista dynamiikkaa sukupuolen nostamisesta tutkimuksen kohteeksi. Kun tutkitaan ”naista”, tullaan yhtä aikaa vahvistaneeksi naisen kategoriaa ja sen riippuvaisuutta miehen kategoriasta. Ojajärvi haastaa tätä asetelmaa kysyessään: ”Voidaanko siis etukäteen lukkoon lyödyn sukupuolen sijaan etsiä sukupuolittavia voimia, niitä käytännön tekoja, joilla on yhdessä samaan suuntaan sukupuolittavia seurauksia?” (2004, 263). Ojajärven Butler-luennan tavoin tutkimuksellinen kiinnostukseni suuntautuu sukupuolen taustavoimiin. Sen sijaan, että tutkimukseni keskiössä olisi ”nainen” biologisena olentona, keskiöön nousee politiikassa ennalta määritelty nainen, jonka syntyprosessista olen kiinnostunut.

Sukupuolen performatiivisuuden teoriaa on kritisoitu erityisesti fenomenologisista lähtökohdista. Kritiikki kohdistuu ajatukseen siitä, ettei materiaallinen ruumis voi olla diskursiivisesti rakentunut, jos diskurssit ovat pääasiallisesti immateriaalisia kielellisiä ja muita käytäntöjä. Kritiikki on samaa, mitä konstruktionistinen lähestymistapa on yleisesti saanut osakseen. (Andrews 2012, 4–6.) Butlerin sukupuolen performatiivisuuden teoria nojaakin selkeästi sosiaalisen konstruktionistiseen teoriaperinteeseen. Butler ei kuitenkaan väitä, etteikö materiaalista maailmaa olisi olemassa, vaan ennemminkin kysyy, kuinka erilaisiin materiaalsiin kokonaisuuksiin rakennetaan merkityksiä ja kuinka näitä merkityksiä toistetaan erilaisin esityksin.

Tutkielmani näkökulmasta sukupuolen performatiivisuuden teoria sopii kohtaamastaan kritiikistä huolimatta tarkasteluuni hyvin, sillä tavoitteeni on nimenomaan tarkastella diskursiivisen ulottuvuuden puheentapoja ja merkitysten rakentamisen prosesseja. Tarkasteltaessa sukupuolen avulla itsensä nimeäviä ja tunnistavia poliittisen todellisuuden toimijoita ollaan syvällä performatiivisen sukupuoliteorian alueella. Tutkielmani kontekstissa ymmärränkin sukupuolen järjestöjen toiminnassa kulttuurisina kategorioina, joita jatkuvasti uusinnetaan ja tuotetaan järjestöjen toiminnallisissa ja poliittisissä käytännöissä.

Dikotominen sukupuoli

Sukupuolijärjestelmästä puhuttaessa on vielä hyvä tarkentaa katse siihen, millaisesta järjestelmästä on kyse. Naisjärjestöt tutkimuskohteena eivät itsessään sisällä kaikkia sukupuolia tai sukupuolen ymmärtämisen tapoja. Tällä siis tarkoitan sitä, että kun tarkastelu rajataan ”yhteen” sukupuolen kategoriaan eli ”naisiin” ei silti voida ajatella, ettei jouduta tarkastelemaan järjestelmää, jossa tällainen naisen kategoria on olemassa. Tarkasteltaessa naisten kategoriaa tullaan siis väistämättä ajattelemaan myös muiden sukupuolien paikkoja tässä järjestelmässä.

Historiallisessa tarkastelussa voidaan todeta, että naisjärjestöt ovat syntyneet syvän patriarkaaliseen ja binääriseen sukupuolijärjestelmään, jossa sukupuolen kategorioita tunnistetaan kaksi (mies ja nainen) ja nämä kategoriat tunnistetaan toisilleen vastakohtaisina sekä hierarkkisina suhteessa toisiinsa. Judith Butler kirjoittaa sukupuolisopimuksen ytimessä olevan tämän hierarkian, joka asettaa sukupuolen heteroseksuaaliseen matriisiin. Tällä Butler tarkoittaa sitä, että ”naisen” kulttuurinen kategoria syntyy ja toteutuu heteroseksuaalisen halun kautta. (1999.)

Kaksijakoinen hierarkkinen sukupuolijärjestelmä on rajoittava ja sukupuolen moninaisuuden ulossulkeva yhteiskunnallinen valtajärjestelmä. Tutkielmani näkökulmasta on tärkeää tiedostaa kulttuuristen sukupuolikategorioiden ulossulkevuus ja tarkastella sitä, millaisiksi näitä kategorioita rakennetaan poliittisessä todellisuudessa. Tutkimuksellinen kiinnostukseni kohdistuu eritoten tähän naisten politiikan kategoriseen rakentamiseen. Tähän nimeämisen tapaan ei siis liity bioessentialistista oletusta sukupuolesta.

Esimerkiksi Mila Engelberg avaa suomen kielen sukupuolittuneita lainalaisuuksia kirjassaan *Miehiä ja naisihmisiä – suomen kielen seksisimi ja sen purkaminen* (2018). Engelberg argumentoi, että toisin kuin usein ajatellaan, on suomen kieli maailman muiden kielten ohella syvästi sukupuolittunut. Sukupuolittuneisuus näyttäytyy esimerkiksi siinä, että naisista puhuttaessa sukupuoli on kirjoitettava auki toisin kuin miehistä puhuttaessa. Tällaisissa käytännöissä paljastuvat kielen yleismaskuliiniset piirteet, joissa maskuliinisuutta eli miestä pidetään neutraalina perusmuotona ja naista poikkeuksena

perusmuotoon. Kielen sukupuolittuneet piirteet ovat vain yksi esimerkki sosiaalisen todellisuuden sukupuoleen kietoutuvista säännöistä ja arvostuksista. (Emt. 17–23.)

Poliittiset naisjärjestöt ovat erinomainen kielellis-materiaalinen esimerkki samasta ilmiöstä. Jokaisella vakiintuneella puolueella on naisjärjestö, mutta miesjärjestö on vain muutamalla puolueella, ja ne ovat verrattain uusia. Vakiintuneina toimijoina ovat siis puolue ja puolueen naisjärjestö. Kun seurataan Engelbergin viitoittamaa logiikkaa, voidaan ajatella, että itse puolue on neutraali perusmuoto (maskuliini) ja naisjärjestö on puolueen erityinen naisten haara. Tällainen toiminnan organisoitumisen malli on kiinnostava myös konkreettisten todisteiden valossa. Todellisuudessa tiedämme, että nyt-hetken poliittisessa todellisuudessa puolueissa toimivat ovat myös muita kuin miehiä. Silti tällainen organisoitumisen tapa, joka seuraa geneerisen maskuliinisuuden lainalaisuuksia, on enemmän sääntö kuin poikkeus.

3.2 Menetelmä

Diskursiivinen ymmärrys menetelmänä

Käytän tarkasteluni metodologisena lähtökohtana diskurssianalyttistä ymmärrystä viestinnästä ja kielestä. Diskurssianalyttinen lähestymistapa ymmärtää kielenkäytön ensisijaisesti todellisuutta rakentavana ja todellisuutta tuottavana välineenä todellisuuden kuvaamisen sijaan. Diskurssianalyysi välineenä ymmärretään kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. (Jokinen, Juhila, Suoninen 2016, 17–18.) Diskursseista puhuttaessa tarkoitetaan esimerkiksi merkitysten kimppuja, metaforia, tulkintoja, representaatioita, mielikuvia, väitteitä, tarinoita, jotka jollakin tavalla tuottavat käsityksen todellisuuden tapahtumista tai kokonaisuudesta (Burr 2003, 63–64).

Diskurssianalyysi ei ole varsinainen selkeäraja-aineinen tutkimusmenetelmä, jonka läpi voisi systemaattisesti ajaa erilaisia aineistoja vaan ennemminkin löyhä teoreettinen viitekehys tai metodologinen lähtökohta tutkimukselle. Diskursiivisen tarkastelun lähtökohta sitoutuu seuraaviin taustaoletuksiin, joiden viitoittamana tutkimuksellinen katse erilaisin sovellutuksin siirtyy empiiriseen maailmaan. Näistä taustaoletuksista ensimmäisessä oletetaan, että kielen luonne on erottamattomasti todellisuutta rakentava. Toiseksi oletetaan, että on olemassa useita rinnakkaisia ja keskenään kilpailevia merkityssystemejä. Kolmanneksi oletetaan merkityksellisen toiminnan olevan kontekstisidonnaista ja, että erilaiset toimijat ovat kiinnittyneitä merkityssystemeihin. Lopuksi todetaan, että kielenkäytöllä on todellisuuteen seurauksia tuottava luonne. (Jokinen, Juhila, Suoninen 1993, 17–18.)

Diskursiivinen lähestymistapa ymmärtää siis kielen merkitysjärjestelmänä, jonka kautta todellisuutta pyritään luokittelemaan, nimeämään ja kuvailemaan. Käsitys kielellisesti rakentuvista merkitysjärjestelmistä sisältää loogisesti myös idean siitä, ettei kieltä oleteta todellisuuden kuvaksi, eikä materiaalisen todellisuuden olemassaoloa väitetä kielellisesti synnytyksi tai ylläpidetyksi. (Jokinen ym. 2016, 26–29.) Tutkielmani kontekstissa lähestyn käsitystä ”naisten politiikasta” ja naisen poliittista subjektiviteettia asioina, joita kielellisesti rakennetaan ja ylläpidetään.

Diskursiivinen lähestymistapa ymmärtää myös merkityskokonaisuuksien määrittymisen keskinäisriippuvaisuudet. Kielellisten kategorioiden merkityssisällöt voivat siten jäsentyä hierarkkisiksi tai dikotomisiksi suhteessa muihin luokituksiin tai kategorioihin. (Emt. 28.) Esimerkiksi sukupuolen kategoriat ovat normatiivisesti dikotomisesti rakentuneita ja hierarkkisesti dikotomisina ylläpidettyjä, ja niissä miehen tai pojan kielellinen kategoria määrittyy arjen hienovaraisissakin käytännöissä hierarkiassa korkeammalle kuin naisen tai tytön kategoria.

Diskursiivisen todellisuuden ymmärtäminen keskenään kilpailevina merkityssysteemeinä, jotka kietoutuvat erottamattomasti todellisuuteen, avaa mahdollisuuden tarkastella valtasuhteiden verkostoja, joissa jotkin diskurssit saavat muita diskursseja vakaamman jalansijan. Jonkin diskurssin dominoidessa määrittämissä saattaa muodostua yhteisesti ymmärrettyjä ja jaettuja itsestäänselvyksinä ymmärrettyjä totuuksia, jotka vaientavat vaihtoehtoisia totuuksia. (Emt. 36.)

Lähestyn siis aineistoani diskursiivisista lähtökohdista (*analysis of discourse*, ks. Bacci 2006), jotka viitoittavat tarkastelua tietyin taustaoletuksin. Käytän analyysissäni diskursiivisia työkaluja ja ymmärrän diskurssianalyysin ensisijaisesti metodologis–teoreettisena viitekehyksenä, jonka erilaisia sovellutuksia voidaan käyttää suhteessa kunkin aineiston ominaispiirteisiin ja muihin tutkimuksellisiin ratkaisuihin. Ymmärrän diskurssin käsitteen ensisijaisesti merkityskimppuna, jonka kautta todellisuuteen tuotetaan kuvaa ilmiöistä ja toimijoista, ja puhuessani tutkimuksessani diskursseista viittaan löyhiin kamppaileviin ja limittyviin merkityskimppuihin (ks. Jokinen, Juhila, Suoninen 2016).

Ymmärrän diskurssin historiallisesti rakentuneena löyhänä merkityskimppuna, joka kiinnittää itseensä kulttuurisia ja moraalisia aineksia. Luvussa kaksi esitin tutkimuskirjallisuuteen pohjaten ”naisen” kategorian erilaisia määrääviä institutionaalisia ja yhteiskunnallisia konteksteja. Ymmärrän tämän luvun osana historiallisen diskursiivisen ymmärryksen ja tietopohjan rakentamista. Ymmärrykseen historiasta kuuluu myös pyrkimys järjestää uudelleen jotakin, jota on aikaisemmin pidetty hallitsevana. Tällainen ymmärrys historiasta mahdollistaa historian tarkastelun myös vallan ja vaiettujen asioiden näkökulmista.

Löyhä menetelmällinen sitoutuminen mahdollistaa moniulotteisen analyttisen tarkastelun ja aineiston moniaineksisuutta tukevan, tarkan ja huolellisen analyysin. Tutkimustulokseni ovat tämän menetelmällisen ymmärryksen valossa kamppailevia, dominoivia, historiallista ja moraalista tietoa sisältäviä puheen tapoja ja merkityskimppuja sekä erilaisia merkitystä rakentavia ideoita ja käsitteitä.

Puheentapoja voidaan pitää eräänlaisina representaatioina tai esityksinä. Representaation käsite pyrkii siirtämään huomion siihen, ettei kuvaus tai esitys ainoastaan toista kuvaamaansa, vaan se aktiivisesti tuottaa sitä, mitä pyrkii kuvaamaan. Se, mitä pyritään kuvaamaan, rakentuu esityksessä tiettyjen merkitysten ja valintojen varaan. Valinnat ovat kerrostuneita, piilottelevia ja ilmiselvästi näkyviä. Representaatioita voidaan pitää konservatiivisina siinä mielessä, että ne rakentuvat aiempien merkitysten varaan samalla ylläpitäen historiallisia merkityksiä. (Gordon 2002, 39–41.) Hahmottamalla puheentapoja representaation käsitteen kautta on tutkimuksessa mahdollista päästä tarttumaan niihin seurauksiin, joita toiminnan kuvaamisella voi poliittisessa maailmassa olla. Esitysten ajattelu konservatiivisina ja historiallisina avaa analyysille mahdollisuuden eritellä ja kontekstoida näitä erilaisia yhtäaikaaisesti läsnä olevia aineksia.

Diskurssianalyysi ja todellisuuden hahmottaminen diskursiivista lähtökohdista on erityisesti feministisessä poliittisessä analyysissä runsaasti käytetty ja sovellettu menetelmä. Feministisessä tutkimuksessa diskurssianalyysi on esimerkiksi auttanut hahmottamaan kysymystä siitä, miten naisen kategoriaa rakennetaan kielellisissä käytännöissä ”toiseksi”. (Bacchi 1996, 8–13.) Tämän oivalluksen käänköpuolena on se, että samalla kun tulemme tietoisiksi siitä, miten nainen ”toisena” syntyy, olemme vaarassa kadottaa keskustelusta lähtökohdan, jossa haluaisimme hahmottaa subjekteja notkeina liikkumaan yhteiskunnassa hegemoniasta tai hierarkiasta huolimatta (Bacchi 2006, 201). Diskursiivisessa lähtökohdassa saattaa siis olla vaarana se, että myös käsityksemme naisesta ”toisena” vahvistuu ja sementoituu, kun nimeämme tuon kategorian kerta toisensa jälkeen hierarkkisesti suhteessa esimerkiksi miehen kategoriaan.

Diskursiivisuuden ja diskurssin käsitettä feministisessä tutkimuksessa on myös kritisoitu esimerkiksi menetelmällisestä epämääräisyydestä sekä käsitteellisen jatkuvuuden ongelmista. Lisäksi kritiikki, joka feministisen tutkimuksen ja diskurssien, diskursiivisen ja diskurssianalyysin yhteydessä on nostettu esiin, on pelko siitä, että kielellisyyden analyysi häivyttää toimijuutta ja siten vaikeuttaa toimijoiden vastuuta erilaisissa kysymyksissä. Tällä on ajateltu olevan epätoivottuja seurauksia erityisesti feministisessä tutkimuksessa, jossa usein tutkimuksen keskiössä on vallan ja hierarkian analyysi. Akatemian ulkopuolella tällä voi myös olla epätoivottuja seurauksia, jos poliittiset aloitteet esimerkiksi muotoillaan diskursiivisen ajattelun lähtökohdista. (Bacchi 2006 198–209.)

Johanna Kantola ja Emanuela Lombardo kirjoittavat kirjassaan *Gender and political analysis* (2017) yksityiskohtaisesti sukupuolen sekä naisen kategorian analyysistä suhteessa valtaan, politiikkaan, toimijuuteen, instituutioihin, käytäntöihin sekä toimintaan. Erityisesti naisen kategorinen tarkastelu suhteessa poliittiseen analyysiin toimii tärkeänä lähtökohtana ja vertailupisteenä omalle analyysilleni. Poliittinen analyysi naisista ja naisten kategoriasta siirtää huomion naisen kategorian lisäksi miehen kategoriaan. Tutkimus naisesta on yhtä aikaa tutkimus miehestä, sillä nämä kategoriat ikään kuin edellyttävät ja tuottavat toisensa. (Kantola, Lombardo 2017, 20–26.)

Esimerkiksi Mathias Nielsen (2014, 187–203) on soveltanut diskursiivista analyysia feministisen politiikan tarkasteluun tutkiessaan sukupuolten tasa-arvon oikeuttamista akateemisessa maailmassa. Nielsen kirjoittaa analyysimenetelmästä näin: “the main focus will be to provide new information on the various rationalities and discourses underpinning the universities’ arguments for promoting GE” (2014, 189).

Tutkimusta akateemisen maailman tasa-arvoa oikeuttavista diskursseista voidaan pitää esimerkkinä diskurssianalyysin sovellutuksesta poliittisten kysymysten tutkimuksesta julkisen instituution kontekstissa. Nielsenin fokus on kuitenkin pyrkiä vertailemaan eri pohjoismaiden tilanteita ja oikeutuksia. Tällainen operationalisoitu vertailuasetelma puuttuu omasta tutkimusasetelmastani ja tavoitteenani onkin ensisijaisesti nostaa esiin erilaisia tapoja puhua ja rakentaa naisten politiikkaa sekä naista poliittisena toimijana.

4. Tutkimuksen toteutus

4.1. Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset

Tässä tutkimuksessa tutkin poliittisia naisjärjestöjä 2020-luvun Suomessa. Olen kiinnostunut siitä, millaiseksi järjestöjen sukupuolierityinen poliittinen toiminta rakentaa ”naisten politiikan” ja millaiseksi nainen rakentuu politiikan tekijänä eli subjektina järjestöjen viestinnässä. Poliittiset naisjärjestöt ovat vakiintunut tapa järjestää politiikkaa. Ne ovat myös historiallisesti rakentuneita käytännöiltään, järjestäytymiseltään ja viestinnältään. Olen kiinnostunut järjestöjen viestinnän todellisuuteen seurauksia tuottavista merkityksistä. Poliittiset naisjärjestöt, joita tarkastelen, ovat: Demarinaiset, Perussuomalaiset Naiset, Kokoomusnaiset, Keskustanaiset, Vihreät Naiset, Vasemmistonaiset, KD Naiset ja Kvinnoförbundet.

Naisjärjestöt rajaavat toimintaansa sukupuolierityisesti vain ”naisille”. Tätä asetelmaa on kritisoitu ulossulkevuudesta ja yhden kuvitteellisen naisyhteisön ylläpitämisestä. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskeskusteluissa viime vuosikymmenellä keskiöön ovat nousseet moniperustaisen

syrynnän ja intersektionaalisuuden kysymykset. Toisaalta naisjärjestöt ovat historiallisesti olleet merkittävässä roolissa naisten politiikkaan osallistumisen mahdollistajina sekä naisille merkittävien yhteiskunnallisten muutosten ajureina. Tutkielman avulla toivon voivani tuottaa lisää tietoa naisjärjestöjen nykytilasta ja tiedon avulla päästä hahmottelemaan sitä, millainen tulevaisuus tai toiminnan paikka poliittisilla naisjärjestöillä on suomalaisessa poliittisessa tulevaisuudessa.

Tutkielmassani rakennan historiallista ymmärrystä poliittisista naisjärjestöistä ja analysoin toiminnan nykyviestejä. Aineistoni koostuu poliittisten naisjärjestöjen verkkosivuista ja niiden sisältämästä materiaalista. Aineistoon kuuluu lyhyempiä ja pidempiä tekstejä, toimintaa ohjaavia papereita kuten sääntöjä sekä politiikkadokumentteja, joissa linjataan järjestöjen poliittisia tavoitteita. Olen rajannut aineistostani ulkopuolelle verkkosivujen visuaaliset elementit kuten kuvat tai videot. Menetelmällinen lähestymistapani on diskurssianalyttisesti orientoitunut.

Tutkimuskysymykseni ovat:

Millaiseksi ”naisten politiikka” diskursiivisesti rakentuu poliittisten naisjärjestöjen verkkoviestinnässä?

ja

Millainen on poliittinen naissubjekti poliittisten naisjärjestöjen verkkoviestinnässä?

4.2. Tutkimusaineisto

Aineiston keruu

Keräsin tutkimusaineistoni verkosta 6.5.2020. Aineistooni kuuluu kunkin poliittisen naisjärjestön verkkosivuilla tuona hetkenä ollut verkkosisältö.

Menettelin aineiston keruussa niin, että etenin kunkin järjestön sivulta toiselle järjestelmällisesti tallentaen jokaisen verkkosivun ”täydellisenä” tietokoneelleni. Liikuin sivustoilla edeten etusivulta kunkin sivuston tarjoamassa järjestyksessä muihin sivuston osa-alueisiin. Sivustoilla oli runsaasti rakenteellisia yhteneväisyyksiä, joten aineiston kerääminen sujui lähes mekaanisesti.

Käytin aineistoa kerätessäni Google Chrome -selainta, sillä tuolla selaimella onnistuin tallentamaan verkkosivut myös muuten kuin pelkkänä html-koodina.

Aineiston keräämiseen kului noin kuusi tuntia. Kerätessäni aineistoa rajasin aineiston ulkopuolelle sivut, jotka olivat toistensa täydellisiä kopioita ja sivut, joilla ei sisältöä tuolla hetkellä ollut, esimerkiksi tulevien tapahtumien sivut olivat joillakin järjestöillä täysin tyhjenneet vallitsevan korona

pandemiatilanteen vuoksi. Lisäksi rajasin aineistoni ulkopuolelle sivut, joilla luettelomaisesti nimettiin esimerkiksi järjestöjen yhteystietoja tai piirijärjestöjen yhteystietoja.

Kerätessäni aineistoa olin erityisen kiinnostunut järjestöjen toimintaa kuvailevista ja ohjaavista sisällöistä kuten säännöistä, historiikkeista ja arvodokumenteista. Keräsin aineistooni kuitenkin kattavasti kaiken sisällön, mitä verkkosivuilla oli saatavissa.

Rajasin aineiston ulkopuolelle sisällöt, jotka ohjattiin itse järjestön verkkosivun ulkopuolelle. Tällaisia sisältöjä olivat esimerkiksi puolueen sivulle ohjaavat sisällöt tai sosiaaliseen mediaan ohjaavat sisältövirrat. Rajasin ulkopuolelle myös arkistomaiset tiedote- tai blogikirjoitusvarastot. Aineistooni kuitenkin otin mukaan tällaisten arkistojen ”aloitussivut”, kuitenkin niin, etteivät blogikirjoitukset ole välttämättä avattuna lukutilaan. Aloitussivuilla oli nähtävissä tuoreimmat kirjoitukset, niiden otsikot/aiheet, jotka ovat tutkimuskysymysteni kannalta kiinnostavimpia. Aineistoni ei siis koostu esimerkiksi sadoista kolumneista ja blogikirjoituksista, vaan tarkasteluni alla on eritoten sivujen ”toiminnallinen substanssitekstimassa”. Tällä tarkoitan tekstejä ja kirjoituksia, joita ei ensisijaisesti voi nähdä esimerkiksi kirjallisina tuotoksina, vaan niillä on jonkinlainen järjestön toimintaa ohjaava tai määrittävä tarkoitus.

Kerätessäni aineistoa tallensin sivut järjestelmällisesti niin, että kunkin poliittisen järjestön sivuston sisältö on omassa kansiossaan. Aineiston sähköisen keräämisen jälkeen tulostin aineiston kokonaisuudessaan. Tulostamisen tavoitteena oli mahdollisuus tarkastella aineiston eri puolia rinnakkain. Halusin myös tehdä aineistoon merkintöjä fyysisesti. Säilytin rinnalla myös sähköisen aineiston, sillä tarkastellessani esimerkiksi sivurakennetta halusin aineiston käyttöni värillisenä ja todellisessa muodossaan (tulostaminen muuttaa esimerkiksi asettelua jonkin verran).

Verkkoaineisto

Valitsin aineistokseni verkkosivuaineiston, sillä halusin aineistoni kuvaavan mahdollisimman hyvin tämän ajan poliittisen toiminnan todellisuutta. Verkkosivuaineisto on jatkuvuudeltaan ja vertailtavuudeltaan kiinnostava, sillä jokaisella järjestöllä verkkosivut toimivat tärkeänä toimintaa järjestävänä alustana. Lisäksi sivut ovat julkiset ja verkkosivuaineistoa voidaan pitää aineistona, joka kiinnittyy tämän ajan poliittisen toiminnan tapoihin ja ajankohtaisuuksiin erityisellä tavalla. Poliittisten järjestöjen ja puolueiden siirtyminen verkkoon on merkittävä kuluneiden vuosikymmenien piirre. Verkossa pyritään sekä viestimään omille jäsenille ja vertaisryhmille että houkuttelemaan uusia jäseniä. Verkkosivut toimivat ikään kuin jatkuvasti päivittyvinä toimintakertomuksina tai digitaalisina vieras- ja ystäväkirjoina. Järjestöt viestivät verkossa arvoistaan, toiminnastaan, jäsenistään ja tavoitteistaan. Samalla verkkosivut toimivat ikään kuin

työvälineinä tiedon välitykselle, varojen keruulle, jäsenrekrytoinnille tai poliittisten ehdokkaiden etsimiselle.

Toinen vaihtoehto olisi voinut olla aineiston kerääminen sosiaalisesta mediasta. Hylkäsin kuitenkin tämän vaihtoehdon, sillä halusin sisällöllisen tarkastelun lisäksi paneutua järjestöjen toiminnalliseen ja operatiiviseen maailmaan. Tähän näkökulmaan ajattelin pääseväni kiinni tarkastelemalla myös toimintaa ohjaavia dokumentteja kuten sääntöjä.

Verkkosivuilla on siis myös toimintaa ohjaava välineellinen tehtävä poliittisille naisjärjestöille. Tässä mielessä ajattelen, että verkkoaineisto mahdollistaa monipuolisen analyysin siitä, millaista järjestöjen toiminta on ja millä keinoin he rakentavat itseään poliittisina toimijoina niin käytäntöjen kuin kuvailevien ohjedokumenttienkin kautta. Aineisto on moniaineksista ja sisältää esimerkiksi sääntöjä, tavoitteita, arvoja, tiedotteita, sloganeita ja poliittisia ohjelmia. Aineisto koostuu siis sekä välineellisistä että sisällöllisistä poliittisista aineksista.

Tulostettuna lopullinen aineisto, josta on rajattu ulos ”tyhjät” sivut, jotka olivat toistensa kopioita, muodostuu laajuudeltaan hiukan laskentatavasta riippuen n. 200 sivuksi. Sivusta ei voi puhua liuskoina, sillä tulostettuna aineisto on asetelmallisuuden sekä kontekstin säilyttämisen takia tekstimäärää tarkastellen melko väljä. Yhden sivun ei siis voi ajatella vastaavan yhtä tekstiliuskaa.

Aineistossa näyttäytyy poliittisten naisjärjestöjen eroavaisuus suhteessa toisiinsa. Materiaalin määrä, jota naisjärjestöt tarjoavat verkossa, vaihtelee järjestöstä toiseen. Osa järjestöistä tarjoaa tietoa ja materiaalia vain hyvin suppeasti, kun osalla verkkosivuista on materiaalia runsaastikin. En pidä tätä analyysin näkökulmasta ongelmana, vaan paremminkin mahdollisesti yhtenä analyysihavaintona. En siis ota aineistoani annettuna vaan tarkastelen myös sen koostumusta ja mahdollisia merkityksiä siinä. Tulkitsen aineiston laajuudeltaan riittäväksi empiiriseksi pysäytyskuvaksi poliittisten naisjärjestöjen toiminnasta keväällä 2020.

Verkosta kerättävään aineistoon liittyy tiettyjä ominaispiirteitä ja rajoituksia, jotka on hyvä ottaa huomioon. Aineiston muotoon voivat olla vaikuttamassa ns. ei-inhimilliset toimijat, kuten verkkosivustojen rakenteet tai algoritmien tapa asetella ja jäsentää verkkosisältöä.

Verkkosisältö on myös jatkuvasti liikkeessä ja muutoksessa, ja siitä voi olla haasteellista saada edustavaa tuokiokuvaa. Verkkosisällölle on myös tyypillistä multimodaalisuus eli se, että sisältö on monia eri viesti- tai aistikanavia yhdistelevää. Verkkoaineisto voi siis sisältää kuvia, videota, ääntä, linkkejä, erilaisia kirjasinvalintoja, värivalintoja ja sommittelullisia yksityiskohtia. Aineistoa

kerätessä voi olla haastavaa säilyttää verkkosisällön konteksti ja sisältö kaikessa yksityiskohtaisuudessaan. (Laaksonen, Martikainen & Tikka 2013, 20.)

Kerätessäni omaa aineistoani kiinnitin erityistä huomiota kontekstin ja kokonaisuuden säilyttämisen problematiikkaan. Keräsin aineiston kerralla tallentamalla jokaisen aineistooni kuuluvan verkkosivun ”täydellisenä”. Toimimalla näin aineisto säilyy mahdollisimman kokonaisena pysäytyskuvana tuosta hetkestä, jolloin aineisto on kerätty. Lukijan kannalta kiinnostavaa on se, että aineistoa sellaisena, kun olen sen kerännyt ei ole enää olemassa. Verkkosivut päivittyvät viikkotasolla ja esimerkiksi Demarinaiset ovat läpikäyneet aineiston keräämisen jälkeen visuaalisen uudistuksen sekä verkkosivu-uudistuksen. Aikaan sidottu verkkoaineisto, joka ei jatkuvasti kerry on siis tuona hetkenä ainutlaatuinen kuva ilmiöstä.

Verkkosivuaineisto paljastaa myös toimijoiden viestinnän verkostomaisuuden. Aineistossa viitataan sisällöllisesti esimerkiksi puolueen tai jonkin toisen liikkeen tavoitteisiin, mutta verkostomaisuus näyttäytyy myös hyvin konkreettisella tavalla. Verkkosivustoilla on paljon sisältöjä, jotka toimivat ikään kuin linkkiarkistoina. Järjestöt ohjaavat sivuston vierailijaa omien vanhempien sisältöjensä äärelle, puolueen julkaisujen tai ulostulojen luokse sekä useille eri sosiaalisen median kanaville. Ei voida siis ajatella, että verkkosivu olisi umpiomainen sisältöpussukkana, vaan sitä tulee tarkastella monista langoista koostuvana kudelmana tai useiden lankojen solmukohtana.

4.3. Tutkimusetiikka

Tutkimuseettisistä lähtökohdista tähän tutkimukseen ei kohdistu samankaltaista problematiikkaa tai arkaluontoisuutta kuin esimerkiksi haastattelututkimusta jostain yksilöä koskettavasta aiheesta tehtäessä. Tutkimusaineisto on julkisesti kaikkien saatavilla, eikä tutkimukseni kohdistu yksittäisiin henkilöihin. Tutkimusaihe ei myöskään ole arkaluontoinen.

Poliittista maailmaa ja politiikkaa tutkiessa on hyvä kuitenkin kirjoittaa auki tutkijan lähtökohdat ja sitoutuneisuudet, jotta lukijan on mahdollista muodostaa oma tulkinta tutkittavasta aiheesta niin sanotusti ”avoimin kortein”. Mikään tutkimus tai tiede ei ole lähtökohdiltaan neutraalia tai vallasta vapaata. Omasta vallasta on hyvä tulla tutkijana tietoiseksi, jotta ei synny valheellista mielikuvaa siitä, että tutkija olisi neutraali, objektiivinen tai ulkopuolinen toimija. Se, millaiset tulkinnat empiirisestä maailmasta mahdollistuvat kullekin, on sosiaalisesti rakentunutta. Tapani jäsentää tai tarkastella tutkimusaiheeni ei siis ole omista sitoumuksistani vapaa. Omat sitoumukseni tutkimusaiheeseeni ovat feministisen tutkimuksen tekemisen mukaiset. Olen sitoutunut feministiseen praktiikkaan ja minulla on mielipiteitä feministisistä kysymyksistä. Olen myös työskennellyt tasa-

arvotyössä ”kentällä” ja tutustunut tutkimiini järjestöjen operationaaliseen toimintaan. Analyysini ei kuitenkaan kohdistu empiirisessä maailmassa tekemiini kokemushavaintoihin.

On myös otettava huomioon, että se, millaiseksi tutkimuksessa rakennan erilaiset nais erityiset toimijat, ei ole seurauksetonta. Pyrkimykseni on tarkastella tutkimusaiheittani monipuolisesti sen sijaan, että tulisin vahvistaneeksi yksiulotteista kuvaa jostakin kanonisoidusta kategorisesta ymmärryksestä.

Kvalitatiivinen tutkimus on tuokiokuva empiirisestä todellisuudesta, eivätkä tutkimustulokseni ole siis yleistettävissä koskemaan kaikkea todellisuutta kaikkena aikana. Tutkimukseen kuuluvat kontekstista riippuvat sitoumukset, jotka muuttuvat ajassa, maantieteellisessä sijainnissa ja yhteiskunnallisessa järjestyksessä. Tarjoan siis eritellyn katsauksen tutkimusaiheeseeni ajassa ja paikassa kiinni olevan aineiston kautta, en koko politiikan selitystä.

Eettisestä näkökulmasta voidaan myös pitää tutkimuksellisesti velvoittavana sitä, että institutionaalista valtaa pitävät ja rakentavat tahot asetetaan tutkimuksen kohteiksi ja niiden toiminnasta tuotetaan tietoa. Vallankäyttäjien tuominen tutkimuksellisen katseen kohteeksi luo tietoa demokraattisesta järjestelmästä ja sen toiminnan lainalaisuuksista ja järjestyksistä.

Järjestöt, joita tutkin, ovat poliittisia toimijoita, joilla on poliittisia tavoitteita ja poliittista valtaa. Analyysin kohteena on siis poliittinen kieli ja politiikan retoriikka. Osaltaan havaintoni aineistosta siis myös kaiuttavat kunkin poliittisen liikkeen käyttämää kieltä ja retoriikkaa. Erilaisille poliittisille liikkeille eri käsitteet ovat tärkeitä. Käsitteet saavat myös erilaisia merkityksiä eri liikkeissä.

Tutkielmani keskiössä ei ole kysymys siitä, millaisia poliittisia liikkeitä poliittiset naisjärjestöt ovat tai millaista retoriikkaa ne käyttävät. En siis tutki niiden politiikkaa tai ideologisia sitoumuksia. On kuitenkin todettava, että aineistossa on selvästi nähtävillä se, että poliittiset naisjärjestöt ovat formaaleja poliittisia toimijoita ja ne toimivat tiiviissä suhteessa niin puolueisiin kuin nykyhetken politiikkaankin. Analyysissäni pyrin pitämään nämä riippuvuudet mielessäni.

5. Analyysi

Analyysi etenee kahdessa vaiheessa, ja se seuraa metodiluvussa esittelemiäni työkaluja ja teoreettisia lähtökohtia. Olen aineiston huolellisen ja tarkan diskursiivisen analyysin kautta etsinyt toistuvia puheen- tai ilmaisemisen tapoja ja pyrkinyt hahmottamaan näiden puheentapojen suhteita toisiinsa. Analyysin taustalla tietopohjan roolissa on luvussa 2 esittelemäni historiallinen ja teoreettinen ymmärrys tutkimusaiheestani. Tietopohja ei varsinaisesti ohjaa analyysia muuten kuin temaattisina punaisina lankoina. En siis ole ”ajanut” aineistoa esimerkiksi tietyn teoreettisen käsitteellistykseen läpi

vaan olen analyysia tehdessäni samalla kirjoittanut ylös suuntaviivoja ja toisteisia tapoja viitata tai merkityksellistä asioita.

Hahmotan analyysini prosessina, johon kuuluu erilaisia vaiheita jäsentää aineiston sisältämää tietoa. Jokainen prosessi on toistaan erilainen, joten tässä luvussa esittämäni jäsennykset tutkimusaiheestani eivät ole sementoituneita vaan pohjimmiltaan tutkimuksellisia valintoja. Olen valinnut jäsentää analyysihavaintojani kahden eri analyysitason kautta, jotka lähestyvät kahta tutkimuskysymystäni kahdesta eri suunnasta. Ensimmäisellä tasolla käsittelen kolmea aineistoon vahvasti kytkeytyvää ideaa ja analyysi vastaa ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni: millaiseksi ”naisten politiikka” rakentuu diskursiivisesti poliittisten naisjärjestöjen verkkoviestinnässä? Toisella tasolla syvennyn aineistoon yksityiskohtaisemmin ja hahmottelen vastausta kysymykseen: millainen on poliittinen naissubjekti poliittisten naisjärjestöjen verkkoviestinnässä ja miten se diskursiivisesti rakentuu? Analyysitasot ovat nimeämiäni ja tukeutuvat, tunkeutuvat sekä limittyvät toisiinsa.

Analyysini etenee seuraavasti. Ensiksi avaan ja tarkastelen aineistossa havaitsemaani kaikille järjestöille yhteistä tendenssiä määrittellä toimintaa feminismin idean, tasa-arvon idean sekä sukupuolikysymyksen avulla. Tämä määrittelyn velvoittavuus poikkeaa analyysin toisella tasolla esittelemistäni puhetavoista.

Analyysin toisella tasossa paneudun analysoimaan diskursiivisia tapoja rakentaa poliittista naissubjektia ja naisjärjestön toimintaa. Näiden diskurssien ilmenemisessä on hajontaa sen mukaan, minkä puolueen naisjärjestöstä on kulloinkin kyse. Naisjärjestöjen puolueen sijoittuminen oikeisto–vasemmisto- ja konservatiivi–liberaali-akseleille vaikuttaa siihen, millaisiksi esiin nousevat ja määräävät diskurssit rakentuvat. Analyysin toisella tasolla diskurssit eivät siis rakennu dominoiviksi tai koko aineistoa määritteleviksi kuten ensimmäisellä tasolla. Tällä analyysitasolla esittelen ja erittelen tutkimushavaintoja aineistoesimerkkien avulla. Aineistoa tällä tavalla ryhmittelemällä saatan hahmottaa puheentapojen yhteenkietoutumiset esimerkiksi niin, että yksi aineistoesimerkki saattoi ”sopia” useamman diskurssin alle.

5.1 Feminismin, tasa-arvon ja sukupuolen ideat – analyysin ensimmäinen taso

Sukupuolentutkimuksessa ja tasa-arvotutkimuksessa on huomattu, että tasa-arvon edistäminen ja tasa-arvo työ jäävät yhteiskunnissa lähes aina naisten tai ei-miesten tehtäviksi. Tätä on pidetty yhtenä syynä tasa-arvoasioiden hitaalle etenemiselle esimerkiksi lainsäädännössä. Kun tietyt poliittiset kysymykset kategorisoituvat ”naisten kysymyksiksi”, ovat ne vaarassa muuttua epäpoliittisiksi tai epälegitiimeiksi. (Julkunen 2010)

Tässä alaluvussa käytän käsitteistöä, joka kumpuaa tutkimusaineistosta. Käsitteet eivät siis ole teoreettisia operationalisoituja tutkimuskäsitteitä vaan tutkivan katseen kohteita itsekin. Käyttämäni empiirisiä käsitteitä ovat esimerkiksi tasa-arvo, feminismi ja sukupuoli. Hahmotan nämä käsitteet osaksi samaa käynnissä olevaa keskustelua kuitenkin niin, että niiden merkitykset kontekstin mukaan vaihtelevat. Käsitteet eivät siis toimi tässä yhteydessä tutkimuskäsitteinä vaan ovat ajassa eläviä merkityskimppuja, joita vasten ja joiden avulla poliittiset naisjärjestöt rakentavat suhdettaan poliittisiin kysymyksiin. Käsitteet eivät siis tässä luvussa ole merkityksiltään jatkuvia. Avaan ja esittelen näitä erilaisia merkityksiä tässä luvussa tuonnempana.

Tutkimuksellisesta näkökulmasta olen tutkielman alussa avannut feminismiin, tasa-arvoon ja sukupuolijärjestelmään liittyviä tutkimuksellisia keskusteluja ja määritelmiä. Analyysissä kuvaan kuitenkin tapaa, jolla järjestöt pyristelevät eroon tai vetävät lähemmäksi näihin käsitteisiin liittyviä kulttuurisia keskusteluja ja poliittista itseymmärrystä.

Yllä kuvaamani väitteen todenpitävyyttä tasa-arvosta naisten kysymyksenä tukevat myös havaintoni tästä aineistosta. Aineiston lähiluvun perusteella on selvää, että jokainen poliittinen naisjärjestö joutuu luomaan oman suhteen tasa-arvokeskusteluun eli niin sanottuun naiskysymykseen. Vaikuttaa siltä, että tasa-arvo, feminismi tai sukupuolikysymykset ovat täysin velvoittavia ja ehdottomia lähtökohtia poliittisen naisjärjestön toiminnalle. Järjestöjen ydintehtäväksi muodostuu taito määritellä suhde näihin asioihin.

Tämä kontekstoinnin vaatimus läpileikkaa koko aineistoa, ja vaikka järjestöt kirjoittavat toiminnastaan järjestöstä riippuen erilaisilla kielillä, tulkitsen, että kyse on samasta tarpeesta luoda suhde näihin käsitteisiin jokaisen järjestön toiminnassa. Poliittinen naisjärjestö siis joutuu selittämään suhteensa tasa-arvoon ja feminismiin tai omaan sukupuoleensa. Tulkitsen, että tämän diskurssin dominoivuus aineistossa kertoo siitä, kuinka selkeä kategorinen ymmärrys tasa-arvosta ja feminismistä ”naisten” kysymyksinä vallitsee politiikan kentällä. Se, että jokainen järjestö mukauttaa, irtisanoutuu tai selittää suhdettaan näihin kysymyksiin, paljastaa tämän taustaoletuksen itsestään selvän luonteen.

Järjestöjen tavat selittää ja ymmärtää itseään suhteessa tasa-arvo- tai sukupuolikysymykseen poikkeavat toisistaan. Seuraavaksi hahmottelen erilaisia suhteita tai orientaatioita, joita havaitsen aineistossa järjestökohtaisesti. Pyrin myös löytämään yhteisiä piirteitä järjestöjen tavasta ymmärtää sukupuolikysymystä. Perustelen havaintojani aineistoesimerkein.

Tässä analyysivaiheessa taulukoin tietoja jokaisen järjestön kohdalla ja tarkastelin kutakin järjestöä suhteessa kolmeen käsitteeseen tai ideaan. Nämä ideat olivat feminismin idea, tasa-arvon idea sekä

sukupuolen idea tai sukupuolikysymys. Näin minun on mahdollista vertailla ja sanoittaa järjestöjen yhtäläisyyksiä ja eroja suhteessa sukupuoli- ja tasa-arvokysymykseen. Valitsin ideat tutkimuskirjallisuuden pohjalta sekä sen mukaan, mitä tiesin aineistosta analyysin alkuvaiheessa. Ideat eivät ole stabiileja vaan toimivat ikään kuin kiinnekohtina diskursiiviselle analyysilleni. Kaikki järjestöt eivät käyttäneet näitä ideoita määriteltessään itseään, mutta kuten alla esittelen, käsitteistön muuttuessa tulkitsen keskustelun, johon järjestö osallistuu, pysyvän samana.

Seuraavaksi käsitteelen feminismiä, tasa-arvon ja sukupuolen ideoita aineistossa. Nämä kolme ideaa ovat osin rinnakkaisia, mutta sisältävät analyttisesti paljastavia ominaispiirteitä.

Feminismin idea

Feminismistä aineistossa puhuivat neljä järjestöä: Vihreät Naiset, Demarinaiset, Vasemmistonaiset sekä Svenska Kvinnoförbundet. Näillä järjestöillä feminismin käsite ja idea toimi ensisijaisesti itseymmärtämisen välineenä.

Tule mukaan tekemään feminististä ja vihreää Suomea! (Vihreät Naiset, Etusivu)

Sosialidemokratia on feministinen liike (Demarinaiset, Tavoitteemme)

Näissä esimerkeissä Vihreät Naiset ja Demarinaiset liittävät feminismin idean osaksi oman liikkeensä ideologiaa. Esimerkeissä feminismi näyttäytyy adjektiivina, joka tuo sisällöllistä lisäarvoa liikkeelle.

Vasemmistonaiset – Vänsterkvinnorna on valtakunnallinen naisverkosto. Se on Vasemmistoliiton naisjärjestö ja samalla avoin verkosto niille naisille, jotka haluavat vaikuttaa ja tehdä vasemmistofeminististä politiikkaa ilman puolueen jäsenyyttä. – (Vasemmistonaiset, Etusivu)

Tässä Vasemmistonaiden toimintaa kuvaavassa tekstipätkässä järjestö määrittelee toimintaansa ja liittää feminismin osaksi liikkeen ideologista suuntausta. Vihreät Naiset ja Vasemmistonaiset käyttävät feminismin käsitettä liitännäisenä ja uudelleenmäärittelevät sen sisältöä omista lähtökohdistaan käsin. Vasemmistofeminismi ja vihreä feminismi näyttäytyvät eri asioina kuin ”pelkkä” feminismi.

Sosiaalidemokraattiset naiset taas ideologisen kiinnityksen lisäksi puhuvat feminismistä liittäen sen ajatukseen yhteiskunnallisesta liikkeestä. Sosialidemokraattisilla naisilla tässä aineistoesimerkissä liike siis määräytyy feminismin kautta toisin kuin Vasemmistonaidilla ja Vihreillä naisilla, joilla feminismi ikään kuin taivutetaan omiin lähtökohtiin sopivaksi.

Svenska Kvinnoförbundet är en liberalfeministisk kvinnoorganisation i Finland. –
(Svenska Kvinnoförbundet, Om oss)

Tässä aineistoesimerkissä Svenska Kvinnoförbundet yllä mainittujen tavoin käyttää feminismin ideaa ja käsitettä itsemäärittelyn välineenä kuitenkin niin, että jälleen ”pelkkä” feminismi ei riitä. Järjestö määrittelee itsensä liberaalifeministiseksi järjestöksi. Jos ajatellaan, että järjestö seuraisi samankaltaista nimeämisen logiikkaa kuten Vasemmistonaiset ja Vihreät naiset yllä määrittyisi RKP tässä logiikassa ikään kuin ”liberaaliksi puolueeksi”. Liberaalin feminismin juuret ovat toki syvällä historiassa. Svenska Kvinnoförbundet luo itsemäärittelyään jälleen valitsemalla itselleen ”sopivimman” feminismin.

Nämä aineistoesimerkit eivät ole ainoat, joissa feminismi järjestöjen sivuilla esiintyy, mutta nämä ovat sivuhierarkioissa ”ensimmäiset”. Kuten voidaan huomata, sekä Vihreät Naiset että Vasemmistonaiset mainitsevat feminismin jo etusivuillaan. Myös Svenska Kvinnoförbundet mainitsee feminismin jo etusivullaan. Valitsemani aineistoesimerkit ovat tulkintani mukaan samankaltaisissa rooleissa tai tehtävissä kunkin järjestön sivulla ja siksi toimivat kiinnostavasti rinnakkain tarkasteltuina.

Kiinnostavaa aineistossa on se, että jokainen järjestö määrittelee ja käyttää feminismin ideaa haluamallaan tavalla. Tulkitsen, että jo pelkkä feminismin mainitseminen kiinnittää järjestön tiettyihin poliittisiin asemiin. Feminismi ideana ei siis ole neutraali, vaan sitä käytetään laajemman poliittisen merkityskehyksen selittämisen välineenä. Vihreät Naiset puhuvat vihreästä feminismistä, Vasemmistonaiset vasemmistofeminismistä, Svenska Kvinnoförbundet linjaa olevansa liberaalifeministinen järjestö ja Demarinaiset kertovat sosiaalidemokratian itseasiassa olevan feministinen liike.

Aineistossa feminismin idea on siis moninainen ja sillä vaikuttaa olevan osaltaan välineellinen tehtävä järjestöille. Myös idean käytön laajuus vaihtelee. Sekä Vasemmistonaiset että Demarinaiset mainitsevat feminismin muutamassa kohtaa, mutta keskittyvät toisaalla puhumaan tasa-arvokysymyksistä tai naiskysymyksistä. Vihreille Naisille sen sijaan feminismi on kaikkea toimintaa määrittävä ja kaiken toiminnan ytimessä oleva idea.

Vihreiden Naisten poliittisessa ohjelmassa käydään kohta kohdalta läpi politiikan kaikki osa-alueet feminismin näkökulmasta: Mitä on feministinen päätöksenteko, feministinen kasvatus ja koulutuspolitiikka, feministinen työ ja eläkepolitiikka tai feministinen talouspolitiikka. Feminismi näyttäytyy siis ideana ja näkökulmana, joka näyttäytyy järjestöä täydellisesti määrittävänä. Ilman

feminismin ideaa järjestön toiminta tyhjenisi kokonaan. Vihreät Naiset näyttäytyvät siis aineistossa ensisijaisesti feminismin kautta määrittävänä järjestönä.

Feminismin idea ei kuitenkaan näyttäydy aineistossa yksin, vaan nämä järjestöt puhuvat myös tasa-arvosta sekä naiskysymyksistä. On kuitenkin kiinnostavaa huomata, millaisen välineellisen roolin feminismin ottaa näiden järjestöjen viestinnässä. Kiinnostavaa on myös se, että feminismin vaikuttaa pääosin olevan vasemmisto- ja ympäristöpuolueiden käsite, mutta toisaalta myös RKP:n naisjärjestö käyttää käsitettä rakentaessaan itseymmärrystään.

Liberaalifeminismin osalta on kiinnostavaa, kuinka järjestö määrittelee sitä aineistossa:

Vi, liberala feminist, arbetar för ett samhälle där kön inte spelar någon roll för en människas möjligheter att förverkliga sig själv. Ett samhälle som är jämställt och rättvist för var och en, oberoende av kön, ålder, sexuell läggning, språk, etnicitet, övertygelse eller funktionsnedsättning. Liberalfeminismen bygger på uppfattningen att lika möjligheter leder till ett rättvist samhälle. Vi utgår från tanken om kvinnan som fullvärdig individ i samhället (Svenska Kvinnoförbundet, Liberal feminism)

Liberaalifeminismin määrittelyssä tässä aineistokatkelmassa vapaudeksi sukupuolen asettamista rajoituksista ja erityisesti mahdollisuuksien tasa-arvoksi. Kuten olen aikaisemmin tässä tutkielmassa esittänyt, feminismin historiassa liberaalifeminismin oli yksi feminismin alun suuntauksista. Svenska Kvinnoförbundet vaikuttaakin edelleen sitoutuvan samankaltaisiin ydinajatuksiin siitä, että nainen tulisi nähdä yhtäläisenä ja samanlaisena miehen kanssa, ei vähempänä. Kiinnostavaa on erityisesti tämän aineistokatkelman viimeinen virke: toimintamme perustana on ajatus siitä, että nainen on täysivaltainen yksilö yhteiskunnassa.

Vihreä feminismin on intersektionaalista eli moniperustaisen syrjinnän tunnistavaa ja sitä purkavaa. (Vihreät Naiset, Feministinen politiikka)

Liberaalifeminismin on vain yksi esimerkki useista feminismeistä, joita aineistossa käytetään. Toinen tuttu feminismin, jota aineistossa ainakin Vihreät Naiset käyttävät, on intersektionaalinen feminismin. Järjestö korostaa moniperustaisen syrjinnän ja intersektionaalisen näkökulman tärkeyttä poliittisessa analyysissä ja toiminnassa.

Feminismin aineistossa vaikuttaa olevan eronteon, itseymmärryksen, politiikan ytimen sekä historiallisen kontekstoinnin käsite. Lisäksi feminismin vaikuttaa niin sanotusti joustavalta idealta näille järjestöille, jotka vaivatta liittävät sen osaksi laajempaa ideologista ja poliittista kehystään. Tällä tarkoitan sitä, että feminismin taipuu aineistossa niin sosialidemokratiaksi kuin vihreäksi ja

vasemmistolaiseksikin toiminnaksi. Feminismi ei siis aineistossa ole määrittelyltään jatkuva tai koherentti, vaan järjestöt käyttävät sitä välineinään itseselityksessä tai tavoitteidensa määrittelyssä.

Tulkitsen myös, että feminismin idean tärkeys juuri nais erityisessä toiminnassa ei ole lainkaan sattumanvaraista vaan siinä, missä sukupuolikysymys nähdään naiskysymyksenä ja naisten kysymyksenä, myös feminismi putoaa niin sanotusti naistoimijoiden laariin. Feminismi ja feministinen politiikka tai toimijuus ovat aineistossa yhtä lailla nais erityisiä näkökulmia kuin tasa-arvokysymykset laajemminkin. Tasa-arvon ja feminismin suhde aineistossa vaikuttaa moninaiselta. Nämä järjestöt, jotka linjaavat itsensä feministisiksi järjestöiksi, myös lähes poikkeuksetta määrittelevät tavoitteikseen tasa-arvoisen yhteiskunnan, työelämän tai perhearjen. Feminismin idea ei siis ole tasa-arvon idean poissulkeva vaan ennemminkin sen kanssa rinnakkainen käsite.

Aineistossa vaikuttaa syntyvän sellainen käsitys, että tasa-arvo välineenä tai tavoitteena on neutraalimpi kuin feminismi välineenä tai tavoitteena. Feminismistä puhuttaessa ja sitä määriteltäessä esimerkiksi sitoudutaan julkisuudessa politisoituneisiin keskusteluihin. Feminismin käsitteellinen latautuneisuus vaikuttaa olevan järjestöille viestinnän väline ja toisaalta vaiettu toinen, jota ei mainita sanallakaan, samalla kun tasa-arvon tavoitteesta puhuminen ei välttämättä tarkoita sitoutumista mihinkään tiettyyn poliittiseen perinteeseen.

Seuraavaksi käsittelen sitä, millaisena tasa-arvon idea näyttäytyy aineistossa ja kuinka sitä diskursiivisesti rakennetaan.

Tasa-arvon idea

Tasa-arvokysymys ja tasa-arvon idea läpäisevät aineistossa kaikki järjestöt. Kuten feminismin idean, myös tasa-arvon idean määrittely on aineistossa joustavaa. Feminismin idean kaltaisesti tasa-arvoa käytetään välineellisenä ideana niin itsemäärittelyn kuin toiminnan tavoitteidenkin nimeämisessä.

Kokoomusnaiset tarkastelee laajoja yhteiskunnallisia kysymyksiä erityisesti mahdollisuuksien tasa-arvon näkökulmasta ja esittää oman vaihtoehdonsa niin puolueessa kuin muuallakin yhteiskunnassa. (Kokoomusnaiset, Tavoitteet)

Kokoomusnaiset tarkentavat tasa-arvosta puhuessaan tarkoittavansa mahdollisuuksien tasa-arvoa. Tasa-arvo on näkökulma ja perspektiivi, jonka järjestö nimeää erityistehtäväkseen. Mahdollisuuksien tasa-arvo käsitteenä sitoutuu meritokratiseen käsitykseen yhteiskunnasta, jossa jokainen omien taitojensa ja lahjakkuuksiensa mukaan rakentaa omaa tulevaisuuttaan. Mahdollisuuksien tasa-arvosta on kirjoitettu hyvinvointivaltiota käsittelevien tieteellisten keskustelujen yhteydessä.

Vihreän tasa-arvon Suomessa kaikilla sukupuolilla, kaikilla sukupolvilla ja kaikkiin kulttuureihin kuuluvilla ihmisillä on parhaat edellytykset onnelliseen elämään. (Vihreät Naiset, Poliitikka)

Vihreät Naiset liittävät tasa-arvon ideaan lisäyksen ”vihreä”, samoin kuin feminismin ideaa käsiteltäessä. Tasa-arvo tarkoittaa tässä tekstikappaleessa sukupuolten tasa-arvon lisäksi ainakin kulttuurien tasa-arvoa sekä sukupolvien tasa-arvoa. Tasa-arvo ei siis tässä yhteydessä tarkoita vain sukupuolten tasa-arvoa. Tasa-arvo tarkoittaa tekstikatkelmassa parasta edellytystä onnelliseen elämään.

Tärkeimpiä poliittisia tavoitteitamme on edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa ja työelämän tasa-arvoa, vähentää naisten köyhyyttä, tukea naisyritystä, edistää perheiden, lasten ja vanhusten hyvinvointia ja ehkäistä lähisuhdeväkivaltaa. (Keskustanaiset, Järjestö)

Keskustanaiset määrittelevät tasa-arvon edistämisen yhdeksi tärkeimmistä poliittisista tavoitteistaan. Keskustanaisille tasa-arvo tarkoittaa sukupuolten tasa-arvoa ja vielä tarkemmin sukupuolten välistä tasa-arvoa. Tämä ilmaus viittaa dikotomiseen sukupuolijärjestelmään, jossa tasa-arvo vallitsee kahden sukupuolen (mies–nainen) välillä. Katkelmassa työelämän tasa-arvo ja sukupuolten välinen tasa-arvo eritellään toisistaan. Tasa-arvotavoitteiden jälkeen katkelmassa luetellaan yksityiskohtaisempia alueita, joilla järjestö tasa-arvoa pyrkii edistämään. Alueet ovat osin nais erityisiä.

KD naisten tehtävä on vaikuttaa poliittisella kentällä naisten tasa-arvoisen aseman vahvistamiseksi ja ihmisarvon kunnioittamiseksi. (KD Naiset, Etusivu)

KD Naiset määrittelevät etusivullaan tehtäväkseen naisten tasa-arvoisen aseman vahvistamisen. Tasa-arvoisen aseman vahvistamisen lisäksi KD Naiset nimeävät tehtäväkseen ihmisarvon kunnioittamisen. Katkelmasta jää hieman epäselväksi onko kyse naisten ihmisarvon kunnioittamisesta vai laajemmin ja yleisemmin ihmisarvon kunnioittamisen tehtävästä. Katkelmassa tasa-arvo ja ihmisoikeudet liittyvät samaan tavoitekokonaisuuteen.

Olla tyttö, nainen, äiti. Suomessa ovat maailman tasa-arvoisimmat naiset. (Perussuomalaiset Naiset, Järjestön periaatteet ja toiminta)

Perussuomalaiset Naiset käyttävät tasa-arvoa adjektiivina tai yksilön attribuuttina. Tasa-arvo näyttäytyy yksilöön kiteytyvänä ominaisuutena, jota joillakin on ja toisilla ei. Suomalaisella naisella on tasa-arvoisuus. Tasa-arvo on ominaisuus, joka katkelmassa liitetään Suomen naisiin ja joka

voidaan ikään kuin omistaa. Katkelma alkaa luettelolla, jonka voi tulkita kronologiaksi naisen elämästä.

Sosialidemokraattisten Naisten tavoitteena on tasa-arvoinen, suvaitsevainen ja moniääninen yhteiskunta. (Demarinaiset, Tavoitteemme)

Sosialidemokraattiset Naiset nimeävät tasa-arvoisen yhteiskunnan tavoitteekseen. Tasa-arvoinen yhteiskunta liittyy katkelmassa suvaitsevaisuuden ja moniäänisyyden tavoitteiden yhteyteen samankaltaisesti kuin KD Naiset liittävät tasa-arvon yhteyteen ihmisarvon kunnioittamisen.

Todellinen tasa-arvo on mahdollista saavuttaa, kun erilaiset alistuksen ja herruuden muodot tunnustetaan ja tunnustetaan. (Vasemmistonaiset, Toimintaohjelma)

Vasemmistonaiset puhuvat todellisesta tasa-arvosta. Todellinen tasa-arvo vaikuttaa käsittävän jotakin muuta kuin niin sanotun tyypillisen tasa-arvon tavoittelun. Todellisella viitataan sanan vastinpariin valheelliseen tai epätodelliseen. Vasemmistonaiesten todellinen tasa-arvo toteutuu, kun monet hierarkiat ja alistuksen muodot tehdään näkyviksi. Vasemmistolaiselle liikkeelle tyypillinen muista eroava kieli näyttäytyy tässä katkelmassa selkeänä. Ilmaisut kuten alistuksen ja herruuden muodot ovat tyypillisiä vasemmistolaisille liikkeille.

Vi arbetar för ett jämställt samhälle där varje människa är fri att göra sina egna val utan att begränsas av stereotyper och könsroller. (Svenska Kvinnoförbundet, Etusivu)

Svenska Kvinnoförbundet liittää tasa-arvoisen yhteiskunnan tavoitteluun kysymyksen vapaudesta. Tasa-arvoinen yhteiskunta tarkoittaa järjestölle paikkaa, jossa jokainen on vapaa tekemään omat valintansa ilman stereotyyppisiä sukupuolirooleja tai odotuksia. Tasa-arvo näyttäytyy vapautena stereotyyppioista. Tasa-arvoinen yhteiskunta nimetään paikaksi, jossa jokainen ihminen on vapaa. Tasa-arvoa ei kiinnitetä tässä katkelmassa ainoastaan nais erityiseksi kysymykseksi.

Nämä ovat yksittäisiä ja eivät ainoita yhteyksiä, joissa tasa-arvo mainitaan aineistossa. Tasa-arvo esiintyy aineistossa tiheästi, ja kuten aiemmassa katkelmassa, se toimii aineistossa niin kuvailevana, toimintaa selittävänä tai määrittävänä kuin tavoitteellisenakin ideana. Kuten jo näistä aineistoesimerkeistä voidaan huomata, se, mitä tasa-arvo kulloinkin aineistossa merkitsee, vaihtelee suuresti sen mukaan, mikä järjestö ideaa käyttää.

Samoin kuin feminisminä on tasa-arvo aineistossa monta: mahdollisuuksien tasa-arvo, todellinen tasa-arvo, palkkatasa-arvo, työelämän tasa-arvo ja niin edelleen.

Tasa-arvon idea ja tasa-arvokysymys vaikuttaa velvoittavan jollakin tavalla jokaista poliittista naisjärjestöä. Järjestön on mahdollista asettaa moninaisia poliittisia tai toiminnallisia tavoitteita, mutta jotenkin sen on luotava suhteensa tasa-arvon ideaan. Puhetapa vaikuttaa olevan täysin velvoittava ja ohittamaton aineistossa. Tämä puhetapa, jossa naisjärjestöt kontekstoivat toimintaansa suhteessa ajankohtaisiin tasa-arvokeskusteluihin, politiikkaan ja nais erityyppisen toiminnan stereotyyppeihin, näyttävät siis aineistossa dominoivana.

Tämän läpäisemättömän velvoittavuuden paljastaa erityisesti Perussuomalaisten Naisten viestintä. Perussuomalaisia ei ole opittu tuntemaan tasa-arvosta erityisesti kiinnostuneena puolueena. Feminismia ja feministejä kohtaan se on suorastaan toistuvasti hyökännyt. Tästä huolimatta vaikuttaa siltä, että sen naisjärjestön täytyy luoda itsensä suhteessa tasa-arvon ideaan. Järjestön nettisivuilla kirjoitetaan näin:

Olemme tasa-arvoisia

lähes kaikilla mittareilla mitattuna meillä vallitsee tasa-arvo. Olemme siitä iloisia ja kunnia asiasta kuuluu kaikille, miehille, naisille, lainsäätäjille, työntekijöille, työnantajille, koululle. Olemme kaikki ihmisiä, joilla on samanlaiset perustarpeet. (Perussuomalaiset Naiset, Järjestön periaatteet ja toiminta)

Perussuomalaiset Naiset ei nimeä tasa-arvon saavuttamista tai sen eteen työskentelemistä periaatteekseen tai tavoitteekseen, mutta joutuu kuitenkin ottamaan kantaa keskusteluun näinkin selkeästi. Järjestö, joka ei kannusta tasa-arvotyöhön, luo suhteensa tasa-arvokysymykseen torjuen. Perussuomalaiset Naiset siis tunnistaa, että naisjärjestön tehtävänä on osallistua tasa-arvokeskusteluun siitakin huolimatta, että järjestön käsitys on se, että tasa-arvo on jo saavutettu. Korosteisesti ”olemme tasa-arvoisia” -toteamuksen jälkeen järjestö toteaa, että kunnia asiasta kuuluu kaikille. Tulkitsen, että tässä järjestö tuottaa vastapuhetta feministisille diskursseille siitä, että tasa-arvokysymys olisi erityisesti naiskysymys tai vähemmistökyseminen.

Yllä esittelemäni vastapuhe antaa viitteitä tasa-arvon läpäisevyydestä aineistossa. Poliittisen naisjärjestön on luotava ja selitettävä itsensä suhteessa tasa-arvon käsitteeseen. Käsite on aineistossa joustava ja sen merkitys muuttuu jatkuvasti kontekstin muuttuessa. Teen aineiston perustella tulkinnan, että naisjärjestö näyttävät puolueen tasa-arvosta vastaavana ”osastona”.

Tämä analyysihavainto tukee aiemman tutkimuksen käsityksiä tasa-arvokysymyksistä tai sukupuolikysymyksistä naisten asioina tai naisten politiikkana. Erityisesti se, että konservatiivisten puolueiden naisjärjestöjen tulee velvoittavasti tehdä eroa tasa-arvokysymykseen, paljastaa tämän

olettaman. Näissä ideoissa käsitteellinen ymmärrys ja käsitteenmäärittely nousevat merkitykselliseen asemaan. Järjestöt pyrkivät luomaan suhdettaan ja selvittämään kontekstiaan kokonaan erillisillä sivurakenteilla, joissa ne tekevät omaa käsitteellistä määrittelyään. Esimerkiksi Svenska Kvinnoförbundetin sivurakenteessa on kokonaan oma sivu liberaalifeminismin määrittelyyn. Samoin KD Naisilla on sivurakenteessaan täysin erillinen sivu: Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus kristillisdemokratiassa.

Kuva 1.

Liberaalfeminism

Svenska Kvinnoförbundets ideologiska plattform

Svenska Kvinnoförbundet verkkosivurakenne: Liberalfeminism

Kuva 2.

KD Naiset verkkosivurakenne: Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus Kristillisdemokratiassa

Tasa-arvon ja feminismin ideat näyttäytyvät niin itseymmärryksen, poliittisen viestinnän kuin tavoitteen määrittelyinkin välineinä järjestöille. Järjestöjen suhde ja läheisyys näihin ideoihin vaihtelee. Osa järjestöistä rakentaa itseymmärrystään torjumalla tiettyä käsitteistöä ja osa sisällyttää esimerkiksi feminismin käsitteistön kaikkeen poliittiseen toimintaansa. Yhtä kaikki jokaisen järjestön on rakennettava itsensä diskursiivisesti suhteessa näihin kysymyksiin. Feminismin ja tasa-arvon kysymysten lisäksi jäljelle jää vielä sukupuolen tarkastelu aineistossa. Analyysihavaintoni perusteella väitän, että edellä mainittujen ideoiden velvoittavuus liittyy erottamattomasti sukupuolikysymykseen ja erityisesti naiseen poliittisena toimijana. Seuraavassa käsittelemme sukupuolikysymystä aineistossa.

Sukupuolikysymys, idea sukupuolesta

Sukupuolikysymys tai naiskysymys näyttäytyy aineistossa moniaineksisena ja kompleksisena. Kuten aikaisemmin olen esittänyt, on tutkimusaineistoni moniaineksinen. Aineistoon kuuluu niin sanottuja välineellisiä juridisia dokumentteja, joita laki velvoittaa järjestöillä olevan. Tällaisia ovat esimerkiksi järjestön säännöt. Järjestöjen sääntöjä tarkasteltaessa käy varsin selväksi se, että sukupuoli pääosin

aineistossa ja siten järjestöjen toiminnassa on toiminnallisena käsitteenä yksiselitteinen: dikotominen ja järjestöjen toimijoita määriteltäessä nainen.

Verkoston muodostavat Vasemmistoliiton naisjäsenet, Vasemmistoliiton naisosastojen naisjäsenet sekä naiset, jotka maksavat Vasemmistonaisten tukimaksun. (Vasemmistonaiset, Toimintasopimus)

Vasemmistonaiset eivät ole viralliseksi yhdistykseksi rekisteröitynyt järjestö, mutta verkostolla on silti samankaltainen toimintaa ohjaava dokumentti siinä missä muilla järjestöillä on ”säännöt”. Vasemmistonaisten toimintasopimuksessa määritellään verkoston muodostuvan liikkeen eri tahojen naisjäsenistä.

Liiton jäseneksi voidaan hyväksyä SDP:n naisjäsenet, rekisteröidyt sosialidemokraattiset naisyhdistykset, rekisteröidyt sosialidemokraattiset yhdistykset (naisjäsentensä osalta) ja työväenyhdistysten oikeuskelpoiset naisjaostot, joista käytetään näissä säännöissä nimitystä perusjärjestö, sekä saman vaalipiirin alueella toimivien perusjärjestöjen muodostamat naispiirijärjestöt. (Demarinaiset, Säännöt)

Samoin kuin Vasemmistonaiset, myös Demarinaiset määrittelevät säännöissään jäsenensä korostuneesti sukupuolen kautta. Jäsenyys edellyttää näissä esimerkeissä liikkeen jäsenyyttä ja osallisuutta naissukupuolesta. Järjestön ymmärrystä tai käsitteellistystä sukupuolesta tai naiseudesta ei avata eksplisiittisemmin näissä dokumenteissa. Sukupuoli vaikuttaa olevan selkeärajainen.

Naisjärjestön henkilöjäsenen on oltava Perussuomalaiset rp:n jäsenenä oleva nainen. (Perussuomalaiset Naiset, Säännöt)

Perussuomalaiset Naiset edellyttävät samoja kahta asiaa kuin Demarinaiset ja Vasemmistonaiset; Perussuomalaisen jäsenyyttä sekä naiseutta. Näistä esimerkeistä käy ilmi, että poliittisten naisjärjestöjen toimintaan osallistuvien on siis oltava naisia. Toimintaa ohjaavat perustavanlaatuisesti dokumentit, joissa jäsenyys rajataan selkeästi naisille kuuluvaksi.

Yhdistys kunnioittaa sukupuolen itsemäärittelyoikeutta. (Vihreät Naiset, Säännöt)

Vihreät Naiset ainoana järjestönä sääntötasolla linjaavat, että järjestö kunnioittaa sukupuolen itsemäärittelyoikeutta. Tämä on tällä formaalilla juridisella tasolla ainoa viite sukupuolen monipuolisemmasta käsitteellistämisestä normatiivisen dikotomisen sukupuolikäsityksen sijaan.

Havaintoa naissukupuolen velvoittavuudesta voidaan pitää itsestään selvänä, ovathan tarkastelussa *naisjärjestöt*. Toisaalta kysymys toiminnan kohteista ja tavoitteista on kiinnostava erottaa toiminnan

subjekteista. Jos naisjärjestöt tavoitteillaan pyrkivät parantamaan naisten asemaa yhteiskunnassa, eivätkö myös tuon tavoitteen eteen toimivat poliittiset subjektiviteetit voisi olla moninaisempia (muitakin kuin naisia)? Poliittiset naisjärjestöt vaikuttavatkin sitoutuvan ensisijaisesti toiminnan subjektien määrittämiseen ja yhteisen ”naiskokemuksen” ylläpitämiseen sen sijaan, että toiminnan tavoitteet tai objektit olisivat järjestöille ensisijaisia. Subjektin määrittämisen jälkeen ajaudumme selkeästi tilanteeseen, jossa sukupuolen idea aiheuttaa vaikeuksia joillekin järjestöille. Jälleen, samoin kuin tasa-arvon ja feminismien ideoiden kohdalla, siirrymme tasolle, jossa sukupuolen määrittely muuttuu merkityksiltään moninaiseksi.

Osalle järjestöistä toimintaa rakennetaan selkeästi yhden yhteisen ja erityisen naisyhteisön kautta. Tästä viitteitä antavat puheentavat, jossa toisiin toimijoihin viitataan esimerkiksi siskoina. Esimerkiksi Demarinaisten yhtenä sometunnisteena toimii #valppauttasiskot. Toisaalta voidaan myös argumentoida, että ”siskous” on naisliikkeen sisällä ”neutralisoitu” sukupuolesta niin, että se tietyissä konteksteissa merkitsisi yksilöjä, jotka toimivat yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Pidän tätä tulkintaa kuitenkin hieman korkealentoisena.

Suomen suurin poliittinen naisjärjestö. Suomen keskustanaisten tarkoituksena on vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin naisnäkökulmasta, rohkaista naisia lähtemään mukaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja kouluttaa jäseniään. (Keskustanaiset, Poliitiikkamme)

Keskustanaiset nimeää tarkoitukseen yhteiskunnallisiin asioihin vaikuttamisen naisnäkökulmasta kuitenkin tarkemmin määrittelemättä, mitä tämä naisnäkemys tarkoittaa. Lukijalle syntyy käsitys jostakin yhdestä, yhteisesti jaetusta naisnäkökulmasta.

Kun yhteiskunnallisiin asioihin kerrotaan vaikutettavan naisnäkökulmasta, käsitys sukupuolesta näyttäytyy latteana ja yksiulotteisena. Sukupuoli tai naiseus rakentuu normien ja stereotyyppisten käsitysten kautta. Myös siskouspuhe vetoaa kaikkien naisten jakamaan samuuden kokemukseen.

Toiminnan perusta on vankasti nais erityisessä toiminnassa niin välineellisesti kuin juridisestikin. Osa järjestöistä pyrkii kuitenkin tavoitetasolla puhumaan itseään etäämmäksi tästä lähtökohdasta. Sukupuoli näyttäytyy aineistossa myös osittain monena.

Esimerkiksi Vihreät Naiset määrittelevät sukupuolta näin:

Meille sukupuolen tulee olla lattia, jolta ponnistaa, ei katto, johon törmää. Sukupuoli on moniulotteinen, kulttuurin ja ajan myötä muuttuva ja muuntautumiskelpoinen käsite.

Vihreän feminismiin lähtökohtana on sukupuoli-identiteettien ja sukupuolen ilmaisujen moninaisuuden arvostaminen.

Vihreät Naiset määrittelevät sukupuolta moneksi. Tällainen puhe määrittyy ikään kuin vastapuheeksi toiminnan lähtökohdille. Järjestö pyrkii tavallaan purkamaan toiminnan lähtökohtia ja sisäisiä lainalaisuuksia. Sukupuoli näyttäytyy resurssina, sillä sitä kuvataan metaforisena lattiana, jolta voi ponnistaa.

Feminisminä tarkoitetaan liikettä, joka pyrkii vapauttamaan ihmiset heitä määrittävistä sukupuoleen liittyvistä jäykistä rakenteista. Sukupuolittuneiden rakenteiden entistä parempi tunnistaminen auttaa aidon tasa-arvon toteutumista ihmisten välillä niin paikallisella kuin globaalilla tasolla maailmassa. (Demarinaiset, Tavoitteemme)

Myös Demarinaiset purkavat nais erityisen toiminnan lähtökohtia tavoitepapereissaan. Näissä esimerkeissä näyttäytyy erityisesti vasemmisto-/liberaalien puolueiden vaikeus sukupuolierityisen toiminnan suhteen. Institutionaalisesti toiminta on rajattu sukupuolen mukaan, ja jokin velvoittaa puolueiden naisjärjestöjä osallistumaan politiikkaan näistä rajatuista lähtökohdista. Sisällöllisesti jotkin järjestöt pyrkivät kuitenkin tuottamaan moninaisempia käsitteellistyksiä sukupuolesta.

Järjestöjen toiminnan lähtökohdat ovat nais erityiset ja yhtä nais yhteisöä korostavat, mutta toiminnassa sukupuolta pyritään määrittelemään uudelleen. Vasemmistonaiset taas ikään kuin ”naisistavat” poliittisen toiminnan normeja ja poliittista sukupuolittunutta kieltä nais erityisistä toiminnan lähtökohdista. Järjestön säännöissä puhutaan puheneisista ja varapuheneisista sekä nais poliittisesta sihteeristä. Erityisen kiinnostava elementti koko naisjärjestöjen toiminnan tarkasteluun löytyy myös Vasemmistonaisten säännöistä:

Vasemmistonaiset toimii Vasemmistoliiton yhteydessä, se on puolueen naisorganisaatio ja hoitaa Vasemmistoliiton naisjärjestölliset tehtävät. (Vasemmistonaiset, Säännöt)

Vasemmistonaisten tehtäväksi linjataan Vasemmistoliiton naisjärjestölliset tehtävät. Mitkä ovat naisjärjestölliset tehtävät? Onko kyse tasa-arvopoliittisista kysymyksistä vai onko tämä linjaus kenties vihje poliittisten naisjärjestöjen institutionalisoituneesta asemasta politiikan kentällä. Jos puolue näkee, että ”naisjärjestölliset tehtävät” ovat erityinen ja erillinen kenttä, jossa on oltava mukana, millaisia seurauksia tällä on tasa-arvotyölle laajemmin. Onko naisjärjestön olemassaolon oikeutus naisjärjestöllisiin tehtäviin osallistuminen?

Sukupuoli näyttäytyy aineistossa pääosin dikotomisena. Järjestöt, jotka saattavat tavoitteellisissa dokumenteissaan puhua sukupuolen moninaisuuden kunnioittamisesta tai transihmisten oikeuksien ajamisesta, saattavat seuraavassa, esimerkiksi toimintaa ohjaavassa dokumentissa määritellä sukupuolen yksiulotteisen normatiivisesti.

Sukupuoli näyttäytyy siis aineistossa pääasiassa naissukupuolen kautta ja yhtä yhteistä naiskokemusta tai naisyhteisöä korostaen. Toiminnan järjestämisen lähtökohtien takia sukupuoli näyttäytyy pääosin aineistossa dikotomisena muutamia tavoitteellisia mainintoja lukuun ottamatta. Selkeimmin dikotomia näkyy oikeistolaisten tai konservatiivisten järjestöjen verkkosivuilla esimerkiksi näin:

Perhe on koko yhteiskunnan pieni tukipilari. Hyvinvointi syntyy perheissä ja siksi isien ja äitien tukeminen, lasten kasvatusta ja lasten asiat ovat ohjelmassamme. (Perussuomalaiset Naiset, Järjestön periaatteet ja toiminta)

Dikotomia näyttäytyy perheistä puhumisen tavassa. Perheeseen kuuluvat isät ja äidit sekä lapset. Perussuomalaiset Naiset luonnollistavat sukupuolen heteroseksuaaliseksi ja dikotomiseksi.

Keskeisimpiä lähtökohtia ovat sukupuolten välinen tasa-arvo ja eri ihmisryhmien yhdenvertaisuus. (KD Naiset, Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus kristillisdemokratiassa)

Sukupuolten välinen -ilmauksella käsitetään, että on jotakin, joka on kahden välissä. Tässä yhteydessä sukupuolten tasa-arvo toteutuu siis miehen ja naisen välissä. Sukupuoli määräytyy siten tässä esimerkissä dikotomiseksi.

Median ja mainonnan ylläpitämät sukupuolikuvat hallitsevat julkista tilaa, jonka tulee olla häirinnästä vapaa sekä miehille, että naisille. Mainonnan on noudatettava oikeudenmukaista ihmiskuvaa. Nuorille on lisättävä kriittistä mediakasvatusta. (Demarinaiset, Tavoitteemme)

Myös Demarinaiset tässä aineistokatkelmassa nimeävät sukupuolta kahden dikotomisen määreen kautta; miesten ja naisten.

Kuten olen yllä esimerkkien avulla esittänyt, sukupuoli näyttäytyy aineistossa monena. Se on toisaalta yhden yhteisen naisyhteisön ylläpitämistä, naisen ja miehen luonnollistettuja heteroseksuaalisia rooleja ja toisaalta juridinen lähtökohta ja ajassa jatkuvasti muuttuva idea. Sukupuolen tai naiseuden idea on tällä ensimmäisellä analyysitasolla ideoista moniaineksisin. Nais erityisistä lähtökohdista tapahtuva toiminta vaikuttaa diskursiivisesti rakentuvan tasa-arvopoliittisesti, naiskysymyksellisesti tai feministisesti velvoittavaksi. Sukupuolen tuominen keskeiseksi järjestämisen tavaksi poliittisessa

toiminnassa vaikuttaa ennalta määrittelevän sen, millaisista kysymyksistä naiset voivat järjestöissä puhua sekä sen, millaisissa kysymyksissä järjestöt nähdään asiantuntijoina. Nais erityinen toiminta tuottaa järjestöille velvollisuuksia ja vaikeita ulossulkevia tilanteita, joista ei ole helppoa poispääsyä.

Jos naisjärjestöt ovat syntyneet yhteiskunnalliseen tilanteeseen, jossa kärjistetyksi sanoen puolueiden miehet ovat yrittäneet keksiä, minne naiset olisi sopivaa poliittisella kentällä sijoittaa, miten ne voisivat tällaisella historialla olla progressiivisia moninaisia toimijoita, joiden tehtäväksi asetettaisiin muutakin kuin puolueen naisjärjestöllisiä tai tasa-arvopoliittisia tehtäviä? Sukupuoleen perustuva järjestäytymisen tapa ei palvele tasa-arvotyötä aktiivisesti tekeviä poliittisia toimijoita sen enempää kuin vanhaan järjestykseen haikailevia konservatiivisia heteronormatiivisia ydinperhepuolueitakaan.

Seuraavalla analyysitasolla paneudun tarkastelemaan poliittisten naisjärjestöjen viestintää yksityiskohtaisemmin kysymällä, minkälaisen merkityksen yhteyteen, tasa-arvon ja sukupuolten lisäksi, poliittisten naisjärjestöjen toiminta liitetään. Millaisia poliittisia naissubjekteja järjestöjen diskurssit tuottavat? Analyysihavaintojeni perusteella väitän, että sukupuolierityinen poliittinen järjestäytymisen tapa tuottaa tiettyjä poliittisia velvollisuuksia. Osaa näistä olen jo avannut yllä ja osaan palaan myöhemmin analyysin toisella tasolla. Analyysihavaintojeni perusteella väitän myös, että yllä esittelemäni tasa-arvon velvoittavuus johtuu sukupuolierityisestä poliittisen järjestäytymisen tavasta. Sukupuolen idea aineistossa poikkeaa aikaisemmista ideoista niin, että erityisesti naissukupuoli ja nainen näyttäytyvät formaaleina kategorioina, jotka esimerkiksi juridisesti määrittävät järjestöjen toimintaa.

Ottaessani tarkasteluun poliittiset naisjärjestöt olen ottanut annettuna sen, että järjestöjen toiminta rakentaa käsitystämme naisten politiikasta. On kuitenkin kiinnostavaa havaita, kuinka aineistossa tämä järjestämisen tapa aiheuttaa tiettyjä jännitteitä, etäännytyksiä ja pyrkimyksiä moninaistaa käsityksiä sukupuolesta.

5.2 Analyysin toinen taso – Diskursiivisesti rakentuva poliittinen naissubjekti

Tällä analyysin tasolla tarkennan katsettani siihen, minkälaista on naisten politiikka tai poliittinen nainen puolueiden naisjärjestöjen viestinnässä. Löytämäni ja nimeäni diskurssit rakentuivat moniaineeksi aineiston lähiluvun edetessä. Analyysin toinen taso rakentuu ikään kuin nojaten ensimmäisessä analyysitasossa esittämiini havaintoihin. Analyysin toisen tason havainnot mahdollistuivat nimettäväkseni paneuduttuani ensiksi tarkastelemaan tasa-arvon, feminismiin ja sukupuolen ideoita aineistossa.

Kaikissa diskursseissa on kuitenkin joitakin aineksia ja yhteyksiä myös aikaisemmin luvussa kaksi esittelemiini institutionaalisiin konteksteihin. Lisäksi eri kontekstien velvoittavuus suhteessa toisiinsa näyttäytyi tässä analyysin vaiheessa selkeänä. Tämä tarkoitti aineistossa esimerkiksi sitä, että saattoi olla haastavaa tunnistaa tai nimetä ainoastaan yhtä diskurssia kerrallaan, vaan ne rakentuivat ikään kuin ryppäinä, joissa esimerkiksi kansallisuuden diskurssi tukee hoivan ja tunteen diskurssia. Palaan tähän problematiikkaan analyysiluvun yhteenvedossa tuonnempana. Kuvaan alla tarkemmin sitä, mitä tämä esimerkiksi tarkoittaa aineistossa.

Tässä alaluvussa esittelemäni puheentavat eivät ole selvärajaisia tai deterministisiä tavoitteiltaan. Pyrin tässä alaluvussa ennemminkin kuvaamaan kimppuja tai vyyhtejä, jotka tunnistan erillisinä muiden vyyhtien lomasta. Kaikki tällä analyysin tasolla esitetyt puheentavat kietoutuvat oleellisesti kysymykseen sukupuolesta ja nais erityisestä toiminnan lähtökohdasta.

Kansallisuuden diskurssi – Erityislaatuista saavutuksia

Mitä politiikka olisi ilman nationalismia? Naisjärjestöjen viestinnässä rakentuu selkeä kansallisuuteen ja nationalismiin kietoutuva puhetapa. Aikaisempaa kirjallisuutta vasten tarkasteltuna saattaisi tutkijalle muodostua hypoteesi, jossa kansallisuus ja nationalismi naisliikkeessä näyttäytyisivät erityisen voimakkaina. Katsotaan, mitä tässä aineistossa tapahtuu.

Kansallisuutta ja yhtenäistä kuvaa kansallisvaltiosta rakentavat kyllä useat naisjärjestöt. Yhtäältä kansallisuus rakentuu positiivisen korostamisen sekä tasa-arvosaavutusten esiin nostamisen kautta. Vihreät Naiset kirjoittavat poliittisessa ohjelmassaan näin:

Feminismi on osa suomalaista tarinaa.

...

Suomalaiset naiset saivat valtiollisen äänioikeuden ensimmäisinä Euroopassa. Maailman ensimmäiset naisparlamentaarikot valittiin Suomessa. Naisten oikeuksien edistäminen on osa suomalaista tarinaa.

...

Tulevien sukupolvien on voitava uida Itämeressä ja lapsien on saatava nähdä saimaannorppa luonnossa. (Vihreät Naiset, poliittinen ohjelma)

Tasa-arvo, feminismi ja naisten oikeudet muodostuvat lainauksessa osaksi kansallisuutta; suomalaisuutta. Suomalaisena oleminen tarkoittaa lainauksessa erityisesti poliittista edistyksellisyyttä naiskysymyksissä. Lainauksessa nostetaan esiin naisten äänioikeus sekä

naisparlamentaarikot. Feminismi merkitsee tässä lainauksessa suomalaisuutta, mutta myös naisten poliittisia oikeuksia. Vihreät Naiset käyttävät myös poliittiselle puheelle tyypillistä ajallisuuden strategiaa kansallisuutta rakentaessaan. Lainauksessa rakentuu ”tarina”, jolla on alku, keskikohta ja loppu. Tarinan alku sijoittuu suomalaisten naisten poliittisten oikeuksien saamiseen. Lainauksen viimeinen katkelma on poliittisen ohjelman osuuden lopusta.

Katkelmassa tarinalle spekuloidaan myös tulevaisuutta. Tässä lainauksessa kyse ei ole enää naisten oikeuksien tulevaisuudesta, vaan järjestö hyödyntää jälleen kansallisuuteen sidostuvia ja tunteita herättäviä symboleita. Sekä saimaannorppa että Itämeri ovat suomalaiselle luonnonsuojelukeskustelulle erityisiä. Erityisesti norpalla on välittömiä visuaalisia konnotaatioita esimerkiksi WWF:n logoon ja viime vuosina suosituksi tulleeseen norppaliveen, jossa verkkolive-kameran kautta on mahdollista seurata saimaannorppien kesäisiä puuhia. Norpat ja Itämeri ovat Suomelle erityisiä symboleita. Nationalismiin kuuluu oman kansan tai valtion nostaminen erityisasemaan tai sen erityislaatuisuuden korostaminen. Suomalaiselle kansallisuuden korostamiselle, ehkä jopa nationalismille tyypillistä on suomalaisen luonnon, sen puhtauden ja erityisyyden korostaminen. Vetoamalla tunteita herättäviin norppiin ja saastuneeseen Itämereen Vihreät Naiset hyödyntävät tätä suomalaisen luonnon erityislaatuisuuden dynamiikkaa. Järjestö rakentaa kansallisuutta nostamalla suomalaisen yhteiskunnallisen kehityksen erityiskysymykset positiivisen vahvistamisen kautta keskiöön.

Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna Suomi ja muut Pohjoismaat ovat sukupuolten tasa-arvon edelläkävijöitä. Tämä asettaa Suomelle erityisen suuren vastuun tasa-arvon kehityksessä ja naisten aseman parantamisessa maailmanlaajuisesti. Naisten oikeuksiin kohdistuu tällä hetkellä takaiskuja ympäri maailmaa. (Vasemmistonaiset, Naispoliittinen asiakirja)

Vasemmistonaiset nostavat Suomen ja suomalaisuuden esiin osana kansallisuuksien ryhmittymää; Pohjoismaita. Lainauksessa kansallisuus näyttäytyy toisaalta Vihreiden Naisten kaltaisesti erityisenä edistyksellisessä tasa-arvokehityksessä, mutta menneisyyden saavutuksia ei aivan Vihreiden Naisten tavoin nosteta jalustalle. Lainauksessa kansallisuus tarkoittaa kyllä sukupuolten tasa-arvon edelläkävijyyttä, mutta tämän nähdään tuovan erityisesti vastuuta ja velvollisuuksia. Kansallinen ylpeydenaihe sidotaan siis vastuun kysymyksiin.

Myös tämä retoriikka on poliittisista teksteistä tuttu. Lainauksessa syntyykin erityinen kansa, jonka on erityisellä tavalla otettava vastuuta naisten aseman parantamisesta maailmanlaajuisesti. Lainauksessa viitteellisesti annetaan ymmärtää, että naisten oikeuksiin kohdistuu takaiskuja ympäri

maailmaa, mutta takaiskuista yhteisöissä, jotka ensimmäisenä määritellään, ei puhuta. Syntyy siis mielikuva, että tasa-arvon edelläkävijöiden, Suomen ja muiden Pohjoismaiden, tulisi nimenomaan kansallisuuden ollessa pääasiallinen määrittäjä ottaa vastuu muiden maiden tukemisesta tasa-arvokehityksen hidastumisessa tai naisten oikeuksia kohtaavissa takaiskuissa. Lainauksessa syntyy kansallisuuteen perustuva vastakkainasettelu me (Suomi ja muut Pohjoismaat) / muut (muut maat ympäri maailmaa).

Me haluamme luoda suomalaisille naisille onnea, turvaa, hyvinvointia ja mahdollisuuksia. Haluamme, että suomalainen nainen kukoistaa edelleen!

(Perussuomalaiset Naiset, Etusivu)

Kiinnostavasti Perussuomalaiset Naiset, joiden aatteellinen tausta kansallisuuden suhteen lienee jokseenkin selvä (nationalistinen), hyödyntävät samankaltaista retoriikkaa ja dynamiikkaa kuin aikaisemmin käsittelemäni katkelmat. Ensimmäisessä katkelmassa kansallisuus näyttäytyy jonakin hyvin selvärajaisena ja sitä tarkastellaan erityisesti sisältä käsin. Jos aikaisemmin sukupuoli nousi esiin kansallisuuden yhteydessä erityisesti naisten asemasta tai tasa-arvosta puhuttaessa, on Perussuomalaisten Naisten tekstissä selkeämmin kyse naisesta yksilönä. Kansallisuus ja sukupuoli näyttäytyvät lainauksessa erottamattomana parivaljakkona. Suomalaisuus on myös korostettu kirjoittamalla se isolla alkukirjaimella.

Turvaa ansaitsevana naisena oleminen on itsestään selvästi suomalaisnaisena olemista. Toisaalta aukikirjoitettu halu tarjota turvaa suomalaisnaisille luo vastakkainasettelun suomalaisnaisten ja naisten, jotka eivät ole suomalaisia välille. Turvaa ei siis haluta tarjota ”naisille” vaan ”suomalaisnaisille”. Merkitseväksi ominaisuudeksi siis ei nouse sukupuoli vaan kansallisuus. Ensimmäisessä lainauksessa annetaan viitteitä jostakin tulevaisuudessa odottavasta uhkaavasta. Haluamme, että suomalaisnainen kukoistaa edelleen! Lainausta antaa meille viitteellisesti tämän tiedon: Suomalaisnainen on kukoistanut menneisyydessä, mutta tulevaisuudessa saattaa odottaa jotakin, joka uhkaa tätä kukoistusta. Ensimmäinen lainaus on myös siitä kiinnostava, että siitä syntyy vaikutelma ikään kuin suomalaisnaisen position ulkopuolelta kirjoittamisesta. Me haluamme luoda turvaa suomalaisnaiselle. Lainauksesta ei käy ilmi, että kirjoittajat olisivat itse suomalaisnaisia (vrt. ”haluamme luoda meille kaikille suomalaisnaisille turvallisen tulevaisuuden”). Ikään kuin teksti kohtelisi suomalaisnaisia jotenkin ulkokohtaisesti ja etäältä.

Suomi on maailman paras maa

Olla tyttö, nainen, äiti. Suomessa ovat maailman tasa-arvoisimmat naiset. Täällä ovat parhaat mahdollisuuden kouluttautua ja mennä elämässä eteenpäin lähtökohdista huolimatta. (Perussuomalaiset Naiset, Poliitiikka)

Toisessa katkelmassa kansallisuus ja nationalismi nousevat keskiöön. Kuten aikaisemmin esitin, Vasemmistonaiset ja Vihreät Naiset ovat nostaneet suomalaisen tasa-arvokehityksen ja saavutukset keskiöön kansallisuutta käsiteltäessä. Näin tekevät myös Perussuomalaiset Naiset. Tässä lainauksessa kyse kansallisesta erityislaatuudesta ja nationalistisesta erinomaisuudesta ei tosin ole viitteellistä kuten aikaisemmin. Järjestö toteaa, että Suomi on maailman paras maa. Seuraavassa katkelmassa tätä lausuntoa perustellaan erityisesti sukupuolen näkökulmasta. Sukupuoli katkelmassa tarkoittaa kolmea eri roolia, jotka liittyvät kansalliseen yliveraisuuteen. Suomalainen nainen, suomalainen tyttö ja suomalainen äiti ovat maailman tasa-arvoisimmat. Toisin kuin aikaisemmissa katkelmissa, tasa-arvo ei ole työn takana ollut voitto, vaan itsestään selvä, neutraali sukupuolittuneen yksilön ominaisuus. Tasa-arvo näyttäytyy jonakin, jonka tiettyyn kansallisuuteen kuuluva yksilö omistaa. Jos olet suomalainen tyttö, omistat olemuksesi ominaisuutena tasa-arvon. Jos olet suomalainen nainen tai suomalainen äiti, olemukseesi kuuluu tasa-arvoisuus.

Tasa-arvo tarkoittaa suomalaisnaisten yliveraisuutta muiden kansallisuuksien naisiin verrattuna. Suomessa on maailman tasa-arvoisimmat naiset vrt. suomalainen yhteiskunta on maailman tasa-arvoisin naisille. Kansallisuuteen katkelmassa kietoutuvat myös naisen kolme eri roolia. Äitiys esitetään tyttöyden ja naiseuden rinnalla tasavertaisena. Tytön ja naisen roolin välillä voidaan nähdä ikään liittyvä kronologinen yhteys. Lapsena nainen on tyttö ja aikuiseksi tullessaan hänestä tulee nainen. Perussuomalaisilla Naisilla on myös kolmas rooli: äitiys. Roolien esittäminen rinnakkain hierarkiattomasti suhteessa toisiinsa tuottaa kiinnostavan dynamiikan äitiyden ja sukupuolen välille. Äiti ei ole nainen eikä tyttö, mutta se on jotakin, jota vain toinen sukupuolista voi omistaa. Äidiksi tullessaan nainen kadottaa sukupuolensa ja tulee osaksi jotakin kansallista sukupuoletonta vanhemmuutta. Maternalismin, äitivaltion ja perheen dynamiikkaa käsittelen seuraavassa diskurssissa lähemmin.

Yksineläjät kuuluvat suomalaiseen perheeseen -teemavuosi, (Keskustanaiset, Kampanjat)

Keskustanaisten kampanja yksinelävien aseman parantamiseksi tuo selvästi esiin moninaiset jännitteet eri diskurssien välillä. Slogan ”yksineläjät kuuluvat suomalaiseen perheeseen” vetoaa sekä perheeseen liittyviin dynamiikkoihin että perheeseen kansallisuutena. Suomalaisuus näyttäytyy ikään kuin olisimme yhtä yhteistä perhettä. Yksineläjät halutaan kampanjassa sisällyttää tähän perheeseen

sekä tunteisiin vetoavan heteronormista ammentavan perheretoriikan että kansallisuuteen vetoavan suomalaisten erityinen perhe -retoriikan avulla.

Näissä aineistokatkelmissa on selvästi havaittavissa sukupuolen ja nais erityisen toiminnan suhde kansallisuuteen. Sukupuolikysymykset ja kamppailut näyttävät ikään kuin resursseina kansallisuuden rakentamiselle. Kiinnostavaa on, että tällainen sukupuolikysymysten resursointi kansallisuuden ajuriksi ei vaikuta olevan puoluesidonnaista. Perussuomalaisten Naisten tapa rakentaa kansallisuutta tässä diskurssissa ei ole kovinkaan yllättävä, onhan puolue profiloitunut erityisesti kansallisuuteen, nationalismiin ja kansaan liittyvien kysymysten kautta.

Huomionarvoista on kuitenkin se, että samantyyppistä retoriikkaa käyttävät myös Vihreät Naiset sekä Vasemmistonaiset. Katkelmissa historialliset tasa-arvokamppailut ja naisten oikeuksiin liittyvät kysymykset asettuvat rakentamaan suomalaisuutta ja kansallisuutta. Nämä katkelmat ovat myös hyvä esimerkki siitä, kuinka sukupuoli tai tasa-arvo nivoutuu osaksi kansalaisuuden kysymyksiä ja kamppailua oikeanlaisesta kansalaisuudesta.

Kansallisuus rakentuu aineistossa myös yllä esitetysti tunteiden, mielikuvien sekä kuvitelmiin kautta. Vihreät Naiset kirjoittavat Saimaan norpista ja Itämerestä, joista molemmat muuttuvat kontekstissa ikään kuin kansallisuuden symboleiksi. Näin myös luonto ja vakiintunut tapa rakentaa suomalaisuutta luontokuvausten avulla asettuvat aineistossa osaksi kansallisuuden diskurssia.

Perussuomalaiset Naiset vetoavat kansallisuutta rakentaessaan toiseen tyypilliseen Suomi-kuvaan, koulutukseen. Kansallisuutta rakennetaan aineistossa siis vakiintuneiden puheentapojen ja ideoiden avulla. Suomalaisuudesta puhuttaessa puhtaan ja monimuotoisen luonnon lisäksi esiin nostetaan tyypillisesti myös koulujärjestelmä. Tässäkin esimerkissä kansallisuus rakentuu suhteessa laajempiin kansallisiin konventioihin, joita järjestö käyttää hyväkseen.

Kansallisuuden diskurssi rakentuu siis esimerkiksi sukupuoli- ja tasa-arvokysymyksiä resursoiden ja laajoihin kansallisiin mielikuviiin ja konsepteihin nojaten, suhteessa muihin aineistossa toimiviin diskursseihin, kuten esimerkiksi perheen ja tunteen diskurssiin.

Kansallisuuden diskurssia voidaan pitää myös poliittisille toimijoille tyypillisenä, rakentuvathan poliittinen järjestelmä ja demokraattinen järjestys kansallisvaltiojärjestelmän ja valtioentiteettien varaan. Kiinnostavaa tässä diskurssissa on kuitenkin se, millaiset keskustelut ja merkitykset liitetään kansallisuuteen, kun lähtökohta toiminnalle on sukupuolierityinen.

Kansallisuus ja kansalaisuus näyttävät tutkimusaineistossa moninaisina. Sen lisäksi, että kansallisuus ja kansalaisuus ovat poliittisen todellisuuden perusrakennusaineita, aineistossa

käsitteellistetään ja merkitään kansalaisuutta selvästi. Kansalaisuus toimii aineistossa ikään kuin merkinä politiikalle tyypillisestä retoriikasta, mutta myös sukupuoleen kietoutuvana merkityksenä. Kansallisuus on sekä nationalistinen merkki että sukupuolta ohjaava ja tarkoittava ominaisuus.

Kuten aikaisemmin esitin, ovat kansallisuuden ja kansalaisuuden kysymykset olleet olennaisia sukupuolta ja naisen yhteiskunnallisia toiminnan mahdollisuuksia tarkasteltaessa. Naisen poliittiset oikeudet kietoutuvat erottamattomasti kansallisuuden ja kansalaisuuden kysymyksiin sekä liberaalin valtion syntyyn.

Hoivan, äitipolitiikan ja yhteisöjen diskurssi – Heteroperheiden yhteiskunta

Kuten Jaana Kuusipalo on väitöskirjassaan (2010) esittänyt, ovat Suomen poliittisessa historiassa naisille korostuneesti jääneet sosiaalipoliittiset ja koulutuspoliittiset tehtävät. Sosiaalipolitiikan alue on näyttäytynyt naistyypillisenä ja naisten asiantuntijuutta vaativana alueena.

Tätä historiaa vasten peilattuna ei niinkään yllätä, että aineistossa vaikuttaa nousevan esiin sama sosiaalipolitiikan ja koulutuspolitiikan ylikorostuneisuus. Seuraavaksi esitän aineistoesimerkkien kautta, millaisena maternalistisen tai äitipolitiikan ja hoivan diskurssi näyttäytyy aineistossa. Tämä diskurssi kietoutuu aineistossa erityisesti kansallisuuteen ja naisen rooliin yhteiskunnan sekä kansakunnan äitinä.

(Toimintamme tavoitteena on...) kiinnittää teoissa huomiota erityisesti sosiaalipoliittisiin kysymyksiin, kuten naisten ja tyttöjen pahoinvointiin, perhetyöhön, nuorten päihdehuoltoon sekä mielenterveystaitojen edistämiseen. (Keskustanaiset, Vaikuttamisen tavoitteet)

Keskustanaisten tavoitepaperin lainauksessa linjataan jokseenkin suoraan naisjärjestön ydinkysymykset. Naisjärjestön erityiseksi tehtäväksi nimetään huomion kiinnittäminen sosiaalipoliittisiin kysymyksiin. Sosiaalipoliittisiksi kysymyksiksi nimetään naisten ja tyttöjen pahoinvointi, perhetyö, päihdehuolto ja mielenterveystaitojen edistäminen. Sen lisäksi, että naisjärjestön erityistehtävänä nähdään puolueen sosiaalipoliittisena erityisasiantuntijana toimiminen, ovat nimetyt sosiaalipoliittiset kysymykset vahvasti sukupuolittuneilla alueilla. Naisjärjestön erityistehtäväksi nimetään huomion kiinnittäminen sukupuolierityisesti naisten ja tyttöjen pahoinvointiin. Seuraavaksi mainitaan perhetyö: naisjärjestön tehtäväksi nähdään siis perheisiin liittyvien kysymysten käsittely.

Kysymykseen perheestä liittyy monia sukupuolittuneita ja yhteiskunnallisia valtdynamiikkoja. Siinä, missä miesten alueeksi on perinteisesti yhteiskunnassa nähty julkisessa maailmassa,

esimerkiksi politiikassa ja työssä toimiminen, on naisen toimintaympäristönä ollut koti ja perhe eli yksityinen. Kun järjestö tavoitetasolla nimeää naisjärjestön tehtäväksi perhetyön, uusinnetaan silloin ajatusta naisesta yksityisen sfäärin toimijana. Naiset ovat päässeet julkisen alueelle (politiikkaan), mutta siellä miesten alueella tulee heidän keskittyä heidän elämäänsä (koti, perhettä) koskevien kysymysten ratkomiseen. Kysymykseen perheestä liittyvät myös heteronormatiiviset ja avioliittoon kytkeytyvät normittavat arvojärjestelmät, jossa naisen toiminnallinen rooli on vaimona ja äitinä oleminen. Nämä roolit syntyvät suhteessa mieheen ja miehen avulla/kautta.

Nuorten päihdehuoltoon ja mielenterveyskysymyksiin keskittyminen laskeutuu naisliikkeen historian alueelle raittiusliikettä ajatellen, mutta myös hoivan ja hoitotyön kysymysten juureen. Sosiaalipoliittisten kysymysten ytimessä ovat hoivan ja hoitotyön antamisen ja saamisen dynamiikat. Sekä hoiva filosofisena ideana että hoivatyö esimerkiksi työmarkkinana ovat selkeästi sukupuolen mukaan segregoituneita.

Sote-ala on naisenemmistöinen matalapalkka-ala, jonka palkkakuoppaa on usein perusteltu naisen luonnollistetulla kyvyllä hoivaan. Kysymys naisen luontaisesta hoivavietistä taas kytkeytyy ajatukseen heteronormatiivisesta perheestä, jossa nainen (äiti) on ensisijainen hoivaaja ja hoitaja. Hoivan kysymys on siis sekä naisliikkeen historiallisessa ytimessä että nykyhetkessä. Keskustanaiset linjaavat suoraan, että naisjärjestön tehtävä puolueessa on vastata naisille kuuluvasta politiikan alueesta, sosiaalipolitiikasta, joka kytkeytyy naisen rooliin hoivaajana ja äitinä.

Keskustalaisen ideologian juurten voidaan nähdä olevan kristillisessä alkiolaisuudessa, jossa perheen ja hoivan kysymykset ovat liikkeen keskiössä. Tämä osaltaan selittänee hoivan korostuneisuutta naisjärjestön toiminnassa. Näihin samoihin lähtökohtiin ja dynamiikkoihin voidaan ajatella aineiston perusteella myös KD Naisten sitoutuvan. He kirjoittavat toimintansa lähtökohdista näin.

KD Naisten toiminnan lähtökohtana on kristillinen ihmiskäsitys. KD Naiset toimii erityisesti kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi ja riittävien peruspalveluiden turvaamiseksi keskittyen perhettä, lapsia, naisia ja vanhuksia sekä heikommassa asemassa olevia koskeviin ajankohtaisiin asioihin. (KD Naiset, Etusivu)

KD Naiset kirjoittavat auki ideologisen taustan toiminnalleen. Toiminnan lähtökohtana on kristillinen ihmiskäsitys. Tätä käsitystä ei sen tarkemmin määritellä tai avata, joten emme voi tarkalleen tietää, mitä se tarkoittaa. Seuraavaksi järjestö linjaa keskittyvänsä peruspalveluiden turvaamiseen ja asioihin, jotka koskevat erityisesti perhettä, naisia, lapsia ja vanhuksia sekä heikommassa asemassa olevia. Tässä listassa toistuu ja uusiutuu aikaisemmin avaamani ajatus naisjärjestön toiminnasta perheiden, lasten ja hoivaa tarvitsevien auttamisena ja tukemisena. Nämä erityisryhmät nimetään

järjestön erityisvastuulle. Kiinnostavaa on, kuinka perhettä ei määritellä sen enempää. Järjestöt viittaavat perhekysymyksiin, mutta viitteellisesti voidaan käsittää, ettei kyse ole esimerkiksi apilaperheistä, itse valituista perheistä tai muista epänormatiivisista perhemalleista. Perhe vaikuttaa tarkoittavan itsestään selvästi heteroperheeseen liittyvien rooliodotusten käsittelyä ja täyttämistä. Jos äiti on perheessä hoivaaja ja heikompien auttaja, vaikuttavat nämä naisjärjestöt ottavan politiikassa äidin roolin. Naisjärjestöt näyttäytyvät maternalistisen politiikan asiantuntijoina. Samankaltainen lista toiminnan kohteena olevista vanhuksista, sairaista, lapsista ja monella tapaa syrjäytyneistä löytyy myös Perussuomalaisten Naisten politiikkaa määrittelevältä sivulta.

Hyvinvointi syntyy perheissä

Perhe on koko yhteiskunnan pieni tukipilari. Hyvinvointi syntyy perheissä ja siksi isien ja äitien tukeminen, lasten kasvatusta ja lasten asiat ovat ohjelmassamme. (Perussuomalaiset Naiset, Poliitikka)

Poliittisen työn kohderyhmän listaamisen lisäksi Perussuomalaiset Naiset tekee hyvin selväksi Poliitikka-sivullaan käsityksensä yhteiskunnan ja perheen suhteesta. Slogan ”Hyvinvointi syntyy perheissä” synnyttää yhteiskunnallisen järjestyksen, jossa perheeseen kuuluminen on hyvinvoinnin mittari ja ”perheeseen kuulumattomat” ovat tämän hyvinvoinnin ulkopuolella. Toinen puoli sloganista on vastuun kysymys, joka toteamukseen liittyy. Perheet näyttäytyvät yksikköinä, joilla on velvollisuus ylläpitää ja synnyttää hyvinvointia. Yhteiskunnan velvollisuudet ja vastuut on häivytetty taka-alalle.

Tämä tulkinta vahvistuu seuraavassa ”Perhe on koko yhteiskunnan tukipilari” -lainauksessa. Tekstissä yhteiskunnan ja yksilön suhde on selkeä. Yksilöt ja perheet ovat vastuussa omasta hyvinvoinnistaan. Lainauksen loppuosa tekee selväksi sen, mitä järjestö perheellä tarkoittaa. Perussuomalaisten Naisten mukaan perhe on Isän, Äidin ja lapsien muodostama ryhmä, joka omana entiteettinään synnyttää hyvinvointia. Perussuomalaisten Naisten perheessä jokaisella on sukupuoleen sitoutunut rooli ja roolin mukaiset tehtävät. Järjestön tehtävä on tukea tätä yhteiskunnan pientä tukipilaria.

Näiden kolmen yllä erittelemäni järjestön toiminnan ja politiikan ytimessä tuntuu olevan ajatus perheestä ja naisesta äitinä siinä sekä laajemmin yhteiskunnassa. Kansallisuuden diskurssi liittyy hoivaan ja äitipolitiikkaan, kun operoidaan kansallisvaltioiden rakentamiseen kytkeytyvien kysymysten alueella. Kirjallisuuskatsauksessa olen aikaisemmin avannut nationalismiin kietoutuvia

naismyyttejä ja äitiä koko maan tai maailman symbolina. Tästä näkökulmasta on kiinnostavaa huomata, että erityisesti konservatiiviset ja/tai oikeistolaiset naisjärjestöt nojaavat tähän tematiikkaan.

Alusta alkaen järjestön toimintaan on kuulunut sosiaalinen työ. Yhdistys järjestää loma- ja virkistysleirejä naisille ja perheille. Leiriläiset valitaan sosiaalisin perustein. (Kokoomusnaiset, Historiaa)

Kokoomusnaisten osalta perheen ja sosiaalipolitiikan kysymykset näyttävät erityisesti käytännön tasolla. Järjestön historiaa kuvaavalla sivulla kerrotaan, että alusta alkaen (eli edelleen) Kokoomusnaisten toimintaan on kuulunut sosiaalinen työ. Tällä ilmeisesti viitataan johonkin vähäosaisuuden kategoriaan. Järjestö tarjoaa tukea ja apua leirimuotoisena naisille ja perheille, jotka valitaan sosiaalisin perustein. Järjestö siis näyttää erityisesti kristillisestä kuvastosta tuttua naisena, joka auttaa vähempiosaisiaan. Konkreettinen avustus, leiri ja myyjäistyö on värittänyt naisjärjestöjen historiaa. Johanna Kantola on kirjoittanut artikkelissaan *Women's Organizations of Political Parties: Formal Possibilities, Informal Challenges and Discursive Controversies* joidenkin järjestöjen vaikeudesta päästä irti roolistaan puolueen kahvinkeittäjänä tai kestittäjänä. Kokoomusnaiset ei tyydy linjaamaan yleisellä tasolla tukevansa ja auttavansa perheitä, vaan kertoo itse aktiivisesti järjestävänsä leiritoimintaa. Tämä voidaan tulkita sosiaalipoliittisen toimenpideohjelman sijaan sosiaalipoliittisena toimintana.

Toteamus perheleirien järjestämisestä asettuu kiinnostavaan valoon, kun pohditaan Kokoomusta puolueena ja sitä, olisiko mahdollista, että tällainen lause löytyisi puolueen toimenpideohjelmasta taikka historian kuvauksesta. Onko puolueen naisjärjestön mahdollista toimia tavalla, joka puolueen kontekstissa nähtäisiin epälegitiiminä tai jopa alentuvana puuhasteluna? Vrt. ”Kokoomus-puolueen toimintaan on alusta asti kuulunut sosiaalinen työ. Puolue järjestää loma- ja virkistysleirejä perheille. Leiriläiset valitaan sosiaalisin perustein.” Tämä vertailu antaa tiettyjä viitteitä naisjärjestön ja puolueen välisestä työnjaosta.

Näen tässä diskurssissa naisen ja naisjärjestön tuottamista poliittisina subjekteina kahdesta eri suunnasta. Toinen niistä on yläpuolella erittelemäni puhe, jossa perhe, sosiaalipolitiikka, hoiva ja traditionaalinen naisrooli tai äitirooli korostuvat. Toinen tähän samaan diskurssiin mielestäni kiinnittyvä puhe on naisen (naisjärjestöjen) tuottaminen yhteenkutsujana, yhteisön luojana ja ylläpitäjänä. Tulkitsen tätä samankaltaisena äitiroolin dynamiikkana, mutta piiloisemmin ilmenevänä. Naista ei suoraan nähdä äitinä, hoivaajana tai vaimona, mutta naisjärjestön tehtävät rakentuvat sosiaalisten yhteisöjen (perheiden?) koolle kutsumiseen, ylläpitämiseen ja rakentamiseen. Tulkitsen, että tässä puheessa on läsnä sama dynamiikka naisesta ”kodin hengettärenä”, mutta tässä

yhteydessä koti on laajentunut koskemaan koko yhteiskuntaa ja perhe tarkoittaa kaikkia yhteisen asian kanssa työskentelevistä. Tässä puheessa heteronormi ei näyttäydy tai toteudu samankaltaisesti kuin perheestä puhuttaessa.

Vihreät Naiset on vihreän feminismin rohkea arvojohtaja, vaikuttaja ja asiantuntija sekä koti jokaiselle vihreästi ajattelevalle naiselle.

Vihreät Naiset kertovat olevansa koti vihreästi ajatteleville naisille. Kodin tematiikka kietoutuu vahvasti perheen ideaan. Jos jokainen Vihreiden Naisten jäsen on kotona järjestössä, muodostuuko jäsenistä perhe?

Haluamme luoda maailmaan enemmän yhteisöllisyyttä, sukupolvien välistä ymmärrystä ja vuoropuhelua. Jokainen on tärkeä omassa roolissaan ihmisten helminauhassa. (Perussuomalaiset Naiset, Poliitiikka)

Perussuomalaiset Naiset haluavat luoda enemmän yhteisöllisyyttä, sukupolvien välistä ymmärrystä ja vuoropuhelua. Perheen lisäksi järjestö vaikuttaa siis luovan myös laajemman (perheistä muodostuvan?) yhteisön, ihmisten helminauhan. Helminauhalla voidaan ajatella viitattavan johonkin perinteiseen (porvarilliseen) naiseuteen.

Tarkastelussani tämä hoivan, äitipoliittikan ja yhteisöjen diskurssi näyttää kuitenkin laajenevan koskemaan uudenlaisia poliittisia kysymyksiä. Seuraavassa esitän ja pohdin, voisivatko nämä laajentumat olla osa uusia naisten erityiskysymyksiä ja asiantuntemusalanähtyjä poliittisia kysymyksiä. Seuraavassa diskurssissa limittyvät tässä esitettyjen sosiaalipoliittisten, hoivan, perheiden, lasten ja vähemmistöjen teemojen lisäksi tunteiden ja affektien sekä verkostojen ylläpitämisen teemat. Erityisen kiinnostavaa on havaita, että hoivan kysymykset näyttävät laajentuvan koskemaan kysymyksiä myös ruumiillisuudesta ja affekteista.

Arjen, ruumiin ja affektin diskurssi – Arjen asiantuntijoiden arkiset unelmat

Olen erottanut tämän diskurssin omakseen edellisestä, vaikka tulkitsenkin ruumiillisuuden ja ruumiin kysymysten kietoutuvan erottamattomasti hoivan ja hoivaavan ruumiin kysymyksiin. Hahmotan kuitenkin edellisen diskurssin ensisijaisesti kuvaavan niitä politiikkatoimia ja politiikan erityisalueita, joita naisjärjestöt hoivan ja perheen näkökulmasta ajavat. Tässä diskurssissa hahmottuu enemmän konkreettisen toiminnan affektiivisiin käytäntöihin ja kieleen syventyvä puheen tapa. Diskurssit ovat kuitenkin limittäisiä ja hahmotan niillä olevan yhteisen alkujuuren, joka liittyy julkisen ja yksityisen,

äidin ja isän, miehen ja naisen yhteiskunnallisiin binäärisiin jakolinjoihin. Ruumiin ja tunteen kysymyksiä voidaan pitää yksityiseen (naiselle) kuuluvina alueina. (Ks. Koivunen 2008.)

Erityisesti Sara Ahmed on kirjoittanut tunteiden merkityksestä ja rakentumisesta politiikassa. (Ks. Ahmed 2018; Ahmed 2004; Koivunen 2008; Koivunen 1996.) Ahmed kirjoittaa kirjansa *Tunteiden kulttuuripolitiikka* johdannossa tutkivansa kirjassa ”työtä, jota tunteet tekevät muokatessaan yksilöiden ja kollektiivisten ruumiiden ”pintoja””. Kirja käsittelee muun muassa prosesseja, joissa tunteet ovat mukana tuottamassa subjektiviteetteja ja objektiviteettejä sekä ”toisia”. Ahmed pyrkii erittelemään ja pureutumaan tunteisiin ”niiden tasolla” poliittisen yhteydessä. Omat analyysihavaintoni aineistosta toimivat ennemminkin havaintona siitä, että tunteiden sanoittaminen tai tunteen nimeen vetoaminen toimii osana poliittista toimintaa. Tunteet siis otetaan mukaan kuvaukseen siitä, mitä naisjärjestöjen poliittinen toiminta on.

Ahmed (2018, 11) huomauttaa myös, miten tunteet yhdistetään usein naisiin, sillä naisten katsotaan olevan lähempänä ”luontoa”, halua sekä vähemmän kykeneviä ylittämään ruumiillisuuden ajatellakseen tai käyttääkseen arvostelukykyään. Tunteet nähdään siis ruumiillisina toimintoina, jotka liittävät naiset osaksi eläimenkaltaista vaistotoimintaa.

Kiinnostavaa onkin erityisesti se, että vaikka tunteet ja affektit ovat aina olleet osa poliittista toimintaa ja politiikkaa, kysymys niiden suhteesta sukupuolierityiseen toimintaan ei ole itsestään selvä. Kuten yllä huomautin yhteiskunnan jakamisesta sukupuolittuneesti yksityiseen ja julkiseen alueeseen, myös tunteiden aluetta on pidetty sukupuolittuneena. Naisten on ajateltu olevan kyvyttömiä loogiseen tai rationaaliseen ajatteluun, kun taas miehiä on pidetty järjestäytyneinä rationaalisina olentoina. Näin myös tunteiden maailma on jaettu tunteen (naiset) ja järjen (miehet) alueisiin. Tätä vasten peilattuna onkin kiinnostavaa, kuinka aineistossa ruumiillisuuden, affektin ja arjen kysymykset rakentuvat sukupuolierityisen toiminnan kautta.

(Tavoitteenamme on olla ...) Turvallinen ja hauska koti kaikille vihreästi ajatteleville naisille. ViNan toiminta on hauskaa ja jokainen tuntee olonsa turvalliseksi ja tervetulleeksi. (Vihreät Naiset, Strategia)

(Feminismi on osa suomalaista tarinaa.) Se on vahvuutta, joka ammentaa voimaa empatiasta. (Vihreät Naiset, poliittinen ohjelma)

Kaksi ensimmäistä lainausta ovat Vihreiden Naisten poliittisesta ohjelmasta ja strategiasta. Molemmassa lainauksissa järjestö puhuu tunteista toimintaansa kuvaavissa teksteissä. Ensimmäisen lainauksen kotitematiikkaa avasin jo edellisessä luvussa. Huomioni tässä lainauksessa kiinnittyikin

kohtiin, jossa Vihreiden Naisten kuvataan olevan turvallinen ja hauska koti, jossa jokainen tuntee olonsa turvalliseksi. Kuvauksesta syntyy kuva ihmisten välillä siirtyvästä tai tarttuvasta tunteesta. Lainauksessa kuvataan, millaiseksi toimintaan osallistuva nainen tuntee olonsa. Mielekästä on myös kiinnittää huomiota turvallisen-sanan käyttöön. Mitä turvalliseksi olonsa kokeminen tarkoittaa Vihreissä Naisissa, millainen ruumiillinen kokemus turvallinen ja hauska järjestökoti on? Tunteiden kuvaus, kuten hauskuus tai turvallisuus, implikoivat jotakin ruumiissa tai useissa ruumissa tapahtuvaa.

Toisessa lainauksessa tunteet liitetään osaksi feminismiä. Feminismin kerrotaan olevan empatiasta ammentavaa vahvuutta. Empatialla tarkoitetaan ymmärrystä toisten ihmisten moninaisista tilanteista tai kykyä asettua toisen asemaan ja kokea joitakin samoja tunteita kuin itse tilanteessa oleva tuntee. Myös empatiaa voidaan ajatella ruumiillisena käytäntönä. Feminismin sanotaan myös olevan vahvuutta. Lainauksessa feminismi rakentuu emotionaalisen-affektiivisen ruumiillisen käytännön kautta ja avulla vahvuudeksi.

Sosiaalidemokraattisilla naisilla on unelma paremmasta elämästä: Utopiamme on maailma, jossa mies ja nainen jakavat yhdessä työn, niin palkallisen kuin palkattomankin, vastuun, murheet ja ilot. Tavoitteenamme on lämmin, solidaarinen, itsestään ylpeä nainen, rakentamassa maailmaa rauhan maailmaksi. (Demarinaiset, Historia)

Tässä katkelmassa tunteet sekä affektiiviset ruumiin kokemukset ovat erityisesti läsnä tulevaisuutta spekuloidessa. Sosialidemokraattisten Naisten tavoitteeksi nimetään lämmin ja solidaarinen itsestään ylpeä nainen. Tunteet lainauksessa kohdistuvat sekä meihin (järjestön jäseniin) että naisiin yksilöinä. Tunne vaikuttaa joltakin jaetulta ruumiilliselta yhteiseltä (unelma paremmasta elämästä), jossa murheet ja ilot jaetaan tasan. Naiseen yksilönä kohdistetaan ruumiillisia tai ruumiillistuvia toiveita. Naisen toivotaan olevan lämmin ja itsestään ylpeä.

(Toimintamme perustuu alkiolaiseen ja keskustalaiseen arvomaailmaan, jonka tarkoituksena on edistää kansanvaltaa, paikallista aloitteellisuutta ja yhteisöllisyyttä, suvaitsevaisuutta, hengellisiä arvoja ja ihmisoikeuksien kunnioittamista) sekä myös **terveitä elämäntapoja**. (Keskustanaiset, Poliitikamme)

Tässä Keskustanaisten lainauksessa huomioni kiinnitti erityisesti lihavoitu kohta: terveet elämäntavat. Keskustanaiset kirjoittavat toimintansa perustuvan tiettyyn ideologiseen ajatusmaailmaan, jolla tavoitellaan mm. hengellisiä arvoja ja terveitä elämäntapoja. Kiinnostavaa tässä lainauksessa on ruumiillisuuden näkökulma terveyteen. Voidaan ajatella, että kaikenlaiset

politiikkatoimet kohdistuvat viimesijaisesti sekä ihmis- että eläinruumiisiin. Tämä ei kuitenkaan usein ole suoranaisesti esillä tavoitteiden tai strategioiden kuvailussa. Tässä Keskustanaisten lainauksessa on kuitenkin kirjoitettu konkreettisesti auki se, millaisia seurauksia politiikalla toivotaan olevan ruumiille. Ihmisten toivotaan noudattavan terveitä elämäntapoja, jotta heidän ruumiinsa olisivat terveitä. Kysymys tai käsitys terveydestä ja terveellisyydestä kytkeytyy yhteiskunnallisiin jakolinjoihin ja sortoon. Ihmiset ja ruumiit, jotka eivät ole historiallisesti yhteisöjen arvojärjestelmissä onnistuneet laskeutumaan ”terveen” kategoriaan ovat kantaneet ”sairauden” leimaa ja sen seurauksia elämässään. Terveet elämäntavat käsitteenä on siis historiallisesti ja kulttuurisesti rakentunut tietynlaiseksi, ja sillä on ollut erilaisia seurauksia erilaisille ruumiille. Terveillä elämäntavoilla voidaan kuitenkin ajatella erityisesti viitattavan ruumiillisiin käytäntöihin kuten ravintoon tai liikuntaan.

Kiinnostavaa tässä yhteydessä on myös tarkastella terveiden elämäntapojen sekä hengellisten arvojen yhteyttä. Sanonta ”terve sielu terveessä ruumiissa” implikoi näiden asioiden välistä keskinäisriippuvuutta. Takaavatko ruumiin ”terveet elämäntavat” myös erityisiä hengellisiä palkintoja? Myös hengellisyyden kokemuksen voidaan ajatella syntyvän ruumiissa ja ruumiillisesti.

Tässä diskurssissa lähes kaikkien järjestöjen toimintaa läpäisee käsitys tai ajatus arjesta toimintaa motivoivana, määrittävänä ja ohjaavana tekijänä. Koska ”arkipuhe” on aineistossa niin läpileikkaava, käsittelen aineistoesimerkkejä yhteisesti niiden alla.

Päättäjiksi tarvitaan vihreämmän **arjen asiantuntijoita**: päivähoidon puolustajia, kirjastojen ystäviä, pyöriteiden kuluttajia, lähiruuan tuottajia ja lähimetsien kulkijoita. (Vihreät Naiset, Kuntavaalit)

Kokoomusnaisissa vaikutat mahdollisuuksien tasa-arvon, naisten uramahdollisuuksien ja **paremman arjen** puolesta. (Kokoomusnaiset, Jäseneksi)

Pohja suomalaisten **arkisten unelmien** ja tavoitteiden toteuttamiseen luodaan kunnissa. (Kokoomusnaiset, Kuntavaalit)

”Politiikka on vastuullisia valintoja ja **arkikokemuksen hyötykäyttöä**.” (Keskustanaiset, sloganeita)

Avain-lehti on Keskustanaisten oma lehti, joka on **yhdistänyt naisia arjessa** ja politiikassa jo yli 70-vuoden ajan. Avain on erilainen naistenlehti, jossa käsitellään monipuolisesti meitä kaikkia koskettavia asioita laidasta laitaan. Lehdessä on juttuja niin

yhteiskunnallisista ilmiöistä, kulttuurista kuin **tavallisten ihmisten arjestakin**.
(Keskustanaiset, Avain)

KD Naiset rohkaisee naisia eri elämänalueilta tulemaan mukaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja tuomaan siihen **oman arjen kokemuksensa ja näkemyksensä**. (KD Naiset, Etusivu)

Tunne turvallisuudesta syntyy lähellä, **aivan arjessa ja arkisista asioista**. Siksi tulevissa kuntavaaleissa kannattaa kysyä ehdokkaalta, miten hän haluaa lisätä kuntalaisten turvallisuutta, poistaa uhkia ja lisätä tunnetta siitä, että meistä jokainen on turvassa. Kotonaan, koulussa ja koulumatkoilla, töissä tai suurissa väkijoukoissa. Aivan missä tahansa **arjessa liikkuukin**. (Perussuomalaiset Naiset, Poliitiikka)

Vaikuttaa siltä, että näissä lainauksissa arki on tärkeä politiikan ja tiedon sekä asiantuntemuksen lähde. Näen arjen aineistossa linkittyneenä edellä käsittelemiini ruumiin ja tunteen teemoihin. Tästä syystä erittelen arjen ja arkisuuden ulottuvuuksia ruumiin ja tunteen yhteydessä. Tulkitsen arjen olevan ruumiillinen toistuva käytäntö, joka on yhteisöissä yhteisesti tunnistettava ja jaettu. Arjen voi ajatella muodostuvan ruumiiden moneudesta, jotka rinnakkain ja syklistä toistavat samoja tai samankaltaisia koreografioita. Kuten Perussuomalaiset Naiset kirjoittavat: arki ja arkiset asiat muodostuvat kotona, koulussa, koulumatkoilla, töissä ja suurissa väkijoukoissa. Niissä paikoissa missä ruumis liikkuu. Arki on siis jotakin, jota erityisesti ruumis elää. Pyykin peseminen, ruoan laittaminen, lumityöt, lehden hakeminen postilaatikosta ovat arkisia ja ruumiillisia käytäntöjä, joita kaikki sukupuoleen katsomatta toteuttavat.

Naiserityisen poliittisen toiminnan näkökulmasta huomionarvoista on kuitenkin se, mistä naisten tiedon ja asiantuntijuuden nähdään näissä lainauksissa muodostuvan. Jos ajatellaan arjen olevan jotakin ruumiillista ja affektiivista, on hyvä pysähtyä miettimään, millaisia seurauksia poliittiselle naissubjektille on sillä, että hänen asiantuntijuutensa nähdään pääasiassa ”arkitietona”, ”arjen kokemuksena”, ”arkisina unelmina” tai ”omana arjen näkemyksenä”.

Arjen kokemuksella tulkitsen siis viitattavan ruumiilliseen kokemukseen, joka rakentuu aistien kautta. Vaikkakin arkea teemana voidaan pitää osana perheen ja kodin piirin käytäntöjä, tässä aineistossa tulkitsen sen rakentuvan erityisesti ruumiillisen kokemuksellisuuden kautta. Tässä diskurssissa on siis elementtejä, jotka rakentavat naisasiantuntijuuden kokemuksellisenä ja ruumiillisesti kasautuvana. Viitteet tällaisista käsityksistä ja rakennelmista eivät ole seurauksettomia. Jos naisasiantuntijuus rakentuu kokemuksellisesti ”arjen” ympäristöissä, voidaan ajatella, että nuo ympäristöt ovat myös niitä, joissa naisen tulisi poliittisesti toimia (koti, perhe, lapset, hoiva). Naisen

poliittinen toimijuus tässä diskurssissa ei rakennu esimerkiksi asiantuntemuksen, koulutuksen tai perehtyneisyyden kautta vaan naisia rakennetaan arjen (ruumiillisina ja aistinvaraisina) asiantuntijoina. Tämän asiantuntijuuden voidaan nähdä olevan alisteisessa suhteessa muihin, legitiimimpinä nähtyihin asiantuntijuuden lajeihin. Harvoin esimerkiksi talous- tai ulkopoliittikkaa tehdään oman ”arkikokemuksen” pohjalta.

Tämä tulkinta ei tietenkään tarkoita sitä, etteikö kokemuksellinen tai ruumiillinen asiantuntijuus olisi merkityksellistä. On kuitenkin tärkeää kiinnittää huomiota niihin seurauksiin, joita arkipuheella on naisten poliittiselle toimijuudelle. Jos nainen on poliittinen subjekti vain arjen ruumiillisena kokijana samalla, kun miehen poliittinen subjekti rakentuu rationaalisuuden ja objektiivisen asiantuntijuuden varaan, tullaan vahvistaneeksi politiikassa vahvasti jo läsnä olevia vanhoja jakolinjoja miesten ja naisten politiikasta.

Ideologisuuden ja puolueen naisten diskurssi – Vastarannan kiiski vai seinäruusu?

Poliittisen järjestäytymisen muotoa katsoessa käy selväksi, että poliittisten naisjärjestöjen asema järjestökentällä on erityinen. Juridisesti naisjärjestö on erilainen toimija kuin puolue, mutta toisaalta moni järjestö edellyttää jäseniltään myös puoluekirjaa. Järjestöjen jäsenet ovat siis yhtä aikaa virallisen puolueen jäseniä, mutta toimivat myös järjestössä, jolla on erilainen asema kuin puolueella. Näistä lähtökohdista onkin kiinnostavaa, kuinka naisjärjestöt rakentavat suhdettaan puolueisiin.

Tämä suhteen muodostaminen vaikuttaa olevan yksi naisjärjestön toimintaa määrittävistä diskursseista. Erityisen kiinnostavaa on se, millaiseksi nämä suhteet puolueeseen tai puolueen edustamiin poliittisiin suuntauksiin muodostuvat. Tämä diskurssi muodostuu tulkintani mukaan myös tiettyjen tekojen poissaolosta. Toiset järjestöt luovat suhteensa puolueeseen hyvin eksplisiittisesti, mutta toisille suhteen muodostus tai roolin muodostus järjestyy vaitioloista tai itsestäänselvyyksinä esitetyistä asioista. Kuten muutkin tällä analyysin tasolla esittelemäni ja nimeämäni diskurssit, myös tämä diskurssi pitää sisällään moniaineksisia elementtejä. Erityisesti tämä diskurssi vaikuttaa rakentavan ”puolueen naisten” poliittista subjektiä, jossa poliittinen naisjärjestö toimii ”naisena” suhteessa puolueeseen (mieheen).

Kokoomusnaisten poliittisen toiminnan pohjana ovat kokoomuslaiset vapauden, vastuun ja demokratian, mahdollisuuksien tasa-arvon, sivistyksen, kannustavuuden, suvaitsevaisuuden ja välittämisen arvot. (Kokoomusnaiset, Poliitiikka)

Kristillisdemokraattien arvopohja korostaa ihmisarvon kunnioittamista, perheen ja lähiympäristöjen merkitystä, heikossa asemassa olevien puolustamista, ihmisten omaa

yrittelijäisyyttä sekä vastuunottoa paitsi itsestä myös kanssaihmisistä ja ympäristöstä.
(KD Naiset, Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus kristillisdemokratiassa)

Näissä kahdessa Kokoomusnaisten ja KD Naisten lainauksissa järjestön aatepohja tai ideologinen tausta määritellään yksiselitteisesti puolueen tai puolueen aatepohjan avulla. Kokoomusnaisten poliittisen toiminnan pohjana ovat kokoomuslaiset arvot ja KD Naisten arvopohja on kristillisdemokraattien arvopohja. Tarkasteluni lähtökohtana ei tietenkään toimi kysymys siitä, onko Kristillisdemokraattisten Naisten arvopohja jotakin muuta kuin kristillisdemokraattinen. Tarkastelussa pyrin katsomaan niitä erilaisia tapoja, joilla naisjärjestöt kertovat tai viittaavat suhteestaan puolueeseen. Näissä kahdessa katkelmassa puolueeseen ei viitata niinkään puolueena, vaan arvopohjaa määritellään jostakin yhteisestä ja jaetusta käsin. Voidaan ajatella, että sekä Kokoomusnaiset että Kokoomus-puolue jakavat kokoomuslaisen arvopohjan. Toisaalta voidaan ajatella, että puolue on ensisijainen arvopohjan määrittäjä ja kehittäjä. Kristillisdemokraattinen arvopohja nähdään luultavimmin ensisijaisesti kehittyvän Kristillisdemokraattisessa puolueessa KD Naisten sijaan.

Perussuomalaiset tekevät määrätietoisesti työtä yhteiskunnan heikoimpien puolustamiseksi – vanhusten, sairaiden, lasten ja monella tavalla syrjäytyneiden hyväksi. (Perussuomalaiset Naiset, Poliitiikka)

Perussuomalaiset Naiset menevät asteen pidemmälle määritellesään toimintaansa. Lainauksessa ei edes puhuta Perussuomalaisista Naisista ja naisjärjestön työstä, vaan suoraan kerrotaan, mitä puolue tekee. Syntyy mielikuva, että Perussuomalaiset Naiset ovat puolue ennemminkin kuin mikään irrallinen, omia poliittisia kysymyksiä esiin nostava taho. Perussuomalaisten Naisten tehtävä vaikuttaakin olevan puolueen viestien ja tavoitteiden vieminen eteenpäin. Jos tämän esimerkin yhteydessä palattaisiin ajatusleikkiin puolueesta miehenä ja naisjärjestöstä naisena, voidaan kysyä, millainen rooli naiselle syntyy tällaisessa suhteessa, jossa nainen on ainoastaan megafoni miehen tavoitteille ja päämäärille. Toisaalta tällainen tulkinta on melko yksinkertaistava. Onhan mahdollista, että Perussuomalaisten Naisten ja Perussuomalaisen puolueen yhteistyö on niin saumatonta ja naisjärjestön jäsenillä on niin suuri rooli puolueessa, että järjestö kokee Perussuomalaisten tavoitteet ensisijaisesti omikseen sen sijaan, että syntyisi tarve muotoilla jotakin omaa.

Perussuomalaisten naisjärjestön valtakunnallisena tehtävänä on perussuomalaiselta pohjalta ponnistaen kerätä naisia vastuulliseen, laaja-alaiseen ja tasa-arvoiseen yhteiskunnalliseen uudistustyöhön ja tulevaisuuden rakentamiseen myös tuleville sukupolville. (Perussuomalaiset Naiset, Poliitiikka)

Tässä lainauksessa tuo järjestön oma toimijuus näkyikin selkeämmin. Perussuomalaisten Naisten tehtävänä on perussuomalaista pohjaa apuna pitäen kerätä naisia yhteiskunnalliseen uudistustyöhön. Tässä aate ja ideologia sekä suhde puolueeseen näyttäytyy samankaltaisena kuin aikaisemmin esitetyissä Kokoomusnaisten ja KD Naisten arvopohjan määritelmässä.

Toimimme yhdessä oman kotiseudun, Suomen ja kansainvälisen kehityksen parhaaksi Keskustan periaatteiden mukaisesti. (Keskustanaiset, Poliitiikkamme)

(Suomen Keskustanaiset ry:n yhteiskunnallisen vaikuttamisen tavoitteet: ...) vaikuttaa puolueen päätöksentekoeleimissä sekä osallistua asioiden ja ohjelmien valmisteluun puolueen sisällä (Keskustanaiset, Tavoitteet)

Keskustanaisten määrittelyssä suhde puolueeseen vaikuttaa moneen suuntaan kurottelevalta. Toisaalta Keskustanaiset toimivat yhdessä Keskustan periaatteiden mukaisesti. Tästä syntyy käsitys, että järjestö seuraa, mitä puolue sanelee. Toisaalta seuraavassa lainauksessa Keskustanaisten tavoitteena on vaikuttaa puolueen päätöksentekoeleimissä ja osallistua politiikan tekemiseen puolueen sisällä. Syntyy siis prosessi, jossa järjestö seuraa puolueen arvoja, mutta pyrkii vaikuttamaan niihin aktiivisesti puolueen sisällä toimien.

Huomioni herätti kuitenkin toisen lainauksen loppuosa: *sekä osallistua asioiden ja ohjelmien valmisteluun puolueen sisällä*. Herää kysymys, miksi osallistuminen poliittiseen toimintaan puolueen sisällä on asia, joka tällaisella painokkuudella tulee kirjata järjestön tavoitteeksi. Osallistuminen tekemisenä jättää mahdollisuuden jokseenkin passiiviselle tulkinnalle tekemisestä. Vrt. Valmistelemme asioita ja ohjelmia puolueen sisällä. Valmisteluun osallistuminen tuottaa mielikuvan, jossa valmistelu tapahtuu siitä huolimatta ovatko Keskustanaiset siitä osallisia tai eivät.

Henkilökohtainen on poliittista, edelleen!

Ihmisen mahdollisuuksiin olla vapaa ja solidaarinen vaikuttavat lukuisat tekijät. Vapauden ja solidaarisuuden esteet, hierarkiat ja alistussuhteet eivät perustu pelkästään talouteen, kuten perinteisessä vasemmistossa on ajateltu. (Vasemmistonaiset, Naispoliittinen asiakirja)

Lopuksi tarkastelen muutamia vastaääniä tai rooleja, jotka löysin aineistosta. Vasemmistonaiset toimintansa lähtökohtia linjatessaan asettuu oppositioon perinteisen vasemmiston kanssa toisin kuin esimerkiksi Kokoomusnaiset tai Keskustanaiset. Vasemmistonaisten lainaus luo itseään suhteessa vasemmistolaisuuteen pyrkien lisäämään jotakin. Vasemmistonaiset opponoi ”perinteisen

vasemmiston” ajatusta siitä, että vapauden ja solidaarisuuden esteet sekä alistussuhteet perustuisivat pelkästään talouteen. Teksti jatkuu Vasemmistonaisten linjatessa talouden lisäksi muita eroja, joihin solidaarisuuden esteet ja alistussuhteet perustuvat. Järjestö tuottaa itseään itsenäisenä, omaäänisenä ja kriittisenä suhteessa ”perinteiseen arvopohjaansa”.

Tarkkailemme yhdenvertaisuuden toteutumista puolueen sisällä ja esitämme toimia sen kehittämiseksi. Edistämme naisten, sukupuoleltaan moninaisten ja vähemmistöjen vaikutusmahdollisuuksia puolueen sisällä. (Vihreät Naiset, Strategia)

Vihreät Naiset käyttävät tässä lainauksessa samankaltaista strategiaa kuin Vasemmistonaiset, toisaalta lainaus muistuttaa Keskustanaisten toiminnan kuvausta puolueessa. Vihreät Naiset asemoivat itsensä tarkkailijoiksi ja mahdollisiksi kriitikoiksi puolueen sisällä. Järjestö kirjoittaa myös edistävänsä naisten, sukupuoleltaan moninaisten ja vähemmistöjen vaikutusmahdollisuuksia puolueen sisällä. Järjestö näyttäytyy aktiivisena, omaäänisenä ja kriittisenä toimijana, joka ei ota puolueen kantaa itsestään selvänä, vaan pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan siihen. Puolue ei näyttäydy monoliittina, vaan moniäänisenä ja mahdollisesti myös konfliktuaalisena ympäristönä. Vihreät Naiset ottavat myös konkreettisen toiminnallisen roolin suhteessa puolueeseen linjatessaan olevansa tarkkailija puolueen sisällä. Syntyy vaikutelma järjestöstä, joka ponnistelee yhdenvertaisten käytäntöjen toteuttamiseksi.

Poliittisten naisjärjestöjen ideologiset ja poliittiset sitoumukset vaikuttavat rakentuvan suhteessa puolueeseen ja puolueen ideologiaan tai arvopohjaan. Järjestöillä vaikuttaa olevan erilaisia strategioita avata tai rakentaa suhdettaan puolueeseen, ja myös suhteet järjestöjen ja puolueiden välillä vaikuttavat moninaisilta.

Vahva, rohkea ja verkostoitunut järjestönainen

Tälle diskurssille keskeinen kiinnekohta aineistossa on yksilö. Tulkitsenkin, että tämä puhetapa on erityisesti rakentamassa käsitystä siitä, mitä ajattelemme poliittisista naissubjekteista yksilöinä, ihmisinä ja naisina. Tulkintani mukaan siis tällä puheentavalla on suoria seurauksia sille, millaisena poliittiset naisjärjestöt kuvaavat naistoimijan.

Tämä puhetapa nimeää ja määrittelee ominaisuuksia, joita naisjärjestön jäsenillä tulisi olla, ominaisuuksia, joita politiikan sfäärissä toimimiseen tarvitaan. Suoran yksilölähtöisen nimeämisen lisäksi tämä diskurssi rakentuu myös toiminnallisesti niiden naisten ympärille, joita järjestö tavoittelee mukaan toimintaansa. Kiinnostava jännite syntyykin tästä: politiikan subjekti, politiikan objekti -asetelmasta. Yhtäältä toiminnassa mukana olevia naisia nimetään rohkeiksi,

ahkeriksi ja aktiivisiksi, kun toisaalta järjestön tehtäväksi nimetään naisten rohkaisu toimintaan osallistumiseksi tai politiikasta kiinnostuneiden naisten tukeminen ja kannustaminen.

Yhdistyksemme tarkoituksena on luoda yhteyksiä ja rohkaista naisten yhteiskunnallista ja poliittista toimintaa alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. (Vihreät Naiset, globaali vastuu)

Tässä Vihreiden Naisten lainauksessa korostuvat sekä naisten rohkaiseminen että aikaisemmin kuvaamani yhteisön ja yhteyksien luominen järjestön tehtävänä. Tässä aineistoesimerkissä järjestö ei puhuttele suoraan yksilöä tai toiminnan objektia, vrt. luoda yhteyksiä ja rohkaista naisia yhteiskunnalliseen ja poliittiseen toimintaan. Tekstissä käsitetään naiset kollektiivina, jonka yhteiskunnallista ja poliittista toimintaa tulee rohkaista. Tällaisella puhuttelulla ei välttämättä ole samankaltaisia seurauksia kuin yksilöön kiinnitettävillä piirteillä, kuten seuraavassa.

Tervetuloa mukaan ahkerien ja tavoitteellisten naisten verkostoon!

Haluaisitko kuulua aktiivisten, rohkeiden ja ahkerien naisten joukkoon? Tule mukaan viihtymään, vaikuttamaan ja verkostoitumaan. (Kokoomusnaiset, Jäseneksi)

Kokoomusnaiset jäsenrekrytointisivuillaan kuvaavat sekä omia toimijoitaan että toiveitaan toimintaan liittyvien ominaisuuksista. Kokoomusnainen on ahkera, tavoitteellinen ja rohkea. Myös tässä lainauksessa yksilön ominaisuuksien lisäksi korostuu naisjärjestön rooli tai toiminta jonkinlaisena yhteisön tai verkoston ylläpitäjänä. Tätä puhetapaa voidaan verrata aikaisemmin esittelemääni perheen ja hoivan puhetapaan siinä mielessä, että tulkintani mukaan perhe ja hoivapuhe ovat sukupuolittuneita erityisesti poliittisessa sfäärissä. Tässä yhteydessä näen kuitenkin kuvatun kaltaisen yhteisö, yhteys ja verkosto -puheen linkittyvän yksilöä kuvaaviin ominaisuuksiin. Verkosto on yhtä aikaa naisten ylläpitämä kollektiivi, mutta tässä yhteydessä se myös ruokkii käsityksiämme siitä, millaiset ihmiset näissä verkostoissa toimivat. Kokoomusnaiset kutsuvat naiset mukaan viihtymään, vaikuttamaan ja verkostoitumaan. Verkostoituminen on siis jotakin aikaisemmin mainittuihin ahkeruuden ja tavoitteellisuuden piirteisiin liittyvää, ehkä jopa yksilön ominaisuus. Kokoomusnaisen tulee olla halukas tai kyvykäs verkostoitumaan? Laajaa verkostoa voidaan pitää myös jonkinlaisena vaikutusvallan ja menestyksen merkkinä erityisesti työmaailman ja politiikan konteksteissa.

Tässä tavassa puhua yhteistyöstä tai tutustumisesta kiinnostaa tietysti erityisesti se, voidaanko yhteen kutsumisen, yhteisön ja verkostoitumisen erikseen nimeämisen ajatella olevan jotenkin

sukupuolittunut ilmiö. Nimeävätkö muut kuin naisverkostot tai verkostoituvat naiset toimintaansa yhteyksien luomiseksi tai toivottavatko he toisiaan mukaan viihtymään ja verkostoitumaan?

(Suomen Keskustanaiset ry:n yhteiskunnallisen vaikuttamisen tavoitteet: ...) kannustaa naisia aktiivisuuteen (Keskustanaiset, Vaikuttamisen tavoitteet)

Suomen keskustanaiset ry on Suomen suurin poliittinen naisjärjestö. Suomen keskustanaisten tarkoituksena on vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin naisnäkökulmasta, rohkaista naisia lähtemään mukaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja kouluttaa jäseniään. (Keskustanaiset, Etusivu)

Keskustanaiset haluavat kannustaa naisia aktiivisuuteen sekä rohkaista naisia lähtemään mukaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.

KD naiset rohkaisee naisia eri elämänalueilta tulemaan mukaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja tuomaan siihen oman arjen kokemuksensa ja näkemyksensä. (KD Naiset, Etusivu)

Tarkoitus: vahvistaa kristillisiä arvoja kunnioittavien naisten yhteiskunnallista vastuunottoa ja poliittista yhteistyötä. (KD Naiset, Säännöt)

1. Kentän tietotaidon tunnistaminen ja arvostaminen
2. Vallan ja vastuun jakaminen
3. Demokraattinen kannustava ja rohkaiseva toiminta
4. Koulutetaan ja päivitetään uusia viestintätaitoja
5. Rohkaistaan puolueen sisäiseen ja ulkoiseen verkostoitumiseen. (KD Naiset, Säännöt)

KD Naiset haluavat samaan tapaan rohkaista naisia eri elämänalueilta tulemaan mukaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Järjestö haluaa myös vahvistaa kristillisiä arvoja kunnioittavien naisten vastuunottoa ja poliittista yhteistyötä. Kun rohkaisemisen käsitettä ja tematiikkaa käytetään tässä laajuudessa, syntyy lukijalle vastatulkinta. Ovatko naiset tai KD Naisten tapauksessa kristillisiä arvoja noudattavat naiset näin laajamittaisen rohkaisun tarpeessa?

Kun tavoitteiksi määritellään jonkin kategorisen kollektiivin rohkaiseminen, tullaan samalla luoneeksi kuva tuosta kollektiivista rohkaisua kaipaavana. Näissä lainauksissa naisten kategoria on vaarassa typistyä araksi, passiiviseksi, ujoksi ja aloitekyvyttömäksi. KD Naisten säännöissä tätä samaa puhetta jatketaan jo järjestössä toimiviin naisiin, kun esimerkiksi Keskustanaiset puhuvat

pääosin naisista, jotka eivät ole vielä ”rohkaistuneet” osallistumaan politiikkaan. KD Naiset haluavat siis myös rohkaista omia jäseniään esimerkiksi puolueen sisäiseen ja ulkoiseen verkostoitumiseen. Lisäksi järjestö toivoo, että heidän toimintansa on kannustavaa ja rohkaisevaa.

Toisaalta tällaista puhetta voidaan pitää eräänlaisena feminististen naisliikkeiden retoriikan sisäistämisenä. Historiallisesti naisliike on pyrkinyt kutsumaan naisia yhteen ja voimauttamaan heitä sekä herättämään sortoa elämässään kohtaavia naisia toimimaan patriarkaatin kumoamiseksi. Tällainen tematiikka on ollut erityisesti läsnä niin sanotun toisen aallon feministisissä keskusteluissa, joissa toimintaa ovat tehneet naiset naisille ja keskusteluiden sisällöt ovat kertoneet naisista. Kiinnostavaa olisi, jos KD Naisten retoriikassa olisi tunnistettavissa toisen aallon feminismin naisliikkeen emansipaatiopuheen sisäistämistä. Tästä näkökulmasta voidaan pohtia, kuinka paljon historialliset nais erityisen poliittisen osallistumisen mallit edelleen vaikuttavat naisjärjestöjen toiminnassa.

Perussuomalainen nainen on vahva, isänmaallinen ja rohkea!

Me haluamme luoda suomalaisille naisille onnea, turvaa, hyvinvointia ja mahdollisuuksia. Haluamme, että suomalainen nainen kukoistaa edelleen!
(Perussuomalaiset Naiset, Etusivu)

Haluamme rohkaista naisia

politiikkaan, kouluttautumaan uusiin ammatteihin, pienyrittäjiksi, elinikäinen oppiminen, uudet alut ja mahdollisuudet ovat elämän suola ja sokeri. Niihin Suomi tarjoaa hyviä mahdollisuuksia. (Perussuomalaiset Naiset, Poliitiikka)

Perussuomalaiset Naiset tukeutuvat edelleen samaan retoriikkaan. Edellisessä lainauksessa myös hahmottuu kuva Perussuomalaisten Naisten ideaalinaissubjektista. Tuo ideaalinainen on vahva, isänmaallinen, rohkea ja edelleen kukoistava. Myös Perussuomalaiset Naiset haluavat siis rohkaista naista.

Naisten itsetunnon, poliittisen tiedostamisen, yhteiskunnallisen osallistuminen ja elämänhallinnan kasvattaminen on ollut sosiaalidemokraattisen naistoiminnan tehtävänä yhtä lailla järjestäytymisenkin syntyhetkistä alkaen kuin nykyisen naisliiton toimintasuunnitelmissakin. (Demarinaiset, Historia)

Viimeinen aineistoesimerkki kertoo luultavasti enemmän Demarinaisten historiallisesta orientaatiosta kuin nykytilasta. Se kuitenkin toimii mielestäni hyvänä kuvauksena siitä, millaisesta taustasta voidaan ajatella rohkaisun ja kannustuspuheen nykyäänkin kumpuavan. Demarinaiset

mainitsevat historiaansa käsittelevässä tekstissä pyrkimyksekseen naisen itsetunnon, poliittisen tiedostamisen, yhteiskunnallisen osallistumisen ja elämänhallinnan kasvattamisen. Kääntöpuolena syntyy kuva naisesta, jolla ei ole itsetuntoa, joka ei ole poliittisesti tiedostava, ei osallistu yhteiskuntaan ja häneltä uupuu elämänhallinnan taitoja.

Lisäksi tässä diskurssissa rakentuu käsitys menestyvästä ja toiminnallisesta naissubjektista. Toiminnan ulkopuolella olevat naissubjektit nimetään sellaisiksi, jotka kaipaavat tukea ja rohkaisua; aktivointia. Tässä diskurssissa rakennetaan selvärajaista käsitystä politiikkaan osallistuvan naisen ideaalisista ominaisuuksista. Tällaisten hahmojen rakentamisella tai vahvistamisella saattaa olla pitkäaikaiset seuraukset sille, millaiset yksilöt kokevat politiikan omakseen tai poliittisen osallistumisen itselleen mahdolliseksi.

Kiinnostava piirre tässä diskurssissa on myös se, kuinka yksilökeskeisesti poliittinen naissubjekti rakentuu, ja kuinka keskeisenä diskurssissa vaikuttavat olevan yksilön ominaisuudet esimerkiksi kollektiivisen oppimisen sijaan.

Moninaisuuden vastadiskurssi – Vastaukset intersektionaalisiiin vaatimuksiin

Viimeisenä paneudun aineistossa ilmenevään moninaisuuspuheeseen. Tulkitsen tämän diskurssin syntyvän naisjärjestöjen pyrkimyksestä selventää tai ratkaista nais erityiseen toimintaan liittyviä jännitteitä ja paradokseja. Olen analysoinut ja kirjoittanut näistä paradokseista ja ristiriitaisuuksista jo erityisesti ensimmäisellä analyysitasolla. Olen kuitenkin erottanut moninaisuuden diskurssin vielä tässä omakseen, sillä näen sen monisävyisesti paljastavan järjestöjen sekä tasa-arvokentän sisäisiä jännitteitä. Tulkitsen siis, että tämä puhetapa pyrkii ratkaisemaan, lievittämään ja vastaamaan feministisen liikkeen ja tasa-arvotyön uusiin vaatimuksiin järjestöjen toimintamahdollisuuksien puitteissa. Vastapuhe ei tulkintani mukaan ainakaan vielä vaikuta vaarantavan toiminnan legitimitettiin. Tämän moninaisten naisten ja moninaisuuden diskurssin tulkitsen keskustelemaan kuluneena vuosikymmenenä laajemmin esiin nousseiden intersektionaalisten vaatimusten kanssa.

Vihreän tasa-arvon Suomessa kaikilla sukupuolilla, kaikilla sukupolvilla ja kaikkiin kulttuureihin kuuluvilla ihmisillä on parhaat edellytykset onnelliseen elämään. (Vihreät Naiset, Poliitikamme)

Vihreiden Naisten Poliitikamme-sivulla kuvaillaan vihreän tasa-arvon Suomea. Listassa luetellaan monia eron kategorioita: sukupuolen moninaisuus, ikä sekä erilaiset kulttuurit. Vihreät Naiset linjaavat siis tasa-arvon toiminnassaan liittyvän useisiin eroihin. Puhumalla kaikista sukupuolista Vihreät Naiset tuovat esiin käsitystään sukupuolesta monena ja ei-dikotomisena. Järjestöjen toisistaan eroavia käsitteellistyksiä sukupuolesta olen käsitellyt myös laajemmin ensimmäisellä analyysitasolla.

6. Erityisryhmien yhdenvertaisuus

ikäntyneet

seksuaalivähemmistöt

vammaiset ja vajaakuntoiset

maahanmuuttajat

suomenruotsalaiset

romanit

saamelaiset

moniperustainen syrjintä

(KD Naiset, Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus kristillisdemokratiassa)

KD Naiset nimeävät toimintansa ja politiikkansa kohteiksi pitkän liudan eri kategorioita. Listan viimeinen kohta, moniperustainen syrjintä, viittaa intersektionaalisuuden vaatimukseen ottaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyössä huomioon monet marginaalipositiot yhtäaikaaisesti. Kiinnostavaa käytännön maailmassa olisi tietää, mitä KD Naisille erityisryhmien yhdenvertaisuuden edistäminen konkreettisesti tarkoittaa. Kristillisdemokraattien puheenjohtaja Päivi Räsänen on kuuluisasti vastustanut esimerkiksi tasa-arvoista avioliittolakia. KD Naisten erityisryhmien yhdenvertaisuuden edistämisen listalla ovat kuitenkin seksuaalivähemmistöt. Voidaan kenties ajatella, että naisjärjestön tasa-arvon edistämisen erityistehtävään kuuluu tässä ajassa myös jonkinlainen moninaisuuspuhe huolimatta siitä, millaisia tavoitteita puolue itse ajaa.

Yhteiskunnassa kulloinkin vallitsevat normit muokkaavat käsityksiä sukupuolesta. Feminismin tehtävänä on vapauttaa yksilöt heitä kahlitsevista sukupuolittuneista valtarakenteista. Muutos alkaa ruohonjuuritasolta: tiedosta ja ole kriittinen! Sukupuolen moninaisuus on huomioitava yhteiskunnassa ja lainsäädäntö on uudistettava kaikille samanarvoiseksi. (Demarinaiset, Tavoitteemme)

Demarinaiset tarjoavat sukupuolen ymmärtämiseen käsitystä yhteiskunnasta normittavana. Sukupuoli ymmärretään kulloinkin yhteiskunnassa vallitsevien normien välittämänä. Sukupuoli vaikuttaa tässä lainauksessa olevankin ennemminkin rakenteessa (sukupuolittuneissa valtarakenteissa) kuin yksilöissä. Demarinaiset myös toteavat, että sukupuolen moninaisuus on huomioitava yhteiskunnassa ja lainsäädäntö on uudistettava kaikille samanarvoiseksi. Tämänkaltaiset

lausunnot ovat kiinnostavia sukupuoliyhteyden toiminnan lähtökohdista linjattuna. Demarinaiset eivät esimerkiksi linjapapereissaan erikseen mainitse ottavansa huomioon toiminnassaan sukupuolen moninaisuuden, mutta poliittisten tavoitteiden tasolla tuo asia on ilmaistu.

Moneus- ja moninaisuuspuheesta syntyy siis ikään kuin teoreettinen pintakerros tietyille poliittisille naisjärjestöille. Kun pintakerrosta raaputetaan ja suunnataan katse naisjärjestön käytäntöihin ja konkreettiseen arkeen, käsitys sukupuolesta monena ja ihmisten intersektionaalisista asemista yhteiskunnassa voi jäädä ohueksi ja sloganinomaiseksi. Sukupuolen lisäksi esimerkkinä voidaan käyttää viestinnän kieltä. Suurin osa järjestöistä viestii pääasiallisesti yhdellä kielellä. Mikään järjestöistä ei viesti muilla kielillä kuin suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Jo pelkästään tämä rajaa toiminnasta monenlaisia ihmisiä ulkopuolelle. Voisi tulkita, että naisliikkeen ja feministisen liikkeen intersektionaalinen vaatimus vanhoille tasa-arvotoimijoille tuottaa teoreettista moninaisuuspuhetta, joka pyrkii vastaamaan syytöksiin kuvitteellisen naisyhteisön ylläpitämisestä ja toiminnan ulossulkevuudesta.

Kuntavaalit järjestetään keväällä 2021 ja me tarvitsemme joukkoomme moninaisen joukon vaikuttajia. Olisitko sinä ehdokkaana kuntavaaleissa? (Demarinaiset, Kuntavaalit)

Kuntavaaleihin liittyvässä viestinnässä Demarinaiset nostavat esiin jälleen kysymyksen moninaisuudesta. Demarinaiset kirjoittavat tarpeesta saada mukaansa moninaisen joukon vaikuttajia. Tässä yhteydessä ei tarkemmin eritellä moninaisuutta rajaavia kategorioita. Voidaan olettaa, että Demarinaiset eivät tarkoita moninaisella joukolla vaikuttajia esimerkiksi cis-miehiä. Toisaalta vaalimatematiikan sekä edustuksellisen tasa-arvon näkökulmasta ensisijaista ehdokasasettelussa on se, että ehdolle asettuu mahdollisimman paljon ihmisiä mahdollisimman moninaisilla taustoilla ja elämäntilanteilla. Voidaan siis myös ajatella Demarinaisten viittaavan viestinnässään tähän kysymykseen. Kiinnostavaa kuitenkin on, miksi moninaisuuden kysymys vaikuttaa olevan erityisesti naisjärjestön kysymys.

Vaikka lähestymistapamme tässä asiakirjassa on intersektionaalinen, moniperusteinen feminismi, keskitymme erityisesti sukupuolen merkitykseen niin yksilön elämässä kuin yhteiskunnan rakenteissa. Yhteiskunnassa yksilöitä ja ryhmiä kohdellaan eri tavalla juuri sukupuolen perusteella, kaikkien edelle lueteltujen kategorioiden sisällä. Lisäksi olemme valinneet asiakirjaan pääosin naiskeskeisen tarkastelukulman. (Vasemmistonaiset, Naispoliittinen asiakirja)

Vasemmistonaiset avaavat ymmärrystään intersektionaalisuudesta ja linjaavat kuitenkin keskittyvänsä erityisesti sukupuolen merkitykseen yksilöiden elämässä, mutta myös yhteiskunnallisissa rakenteissa. Lisäksi Vasemmistonaiset toteavat valinneensa Naispoliittiseen asiakirjaansa pääosin naiskeskeisen tarkastelukulman. Pidän erityisesti tätä lainausta Vasemmistonaiden Naispoliittisesta asiakirjasta paljastavana moninaisuuden ja intersektionaalisten vaatimusten näkökulmasta.

Voidaan ajatella, että Vasemmistonaiset on yksi tasa-arvokeskustelua ja feminististä teoriakehitystä hyvin tarkasti seuraavista järjestöistä. Tätä taustaa vasten voidaan olettaa, että järjestöillä, joiden jäsenistö ottaa aktiivisesti osaa yhteiskunnalliseen feministiseen keskusteluun, on suurempi paine profiloitua ja toimia tasa-arvotoimijoita kohtaavien uusien inklusiivisten vaatimusten edessä. Tässä lainauksessa vaikuttaa siltä, että toiminnan strategiaksi on otettu disclaimer-tyyppinen ”tiedämme mitä meidän pitäisi tehdä, mutta tietoisesti valitsemme tehdä kuten on aikaisemminkin tehty näistä syistä” -strategia. Onkin kiinnostavaa seurata, miten järjestöt, joiden toiminnan lähtökohdat sekä historia ovat vahvasti sitoutuneet sukupuolierityiseen poliittiseen toimintaan, kykenevät kestäväällä tavalla ratkaisemaan intersektionaalisen feministisen politiikan kysymyksen toiminnassaan.

Tämä diskurssi pyrkii sekä laajentamaan käsitystä naistoimijasta omilla ehdoillaan että rekonstruoimaan kysymyksenasettelua ja vaatimuksia, joita toiminnalle esitetään. Diskurssi pyrkii uudelleenjärjestämään ja määrittelemään sekä poliittisen toiminnan subjekteja että objekteja. Rekonstruktio vaikuttaa kuitenkin pääasiassa liittyvän siihen, mitä sanotaan, sen sijaan, että tekemisen ja järjestäytymisen malleja pyrittäisiin järjestelemään uudelleen. Tulkitsen, että tämä diskurssi pyrkii vastaamaan sukupuolierityisen toiminnan kohtaamaan kritiikkiin ja toivoo samalla rakentavansa moninaisempia osallistumisen malleja.

Tämä vastapuheen tai moninaisuuspuheen diskurssi vaikuttaa taipuvan lähinnä vasemmistoliberaalien järjestöjen käyttöön. Pyristely eroon sukupuolierityisen toiminnan lähtökohdista ja yhden naisyhteisön korostamisesta vaikuttaakin olevan erityisesti vasemmistoliberaalien sisäinen kamppailu. Tämä vastadiskurssi paljastaa kiinnostavasti sen jännitteen, joka toiminnan lähtökohtien ja ajankohtaisten tasa-arvokysymysten välillä lähtökohtaisesti on tässä ajassa. Vastadiskurssi tuo näkyviin paradoksin, jonka kanssa naisjärjestöt kamppailevat: kuinka säilyä varteenotettavana ja muutosvoimaisena tasa-arvotoimijana samalla, kun toiminnan lähtökohdat ovat ulossulkevat ja korostavat yhtä ja yhteistä kuvitteellista naiskokemusta.

6. Tulokset

Olen tässä tutkielmassa tutkinut poliittisia naisjärjestöjä Suomessa 2020-luvulla. Tutkimusaineistoni koostuu kahdeksan eri naisjärjestön verkkosivuilta toukokuussa 2020 keräämästäni materiaalista. Järjestöt, joita tutkielmassa tarkastelen ovat: Keskustanaiset, Sosialidemokraattiset naiset, Kokoomusnaiset, Perussuomalaiset Naiset, Vihreät Naiset, Vasemmistonaiset, KD Naiset ja Svenska Kvinnoförbundet. Tässä tutkielmassa olen vastannut kahteen tutkimuskysymykseen huolellisen diskursiivisen analyysin avulla. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on, millaiseksi ”naisten politiikka” rakentuu diskursiivisesti poliittisten naisjärjestöjen verkkoviestinnässä, ja vastaan siihen analyysitasolla yksi. Toinen tutkimuskysymykseni, johon vastaan analyysitasolla kaksi, on, millainen on poliittinen naissubjekti poliittisten naisjärjestöjen verkkoviestinnässä.

Tutkimustani ovat motivoineet kysymykset tasa-arvotyön ja naisliikkeen tulevaisuudesta sekä intersektionaalisten vaatimusten seuraukset institutionalisoiduille tasa-arvotoimijoille. Olen ollut kiinnostunut nais erityisestä tavasta järjestää poliittista toimintaa ja sen seurauksista toiminnan sisällölle. Tutkimustani on innoittanut uuden tiedon tuottaminen aiheesta, jota on tutkittu viime vuosina Suomessa vähän. Tutkimustani ovat myös motivoineet Johanna Kantolan poliittisia naisjärjestöjä käsittelevässä artikkelissaan esiin nostamat kysymykset nais erityisen poliittisen toiminnan oikeutuksista.

Naisten politiikka rakentuu diskursiivisesti poliittisten naisjärjestöjen verkkoviestinnässä monipuolisella ja tiheästi ilmenevällä käsitteistöllä. Järjestöt joutuvat luomaan itsensä suhteessa muutamiin käsitteisiin ja ideoihin. Aineistossa erityisen tärkeinä ideoina näyttäytyvät feminismi, tasa-arvo ja sukupuoli. Naisten politiikka rakentuu järjestöjen moninaisista tavoista luoda suhdettaan näihin ideoihin tai etäännyttää itseään suhteessa näihin ideoihin. Feminismi näyttäytyy politisoituneena käsitteenä, jonka avulla vasemmistoliberaalit järjestöt kiinnittävät toimintaansa poliittiseen todellisuuteen. Feminismi on aineistossa monta ja näyttäytyy ideana, jota järjestöt käyttävät omista ideologisista lähtökohdistaan haluamallaan tavalla.

Seuraavassa taulukossa kokoan tuloksiani.

Taulukko 1. *Järjestöjen suhde feminismiin, tasa-arvon ja sukupuolen ideoihin sekä erilaiset diskurssit aineistossa*

Järjestö		Suhde edellisiin	Diskurssit
Vihreät Naiset	Feminismi	Politiikka, ydinkäsite	Moninaisuuden,

	Tasa-arvo	Tavoite ja väline	Kansallisuuden, Rohkeuden, Hoivan,
	Sukupuoli	Monta ja muuttuva, ”kunnioitamme sukupuolen itsemäärittelyä	Tunteen/Ruumiillisuuden
Kokoomusnaiset	Feminismi	Poissaoleva	Vahvuuden ja rohkeuden, Ideologisuuden, puolueen Hoivan, äitipolitiikan
	Tasa-arvo	Mahdollisuuksien tasa-arvo, meritokratia	
	Sukupuoli	Dikotominen	
Keskustanaiset	Feminismi	Poissaoleva	Hoivan, äitipolitiikan, Arjen, ruumiin, Kansallisuuden, Vahvuuden ja rohkeuden
	Tasa-arvo	Ydintavoite, ei määritelty	
	Sukupuoli	Naiserityisyys, dikotomia	
Demarinaiset	Feminismi	Feministinen järjestö	Hoivan, äitipolitiikan, Moninaisuuden, Vahvan, rohkean
	Tasa-arvo	Tasa-arvo on alistuksen ja sorron poissaoloa	
	Sukupuoli	Sukupuoli on ero, jonka kautta alistusta ilmenee, toisaalta naiserityisyys, toisaalta yhteinen ihmisyyys, muita käsitteitä: oikeudenmukaisuus, rauha, ihmisarvo, siskous	
KD Naiset	Feminismi	-	Hoiva, äitipolitiikka, yhteisöt, Aktiivinen, rohkea
	Tasa-arvo	yhdenvertaisuus, ihmisarvo	
	Sukupuoli	Dikotominen, heteroseksuaalinen	
Perussuomalaiset Naiset	Feminismi	-	Kansallisuus, Vahvuus ja rohkeus, Hoiva, äitipolitiikka
	Tasa-arvo	Vastapuheena ”olemme tasa- arvoisia”	
	Sukupuoli	Luonnollistetut roolit, kaikki miehet, naiset, tytöt, äidit	

Vasemmistonaiset	Feminismi	Vasemmistofeminismi	Hoiva, Moninaisuus, Arjen ruumis
	Tasa-arvo	tasa-arvo on monta (sosiaalinen, taloudellinen)	
	Sukupuoli	sukupuoli on valittu näkökulma, intersektionaalinen vaade kirjoitetaan auki	
Svenska Kvinnoförbundet	Feminismi	Liberaalifeminismi	Menestys, rohkeus Hoiva, äitipolitiikka
	Tasa-arvo	Työkalu ja ainut näkökulma	
	Sukupuoli	Rajoittava rooli, ”kaikki ovat samanlaisia”, toisaalta dikotomia, siskous	

Tasa-arvon idea on aineistossa kaikkia järjestöjä velvoittava. Jokainen järjestö mainitsee tasa-arvon tai luo toiminnallista suhdettaan käsitteeseen. Tasa-arvo näyttäytyy käsitteenä ja ideana, joka itsestään selvästi kuuluu naisjärjestön ”agendalle” tai tehtävälistalle. Tämän paljastaa erityisesti oikeistokonservatiivisten järjestöjen tapa luoda itsensä suhteessa tasa-arvon ideaan. Tasa-arvotyö ja tasa-arvon käsitteleminen näyttäytyy naisjärjestön institutionalisoituneena tehtävänä aineistossa.

Sukupuoli näyttäytyy aineistossa ainakin kahtalaisena. Sukupuoli toimii juridisena järjestämisen kategoriana, jonka kautta lähes kaikki järjestöt määrittävät toimintansa subjekteja. Vaikuttaa siltä, että naisjärjestöissä toimivien ihmisten on oltava naisia. Toinen tapa, jolla sukupuoli ilmenee aineistossa, on tavoitteellisten puheiden yhteydessä vastapuheena luonnollistetulle ja dikotomiselle sukupuolelle. Aineistossa vaikuttaa siltä, että luonnollinen (nais)sukupuoli on toiminnan käytännöllinen ja konkreettinen lähtökohta samalla, kun osa järjestöistä pyrkii tavoitteiden sekä toiminnan substanssin tasolla tekemään eroa heteronormatiiviseen, dikotomiseen ja luonnollistettuun sukupuolijärjestelmään. Pääasiassa naisten politiikka rakentuu aineistossa dikotomista sukupuolijärjestelmää, heteronormia sekä naisten yhteistä sukupuolikokemusta ylläpitäväksi.

Naisten politiikka rakentuu aineistossa tasa-arvopoliittiseksi velvollisuudeksi sekä sukupuolierityisen järjestäytymisen kautta moninaiseksi itseymmärryksen rakentamiseksi omista ideologisista lähtökohdista käsin.

Poliittinen naissubjekti rakentuu aineistossa kuuden puheentavan tai merkityskimpun kautta. Ne ovat: (1) Kansallisuuden diskurssi, (2) hoivan, äitipolitiikan ja yhteisöjen diskurssi, (3) arjen, ruumiin ja affektin diskurssi, (4) ideologisuuden ja puolueen naisen diskurssi, (5) vahvan, rohkean ja verkostoituneen naisen diskurssi sekä (6) moninaisuuden vastadiskurssi.

Sukupuolierityinen toiminnan lähtökohta näyttäytyy aineistossa resurssina kansallisuuden rakentamiselle. Naisten asema Suomessa valjastetaan nationalististen tavoitteiden vetojuhdaksi. Aineistossa historialliset tasa-arvokamppailut ja naiskysymykset asetetaan rakentamaan suomalaisuutta. Tätä ilmentää diskurssi 1.

Suomen poliittisessa historiassa naisille ovat korostuneesti jääneet sosiaalipolitiikan ja koulutuspolitiikan tehtävät sekä erityisasiantuntijuus näissä aiheissa. Tätä havaintoa tukevat myös analyysihavaintoni aineistossa ja niistä rakentuva diskurssi 2. Hoivan ja maternalistisen sosiaalipolitiikan kysymykset näyttäytyvät naisjärjestöjen erityiskysymyksinä laajasti. Hoivan lisäksi naisjärjestöt näyttäytyvät politiikassa koko yhteiskunnan äiteinä. Naisjärjestöt nähdään puolueiden sosiaalipoliittisina erityisasiantuntijoina, jotka pitävät ideologisia ”perheitä” koossa ja rakentavat yhteisöjä ympärilleen. Järjestöt tuottavat poliittista naissubjektia äitinä, vaimona sekä normatiiviseen naiskuvaan sitoutettuna toimijana.

Naisjärjestöillä vaikuttaa olevan konkreettisessa toiminnassa tunteisiin sitoutuvia affektiivisia käytäntöjä, kuten nähdään diskurssissa 3. Ruumiillisuuden ja tunteiden kysymyksiä voidaan pitää naisille kuuluvina elämäalueina. Järjestöt kuvailevat toimintaansa tunteiden nimeämisen kautta. Ruumiillisuuteen kietoutuu vahvasti myös ruumiilla tehtävä työ. Naisjärjestöt tuottavat viestinnässään poliittisen naissubjektin, joka on ensisijaisesti arjen asiantuntija. Naisen osaaminen rakentuu arjessa tehtävän ruumiillisen toistamisen kautta. Naisasiantuntijuus rakentuu siis kokemuksellisenä ja ruumiillisesti kasautuvana ”arkitietona”. Naiserityisen poliittisen toiminnan näkökulmasta huomionarvoista on se, mistä naisten tieto ja asiantuntijuus aineistossa ja naisjärjestöjen viestinnässä muodostuu. Jos ajatellaan arjen olevan jotakin ruumiillista ja affektiivista, on hyvä pysähtyä miettimään, millaisia seurauksia poliittiselle naissubjektille on sillä, että naisen asiantuntijuus nähdään pääasiassa arkeen kietoutuvana arkisena unelmointina.

Diskurssissa 4 naisjärjestöjen tapa rakentaa itseään suhteessa puolueisiin tai ideologisiin liikkeisiin tuottaa dynamiikan, jossa naisjärjestö toimii puolueen ”toisena”. Puolue näyttäytyy neutraalina, josta naisjärjestö poikkeaa. Syntyy siis asetelma puolueesta (miehestä) ja sen viestejä toistavasta tai sen päätöksiä seuraavasta naisjärjestöstä (naisesta). Erityisesti vasemmistoliberaalit järjestöt kuitenkin

luovat itseään ja poliittista naissubjektia aktiivisen ideologisen kehitystyön ja puolueen opponoinnin kautta.

Naisjärjestöt kuvaavat naistoimijan rohkeaksi, vahvaksi ja verkostoituneeksi. Poliittinen naistoimija rakentuu erityisesti yksilöllisten attribuuttien kautta. Diskurssin 5 mukaisesti poliittinen naistoimija on toisaalta vahva ja verkostoitunut. Toisaalta naistoimija, joka ei vielä ole mukana järjestön toiminnassa, kaipaa kuitenkin erityistä tukea, rohkaisua ja kannustusta. Poliittiset naistoimijat yksilöinä rakentuvat aineksista, joihin poliittinen toiminta ikään kuin velvoittaa yksilöitä. Poliittisen naissubjektin on oltava sosiaalinen, aktiivinen, ahkera, rohkea, vahva, rohkaiseva ja kannustava.

Poliittinen naissubjekti syntyy aineistossa myös tietyn moninaisuutta käsittelevän vastapuheen kautta, mistä rakentuu diskurssi 6. Moninainen vastapuhe pyrkii ratkaisemaan nais erityiseen toiminnan lähtökohtaan liittyvät ongelmat, joita intersektionaaliset vaatimukset kritisoivat. Moninaisuuspuheessa yritetään tavoitetasolla tuottaa moninainen (iältään, kansalaisuudeltaan, sukupuoleltaan) poliittinen subjekti. Moneus- ja moninaisuuspuhe synnyttää teoreettisen inklusiivisen pintakerroksen toiminnalle, jonka perustukset ovat sukupuolen perusteella eksklusiiviset. Sukupuolierityisistä toiminnan lähtökohdista ja yksilotteisesta sukupuolikäsityksestä eroon pyristely vaikuttaa aineistossa olevan erityisesti vasemmistoliberaalien järjestöjen sisäinen kamppailu.

7. Johtopäätökset ja pohdinta

Mistä on suomalaiset poliittiset naisjärjestöt tehty?

Kristillisestä raittiusliikkeestä ja ompeluseuroista, Lotta Svärdistä, Martoista, työväenliikkeestä, täysien kansalaisoikeuksien saavuttamisesta, perheen ja äidin oikeuksien ajamisesta, naisten yhteisestä erityisyydestä, sosiaalipolitiikasta, koulutuspolitiikasta, pohjoismaisesta naisliikkeestä, hoivasta, arjesta, tunteista, vastuusta ja velvollisuuksista, tasa-arvosta, rauhanliikkeestä, oikeudenmukaisuudesta, ihmisoikeuksista, binäärisestä sukupuolesta, äitileireistä, kahvinkeitosta, myyjäispöydistä, rohkeudesta, valtiosta, solidaarisuudesta, yhteisöistä.

Niistä on suomalaiset poliittiset naisjärjestöt tehty.

Kahdeksankymmentäluvulla tasa-arvokirjallisuudessa kysyttiin, miksi naiset tarvitsevat erillisiä järjestöjä, ja auttavatko nämä järjestöt naisten asiaa vai sementoivatko ne sen sijaan naisten erillisyyden muusta poliittisesta vaikuttamisesta. Tämä tutkielma antaa useita mahdollisia vastauksia neljäkymmentä vuotta vanhaan kysymykseen.

Kahdeksankymmentäluvun kritiikki nais erityisiä toimijoita kohtaan on vain pintaraapaisu sitä problematiikkaa, jonka kanssa poliittiset naisjärjestöt työskentelevät tässä ajassa. Järjestöjen toimintaa on erityisesti kritisoitu yhden kuvitteellisen naisyhteisön etujen ajamisesta ja nojaamisesta vanhanaikaiseen ulossulkevaan järjestelmään, joka toiminnallaan lisää eriarvoisuutta eikä pura sitä. Poliittisten puolueiden naisjärjestöjen ”feminismi” ja ”politiikka” näyttäytyvät uudenlaisen, intersektionaalisen feminismin valossa helposti vanhanaikaisina ja ongelmallisina (Kantola, Koskinen Sandberg, Ylöstalo 2020, 11).

Tutkimustulokseni tukevat näitä toistuvasti tutkimuskirjallisuudessa esiin nostettuja havaintoja tästä ongelmallisesta dynamiikasta. Yhteisen naisyhteisön rakentaminen on istutettu poliittisten naisjärjestöjen toimintaedellytysten perustuksiin. Näistä lähtökohdista se vaikuttaa siirtyvän myös toiminnalliselle sekä politiikan tavoitetasolle.

Poliittiset naisjärjestöt ovat liikkeidensä ideologioiden ja puolueiden kielen sekä suomalaisen tasa-arvokehityksen ja sen historiallisten konventioiden hybridejä. Niiden käsittelemät yhteiskunnalliset ongelmat ja aiheet vaikuttavat olevan sekä politiikan että sukupuolen motivoivia. Johanna Kantola kirjoittaa kirjassa *Tasa-arvopolitiikan suunnanmuutoksia* (2020) suomalaisista naisjärjestöistä ja niiden lamaantuneisuudesta Juha Sipilän hallituksen aikaan. Kantola esittää, että osittain Suomen varhaisen tasa-arvokehityksen takia ovat tietyt olennaiset tasa-arvotoimijat ikään kuin kasvaneet yhteen valtion kanssa. Tämä tilanne tuottaa vaikeuksia tasa-arvolle silloin, kun valtio ei syystä taikka toisesta ole halukas edistämään tasa-arvoa tai näkemään yhteiskunnallisia ongelmia tasa-arvon näkökulmasta. Suomen vanhin tasa-arvoviranomainen on tasa-arvoasiain neuvottelukunta, joka juhlii vuonna 2022 50-vuotisjuhliiaan. Muita verrokkimaita tarkasteltaessa on Suomessa naisjärjestöjen (eli tasa-arvojärjestöjen) työ ollut erityisen valtiosidonnaista, kollegiaalista ja poliittiseen maailmaan kietoutunutta.

Jaana Kuusipalo on kirjoittanut poliittisen järjestelmän ja politiikan sukupuolittuneisuudesta Suomessa. Hän on nostanut esiin, että sosiaalipolitiikka ja koulutuspolitiikka on ymmärretty poliittisina erityisosaamisalueina. Tutkimustulokseni tukevat edelleen näkemystänäiden poliittisten alueiden sukupuolittuneisuudesta. Poliittisten naisjärjestöjen tehtäviksi vaikuttavat tasa-arvopolitiikan rinnalla lukeutuvan erityisesti sosiaalipoliittiset tehtävät.

Poliittiset naisjärjestöt ovat historiallisesti toimineet yhdessä ja ajaneet yhteisiä ”naisten asioita” saavuttaen myös merkittäviä tuloksia. Ne toimivat läheisesti yhdessä puolueiden sekä valtionhallinnon kanssa, ja niitä voidaan ajatella osana institutionalisoitua suomalaista valtionfeminismiä. Poliittisten naisjärjestöjen suhde tasa-arvotyöhön tai feminismiin ei kuitenkaan

ole yhtenäinen. Järjestöt eivät ole enää yhtä mieltä enää edes siitä, tulisiko tasa-arvoa ylipäättään edistää, vai onko se kenties jo saavutettu. Vasemmistoliberaalit järjestöt kamppailevat uusien intersektionaalisten feminististen vaatimusten kanssa samalla, kun oikeistopopulistiset poliittiset voimat pyrkivät kyseenalaistamaan koko tasa-arvotyön oikeutuksen.

Tutkimustulokseni tuovat kuitenkin selkeää viestiä siitä, että tasa-arvotyö ja tasa-arvotemat kasautuvat poliittisessa toiminnassa itsestään selvästi naisjärjestöjen tehtäviksi. Naisjärjestön olemassaolon oikeutus ja itseymmärryksen ydin vaikuttaa olevan sen suhde tasa-arvoon, feminismiin tai sukupuoleen. Tasa-arvon edistämisen kannalta oikeistopopulismien nousu Suomessa ja Euroopassa on synnyttänyt uudenlaisen tarpeen tasa-arvotoimijoille, jotka eivät toiminnallaan edes viitteellisesti edistä eriarvoistumista sekä toimijoille, jotka kykenevät notkeasti liikkumaan yhteiskunnallisessa keskustelussa niin, etteivät ne ole täysin riippuvaisia valtiosta tai hallinnon hyväntahtoisuudesta.

Tutkimustuloksieni valossa vaikuttaa siltä, että sitoutuminen valtioon voi vaikeuttaa myös naisjärjestöjen kykyä orientoitua viestinnällisesti. Valtiolliset elimet sekä poliittiset puolueet luopuvat hitaasti diskursseistaan ja tavoistaan järjestää toimintaansa. Historiallisesti on kiistattoman tärkeää, että poliittiset naisjärjestöt ovat konkretisoineet ja vakiinnuttaneet naisliikkeen, joka on kollegiaalisesti yli puoluerajojen ajanut oikeuksia niille, joilta niitä on yhteiskunnassamme uupunut. Tähän yhteisrintamaan on kuitenkin viime vuosina syntynyt säröjä. Naisjärjestöt eivät enää itsestään selvästi ole tasa-arvojärjestöjä, ja osa järjestöjen resursseista vaikuttaa kuluvan sisäisiin kamppailuihin ja tasa-arvon vastapuheen tuottamiseen (erityisesti Perussuomalaiset Naiset).

Poliittisten naisjärjestöjen poliittinen naissubjekti kantaa toiminnassaan laajasti mukanaan heteronormatiivisen ja patriarkaalisen yhteiskunnan normeja ja odotuksia. Naissubjekti vaikuttaa olevan suomalaisuutta arvostava, heikompiosaisten hyvinvointiin aikansa käyttävä äitkansalainen, uuttera ja ahkera puolueen ideologian seurailija, ruumiillaan muutosta etsivä arkisen kokemuksen asiantuntija, verkostossa sukkelasti liikkuva arat naiset koollekutsuva leirin vetäjä, yhteiskunnan äiti ja miehensä vaimo sekä rohkea, monenlainen ja moninainen yhteiskunnallinen muutosvoima, jonka velvollisuutena on tavoitella tasa-arvoa yhteiskunnassa ja maailmassa feminismin keinoin.

Tutkielmani korostaa jatkotutkimuksen tarvetta jo olemassa olevista tasa-arvotoimijoista sekä niiden lähtökohdista, edellytyksistä ja sisään rakennetuista itsestäänselvyyksistä. Nais erityisen toiminnan subjekti kaipaa tarkempaa erittelyä ja esimerkiksi visuaalisiin viesteihin paneutuva analyysi nais erityisten tasa-arvotoimijoiden viesteistä voisi olla paikallaan. Lisätutkimuksella voidaan myös pyrkiä avaamaan keskustelua vaihtoehtoisista tasa-arvotyön järjestämisen malleista sekä poliittisista tavoitteista, joita tasa-arvotyötä tekevät tahot voivat yhdessä edistää –

mahdollisesti ilman erityisen luonnollistetun naiskokemuksen väljähtänyttä sivumakua. Tasa-arvon edistämisen yhteiskunnassa ei tulisi olla sukupuolikysymys.

Kuten olen nostanut esiin, nais erityinen poliittinen järjestäytyminen saattaa muuttua ongelmaksi, jos naisjärjestöjen rooli on olla tärkein tasa-arvotoimija tässä maassa. Kun keskusteluun tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta nousee uusia ääniä, teorioita sekä vaatimuksia, tulisi tasa-arvo- ja naisliikkeen olla valmis mukauttamaan ja uudelleenjärjestämään toimintaansa. Tämä tulisi tehdä monivaiheisesta historiasta huolimatta ja tasa-arvoisempaa ja yhdenvertaisempaa tulevaisuutta varten.

Kun lähdin tälle matkalle halunani tarkastella nais erityistä poliittisen osallistumisen tilaa, en tiennyt kohtaavani maailman, jossa puhe ammentaa hyvin perinteisistä asetelmista ja sisällöistä. Tekemäni työ on konkretisoinut sen, että tasa-arvon saralla emme voi koskaan ottaa mitään itsestäänselvytenä. Jokaisen on oltava valmis kääntämään kriittinen katse itseensä, omiin toimintatapoihinsa ja historiaan. Onnistuvatko poliittiset naisjärjestöt uudelleenmäärittämään ja järjestämään toimintaansa, saavatko ”puolueiden naiset” uusia sukupuolittuneita tehtäviä vai hiipuvatko ne hitaasti uudenlaisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustoimijoiden rinnalta?

Meidän tulisi tutkijoina, tasa-arvotyöntekijöinä ja feministeinä kysyä, millainen on se tasa-arvotyön maailma, jossa vakainta rahoitusta nauttivat järjestöt ovat nais erityisiä ja tiukasti valtiolliseen politiikkaan sidottuja. Miltä näyttäisi tasa-arvotyö Suomessa, jos sen vakavaraiset toimijat olisivat nais erityisten järjestöjen rinnalla myös muita toimijoita, jotka eivät valikoi jäseniään sukupuolen perusteella?

7. Lähteet

Ahmed, Sara (2018) Tunteiden kulttuuripolitiikka. Tampere: Niin & Näin.

Ahmed, Sara (2004) Affective Economies. *Social text*, 22(2), 117-139.

Anderson, Benedict (2006) *Imagined Communities* (p. 49). Routledge.

Andrews, Tom (2012) What is Social Constructionism? *Grounded Theory Review, An international Journal* 11(1), 1-9.

Bacchi, Carol (2005) Discourse, Discourse Everywhere: Subject “Agency” in Feminist Discourse Methodology. *Nordic Journal of Women's Studies*, 13(03), 198-209.

Bacchi, Carol (1996) *The Politics of Affirmative Action: 'Women', Equality and Category Politics*. Sage.

- Burr, Vivien (2003) *Social Constructionism*. London: Taylor & Francis Ltd.
- Butler, Judith (1999) *Gender Trouble: Feminism and Subversion of Identity*. New York; London: Routledge.
- Butler, Judith (2006 & 2008) *Hankala sukupuoli: Feminismi ja identiteetin kumous*. Suomentanut Tuija Pulkkinen & Leena-Maija Rossi. Helsinki: Gaudeamus. Englanninkielinen alkuperäisteos 1999.
- Campbell, Rosie & Lovenduski, Joni (2005) Winning Women's Votes? The Incremental Track to Equality. *Parliamentary Affairs*, 58(4), 837-853.
- Caul, Miki (1999) Women's Representation in Parliament: The Role of Political Parties. *Party Politics*, 5(1), 79-98.
- Crenshaw, Kimberlé (1991) Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Colour. *Stanford Law Review* 43:6, 1241–1299.
- Dahlerup, Drude & Gulli, Bruno (1985) Women's Organisations in the Nordic Countries: Lack of Force or Counterforce? *Unfinished Democracy*. Pergamon. 6-36.
- Elomäki, Anna, Kantola, Johanna, Koivunen, Anu & Ylöstalo, Hanna (2020) Samettikolmiosta uuteen politisoitumiseen: Muuttuva feministinen toimijuus. Teoksessa Johanna Kantola, Paula Koskinen Sandberg ja Hanna Ylöstalo (toim.) *Tasa-arvopolitiikan suunnanmuutoksia Talouskriiseistä tasa-arvon kriiseihin*. Helsinki: Gaudeamus. 129–149.
- Engelberg, Mila (2018) *Miehiä ja naisihmisiä – suomen kielen seksismi ja sen purkaminen*. Helsinki: Tasa-arvoasiain neuvottelukunta.
- Evans, Elisabeth & Kenny, Meryl (2019) The Women's Equality Party: Emergence, Organisation and Challenges. *Political Studies*, 67(4), 855-871.
- Gordon, Tuula (2008) *Feministinen materialismi*. Teoksessa Tarja Tolonen (toim.) *Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli*. Tampere: Vastapaino. 18–34.
- Holli, Anne Maria (2006) Strong Together? A Comparative Study of the Impact of the Women's Movement on Policy-making in Finland. In S. K. Hellsten, A. M. Holli, & K. Daskalova(Eds.), *Women's Citizenship and Political Rights*. Basingstoke: PalgraveMacmillan. 127–153.

- Holli, Anne Maria (2008) Feminist Triangles: a Conceptual Analysis. *Representation*, 44(2), 169–185.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016) *Diskurssianalyysi: Teoria, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1993) *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.
- Jalovaara, Ville (2019) *On suurempi koti: Martat 120-vuotta*. Helsinki: Otava.
- Julkunen, Raija (2010) *Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit*. Tampere: Vastapaino.
- Koivunen, Anu (2008) Affektin paluu? Tunneongelma suomalaisessa mediatutkimuksessa. *Media & viestintä*, 31(3).
- Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne (1996) *Avainsanat : 10 askelta feministiseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Kantola, Johanna & Koskinen Sandberg, Paula & Ylöstalo, Hanna (2020) (toim.) *Teoksessa: Tasa-arvopolitiikan suunnanmuutoksia. Talouskriiseistä tasa-arvon kriiseihin*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kantola, Johanna (2019) Women's Organizations of Political Parties: Formal Possibilities, Informal Challenges and Discursive Controversies. *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 27:1, 4-21, DOI: [10.1080/08038740.2018.1529703](https://doi.org/10.1080/08038740.2018.1529703)
- Kantola, Johanna & Lombardo, Emanuela (2017) *Gender and Political Analysis*. London: Palgrave Macmillan.
- Kunovich, Sheri, & Paxton, Pamela (2005) Pathways to Power: the Role of Political Parties in Women's National Political Representation. *American Journal of Sociology*, 111(2), 505-552.
- Kuusipalo, Jaana (2011) *Sukupuolittunut poliittinen edustus Suomessa*. Tampere: Tampere University Press.

Laaksonen, Salla-Maaria, Matikainen, Janne, & Tikka, Minttu (2013) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino.

Laukkanen, Anu, Miettinen, Sari, Eloheimo, Aino-Maija, Ojala, Hanna, & Saresma, Tuija (2018) Feministisen pedagogiikan ABC. Opas ohjaajille ja opettajille. Tampere: Vastapaino.

Lempiäinen, Kirsti (2002) Kansallisuuden tekeminen ja toisto. Teoksessa Gordon, Komulainen, Lempiäinen (toim.) Suomineitonen hei! – Kansallisuuden sukupuoli. Tampere: Vastapaino. 19–36.

Luhtakallio, Eeva (2005) Kehysanalyysi mediakuvien sukupuolirepresentaatioiden tutkimuksessa. *Sosiologia*, 42(3), 189-206.

Luhtakallio, Eeva (2012) *Practicing democracy: Local activism and politics in France and Finland*. Springer.

Lovenduski, Joni & Norris, Pippa (1993) *Gender and party politics*. London: Sage.

Markkola, Pirjo (2002) Vahva nainen ja kansallinen historia. Teoksessa Gordon, Komulainen, Lempiäinen (toim.) Suomineitonen hei! – Kansallisuuden sukupuoli. Tampere: Vastapaino. 75–90.

Nevala, Seija-Leena (2002) Kansakunta pienoiskoossa – lotta- ja suojeluskuntaperhe. Teoksessa Gordon, Komulainen, Lempiäinen (toim.) Suomineitonen hei! – Kansallisuuden sukupuoli. Tampere: Vastapaino. 93–114.

Nielsen, Mathias Wullum (2014) Justifications of Gender Equality in Academia: Comparing Gender Equality Policies of Six Scandinavian Universities. *NORA-Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 22(3), 187-203.

Ojajärvi, Sanna (2004) Toistamisen politiikka: Judith Butler ja sukupuolen tekeminen. Teoksessa Mörä, Salovaara-Moring, Valtonen (toim.) *Mediatutkimuksen vaeltava teoria*. Helsinki: Gaudeamus. 255–273.

Osborn, Tracy L. (2012) *How women represent women: Political parties, gender and representation in the state legislatures*. New York: Oxford University Press.

Sainsbury, Diane (2004) Women's Political Representation in Sweden: Discursive Politics and Institutional Presence. *Scandinavian Political Studies*, 27(1), 65-87.

Skeggs Beverly (2014). Elävä luokka. (Class, Self, Culture, 2004.) Suom. *Lahikainen, Lauri & Mikko Jakonen. Tampere: Vastapaino*.

Skeggs Beverly, (1997). *Formations of Class & Gender: Becoming Respectable*. Sage.

Skjeie, Hege & Teigen, Mari (2005) Political Constructions of Gender Equality: Travelling Towards a Gender Balanced Society? *Nordic Journal of Women's Studies*, 13(03), 187-197.

Tuomaala, Saara (2008) Työteliäksi, miehiksi ja naisiksi – mutta miten? Jatko-opetus 1900-luvun jakautuneessa Suomessa. Teoksessa Tarja, Tolonen (toim.) *Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli*. Tampere: Vastapaino. 148–174.

Verge, Tania & De la Fuente, Maria (2014) Playing With Different Cards: Party Politics, Gender Quotas and Women's Empowerment. *International Political Science Review*, 35(1), 67-79.

Verkkolähteet:

Yhdistyslaki <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19890503>

Valtioneuvoston talousarvioesitys eduskunnalle vuodelle 2021

https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/eduskunnan_tehtavat/talousarvio/Sivut/Budjetti-2021.aspx (viitattu 3.12.2020)

<https://www.martat.fi/marttayhdistykset/> (Viitattu 9.12.2020)

Medialähteet (Johdanto):

<https://www.talouselama.fi/uutiset/kristillisdemokraattien-puoluesihteerin-kommentti-sanna-marinista-hammastyttaa-kirjoitti-spice-girls-hallituksesta/152e4f0b-d784-4245-9afa-ba97ba9365d0> (viitattu 30.5.2020)

<https://yle.fi/uutiset/3-11112164> (viitattu 30.5.2020)

<https://www.is.fi/politiikka/art-2000006135837.html> (viitattu 30.5.2020)

